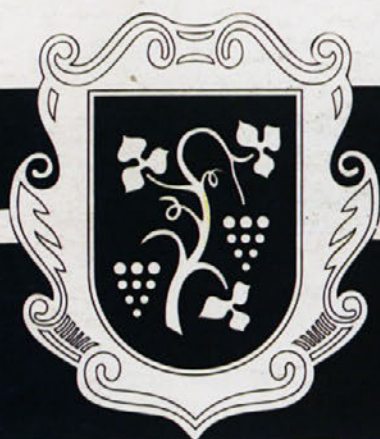

Vipavski glas

št. 59

letnik XVI

december 2001

»Do celi zemlji vsem ljudem mir bodil
Tako so peli angelcev glasovi
v višavah pri Mesijasa prihodi;
da smo očeta enega sinovi,
ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi,
da ljubil' mor'mo se, prav' uk njegovi.«

France Prešeren: Krst pri Šavici

Dragi bralci!

„... Ko si sam, se vse pogosteje zatekaš k spominom. Spomini so zlati okvirji življenja. Slabe dogodke pozabiš, ostanejo pa tisti, ki so še vedno polni človeške toplote, žarkov mladosti, življenjskih vrednot.

Spomini prinašajo čas, ki ga ni več in ga nikoli več ne bo. A vendar vsakomur bogatijo življenje in ga spominjajo, koliko lepega in zanimivega je doživel, kako čudoviti časi so za njim...” (Ivan Šivec: Zlati časi)

Tudi leto 2001 se izteka in ga nikoli več ne bo. Spominjajmo se vsega lepega in dobrega ter pozabimo na slabo. Naj nam lepi trenutki iztekajočega se leta dajejo upanje za naprej.

Ob bližajočih se prazničnih dneh želimo vsem našim bralcem vesel božič ter miru, zdravje in zadovoljstva v novem letu 2002.

Ob 26. decembru, dnevu slovenske samostojnosti, iskreno čestitamo z željo, da bi znali prav ceniti ta košček raja pod Triglavom.

Uredniški odbor

Naslovnica

Čas

Foto: Oton Naglost

Za nov let ne vem
perneslo kaj bo.
Ga mislim pregledat,
ob leti povedat
kak dobro je blo.

Valentin Vodnik

KŠ Vipava želi vsem Vipavcem vesele božične praznike. Da bi vsi pregledali novo leto 2002 in na koncu rekli, da je bilo dobro.

*Vladimir Anžel,
predsednik KŠ Vipava*

Špoštovane občanke, spoštovani občani!

Nesmiselno bi si bilo zatiskati oči pred dejstvom, da čas drvi mimo nas in nam pušča na razpolago le tiste trenutke, ki jih uspemo ujeti. Le v teh lahko resnično doživimo srečo, po kateri hrepenimo. Pred vrati je novo koledarsko leto, ki nam bo dalo 365 dni polnih trenutkov. Koliko od teh jih bomo zapravili v beganju za materialnimi dobrinami in v begu pred seboj, misleč, da nas bo to osrečilo? Koliko od teh jih bomo ohranili za nas same?

Sreča je že v tem, kar imamo, zakaj bi bili nesrečni zaradi tistega, česar nimamo; saj sreče ni v dragocenih stvareh, temveč v blišču vsakdanjih malenkosti.

V letu 2002 vam želim mnogo takih malenkosti in mnogo resnično vaših trenutkov, njih mozaik pa bo vaš veliki dosežek za dolgo obdobje.

Ne pozabimo na to, kar je nekdo nekdanj dejal:

...Če nisi kot cesta, pač bodi le steza
in zvezda, ko sonce zaspi.
Velikost ne odloča, kdo vzpne se, pogreza,
a bodi najboljše, karkoli že si.

ŠREČNO 2002!

*ŽUPAN,
mag. Ivan Princes, dr.vet.med.*

HRUŠICA JE BILA ZNANA ŽE V DAVNINI

Že pred Rimljani so imeli Kelti cesto čez **Okro**, Hrušico. Po zasedbi so jo Rimljani preimenovali v **AD PIRUM**, naši predniki Slovani v **Hrušico**.

Da so tod živeli Kelti, nam razkrivajo imena bližnjih in daljnih hribov in rek: naš bližnji **Kovk**, nad Višnjami nad Colom in Podkrajem **Belunc**¹ (855 m) in potok ter vas **Bela** pod Podkrajem.

Jože Bolčina iz Kalce je pred leti na Hrušici našel nad cesto sulico, ki je molela iz zemlje. Strokovnjaki so po ogledu menili, da je po obliki iz halštatske dobe², **keltskega izvora**.

Hrušica je bila pomemben in bližnji prehod proti severu in na vzhod. V zapisih so omenjene rimske utrdbe sredi gozdov. Ko so bile opuščene, so **templarji**³ pri cerkvi sv. Jederti in tudi drugod varovali popotnike⁴.

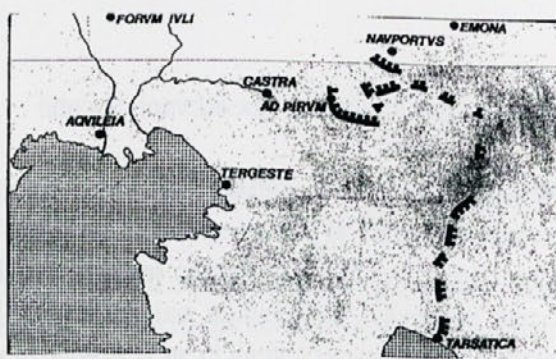
Po prvi vojni, ko so Italijani 1932. leta obnavljali stari rimski zid, so videli staro malto m e d kamenjem v obzidju, ki so

Pogled na temelje rimskega zapornega obzidja pri stari pošti na Hrušici

jo pri zidavi uporabljali Rimljani. Ob cerkvi pa so odkrili temelje zgradb iz te dobe.

Leta 1971. sta pričela z večjo raziskavo Narodni muzej iz Ljubljane in univerza iz Münchna, Bavarska. Pri nadaljnjem izkopavanju so arheologi med ostalim našli tudi apnenico, dokaz, da

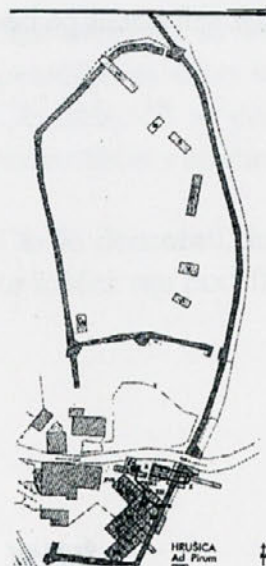
Zaporno obzidje, ki je potekalo od južne strani Alp "Hrušice" do morja TARSATICA (Trsat - Reka)

so Rimljani žgali apno na kraju gradnje. Obzidje je bilo močno grajeno: širina 2 m, višina do 8 m in višina stolpov 10 m.

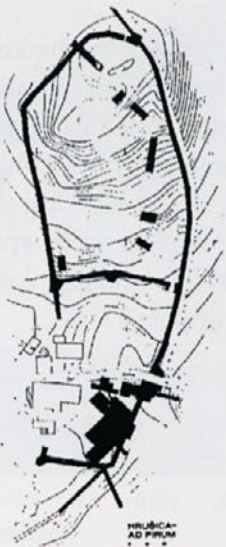
Cerkev sv. Jederti, zavetnici popotnikov, je stala nad cesto v spodnjem delu obzidja, temelji so še vidni. Poleg svetišča je bilo pokopališče, tako da temu delu domačini še sedaj pravijo Na žegnu. Cerkev je spadala pod Hrenovško faro. Ko so bogoslužje v cerkvi opustili, so večino opreme in večji zvon prenesli v Hrenovico. Manjši zvon pa v Gorenje.

Ko so Rimljani odšli iz naših krajev, so se po hribih in gozdovih ob samotnih poteh zadrževali roparji. Ti so napadali in ropali mimoidoče, jemali so jim denar in dragocenosti, ki so jih nosili s seboj.

Pod cesto od Vipave, ki ima samo 103 m nadmorske višine, do Podkraja, ta vas ima že 797 m nadmorske višine, leži Col-Kalce. Od tam dalje se pričnejo razprostirati nepregledni gozdovi Hrušice. Skozi Hrušico je potekala zelo pomembna rimska cesta iz **AQUILEIE** (Ogleja), **CASTRA** (Ajdovščina), preko **AD PIRUM** (Hrušica) v Emono in dalje proti Noriku in Panoniji. Vrh cestišča na Hrušici je bilo pozidano taborišče, utrdbe, ki so jih obdajali zidovi in stolpi, segajoč od tod skozi gozdove do Pivke ter dalje do morja - **TARSATICA** (Trsat), Reka.

*Rimska trdnjava na najvišjem delu rimske ceste **AD PIRUM** (Hrušica) z obzidjem in s številnimi objekti*

*Dr. Jaro Šašel: AD PIRUM
rimska štabna baza na
Hrušici*

mesta v Rimskem imperiju.

Iz vzhodne smeri Nauportus (Vrhnike), Longaticum (Logatca) in Kalc se je cesta strmo vzpenjala v takoimenovanih "turških klancih". Zato je bila tam zgrajena utrdba (burgus) in obzidje na Lanišču. Tako je bila obramba bolj uspešna, ker je varovala cesto pri prehodu napadalcev vzhoda. Drugi strmi vzpon ceste iz vzhodne strani proti poznejši stari pošti je bil prav tako močno zavarovan z obzidjem in obrambnimi stolpi in kot vrh in križišče tega dela ceste je uspešno ključoval prihajajočim nasprotnikom. Skozi trdnjavo je vodila rimska cesta, varovale so jo vzhodna in zahodna vrata. Med njima je bil speljan 6 m širok cestni prehod. Oboja vrata so bila utrjena s po dvema močnima obrambnima stolpoma. V petem stoletju je ta trdnjava opuščena.

Nenavaden primer, ki nas spominja na daljnjo preteklost, je tudi srebrna minerva⁶ z rimskega oklepa, najdena na

Minerva - rimska boginja obrti

Na Hrušici je bila od srede 16. st. do 1728. leta poštna postaja, kjer so se ustavljali poštni vozovi. Nato je bilo poslopje z gozdovi vred do prve vojna last grofov Lanthierijev iz Vipave. Od teh je kupil gozd in poslopje Rizzati, lastnik žage v Ajdovščini; tu je imel svoje letovišče in lovišče.

Na večjem mejnem kamnu tik nad cesto "Pri granati" lahko vidimo vklesani dve večji črki **HW** - Hugo Windischgretz, začetnici imena in priimka znanega kneza, lastnika obširnih gozdov in gradov v tedanji kranjski deželi.

Pod Laniščem so dobro vidni sledovi rimske ceste in del limesa⁵, zapornega zidu s stražnimi stolpi, ki je bil pred leti obnovljen. V času med obema vojnama je potekala tod državna meja med Jugoslavijo oz. Slovenijo in Italijo. Italijani so tu med dvema vojnama tudi gradili utrdbe; ti opuščeni in razpadajoči objekti so še marsikje vidni.

Rimljani so imeli visoko kraško planoto Hrušice za južni del Alp in tukaj je bila najbližja cestna povezava med Emono in Akvilejo. Predvsem pa tudi zato, ker je takrat Akvileja spadala med največja

*Na posnetku zgoraj CLAUSTRA na
alpskem prelazu AD PIRUM
(Hrušica), spodaj CASTRA
(Ajdovščina) - 5. stoletje*

Hrušici pri stari pošti.

Hrani jo Narodni muzej v

Ljubljani. Kopijo tega primerka lahko vidimo v arheološki zbirki na Hrušici.

Na poti proti koncu Hrušice nad Kalcami je viden še en zanimiv primer, ki nas spominja na daljnjo preteklost. Pod cesto je ostal večji obcestni kamen, globoko izdolben od koles vprežnih vozov iz daljnih stoletij. Takih primerkov je še moč najti na bližnjih delih te ceste.

Med I. svetovno vojno so ruski vojni ujetniki na nekaterih delih ceste speljali nove bolj položne ovinke in obnavljali cestišče. Tam, kjer so imeli ob vznožju Hrušice taborišče, so jim po drugi vojni postavili spomenik. Na tem prostoru so pred leti iskali z detektorjem, če bi našli kakšne kovinske predmete, toda našli so le podkve avstrijskih vojaških konj in nekaj verig.

Po zadnji vojni in to še do 1970. leta je bila cesta čez Hrušico, kljub močni dotrajanosti, uvrščena med ceste I. reda. Nenavadno

pa je še to, da je bila večji del zime zaradi nespluženega snega zaprta.

Tam, kjer je sedaj gostišče Pri stari pošti, je arheološki park in arheološka zbirka, ki obiskovalce Hrušice spominjata na daljnjo preteklost tega dela naše zemlje. Na desni strani griča nad staro cesto, sedanja poteka prav tu, je možno videti temelje obzidja in stolpov. Levo stran višjega hriba prav tako obkroža obzidje, temelji tega so še danes ohranjeni. Trdnjavski zid je obkrožal hrib Listnika, ki je na višini 907 m. Med tem obzidjem je pred dva tisoč leti in še nekaj stoletij pozneje bila nastanjena močna posadka, ta je čuvala najvišji del cestišča na Hrušici pred napadalci z vzhoda. Zato se ni čuditi, da so se 394. leta tod prvič spopadli branilci s Teodozijevimi vojščaki, ki so prodirali z Bližnjega vzhoda in Balkana na zahodni del Rimskega imperija.

Franč Cerovšek

Op. pisca:

Belunc¹ - Beluno, Belu ali Belonu po keltskem bogu sonca in poletja

halštatska doba² - starejša železna doba, ki je trajala od 11. do 5. st. pred našim štetjem

templarji³ - cerkveni viteški red, ustanovljen v Akkonu v Palestini 1119. leta in na zahtevo fr. kralja Filipa IV. razpuščen leta 1312

popotniki⁴ - Vipavski glas št. 50, str. 14

limes⁵ - mejna obrambna linija, ki so jo gradili Rimljani proti vdorom barbarov

Minerva⁶ - rimska boginja obrti

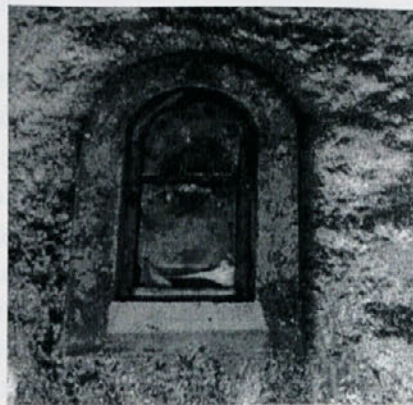
KAPELICE IN ZNAMENJA V NAŠEM OKOLJU

10. del

Pri popisu kapelic in znamenj z versko vsebino v župniji Vipava sem naletel tudi na nekaj »znamenj«, za katere bi bila vprašljiva razvrstitev med ostala znamenja. Vprašljiva je ustreznost kriteriju, da gre za na prostem postavljen (javno viden) likovni izdelek ali manjšo arhitekturo. Nekatera od teh znamenj so morda zametki novih znamenj ali pa ostanki tistih, ki so nekoč obstajala.

Preprost križ in tabla spominjata na nesrečni dogodek

Hišna niša na hiši ob Beli - znamenje, ki to več ni

Tak primer je »znamenje« ob cesti Vipava - Log, ki so ga pred nekaj leti postavili v spomin ene izmed mnogih smrtnih žrtev na naših cestah. Spominska tabla in preprost križ spominjata na nesrečni dogodek.

Drug primer takšnega »znamenja« je na hiši ob Beli nasproti vojašnice. V niši hiše je bil nekoč kip Matere Božje, a je ostala samo razpadla niša. Ker se hiša obnavlja, bo morda tudi znamenje oživel.

Razpelo na hiši Avgusta Lavrenčiča.

Tudi razpelo na zidu hiše Avgusta Lavrenčiča v ulici Ivana Ščeka spominja na »znamenje« z versko vsebino. Nekateri vklesani napisi na portalih hiš imajo tudi nekaj okrasja in elementov, ki bi ustrezali kriteriju za znamenje (o njih je pisal g. Božidar Premrl).

Tukaj tudi nisem zapisoval bogate likovne opreme nagrobnikov na pokopališču, ki so svojevrstna znamenja z bogatim likovnim in duhovnim sporočilom (glej knjigo g. J. Kraglja Kamni govorijo).

Dobrote in lepote soljudi se mnogi zavedo šele, ko bližnje izgubijo. Zelo podobno je z našimi znamenji na Slovenskem. Ta so zelo živo podobna ljudem okrog nas. Mnogih znamenj sploh ne opazijo, tudi najbolj opaznih. Mnoge njihov obstoj celo moti v tem, kar predstavljajo. Na njihovo lepoto - umetniško, duhovno, zgodovinsko, lepoto, skrito v spominu, namenu, marljivosti ljudi, ki so znamenje postavili - je potrebno vseskozi opozarjati. Na srečo je še zmeraj v mnogih naših ljudeh živ občutek za lepoto ljudi in stvari, občutek za sveto. To med drugim izpričujejo mnoga lepo obnovljena in vzdrževana znamenja, pa tudi tista nanovo nastala. So pa tudi ljudje, ki tega občutka ne premorejo. To dokazujejo mnoga v preteklosti in sedanjosti namerno poškodovana, uničena in zanemarjena znamenja.

Pri zbiranju gradiva za Vipavska znamenja sem se srečal z veliko lepote v ljudeh, znamenjih in naravi. Mnoga znamenja so lepo obnovljena. A vsa razjeda zob časa in ljudje, ki bi o znamenjih utegnili kaj vedeti, počasi za vedno odhajajo. Z njimi odhaja tudi vedenje o znamenjih, če ni nikjer zapisano. Ko sem se pred tremi leti lotil zbiranja gradiva, sem na srečo še govoril z nekaj ljudmi, ki jih žal danes ni več med nami. In če sem z zapisom dosegel, da bo kakšen izgubljeni drobec o vipavskih znamenjih manj, je moj namen dosežen.

Zavedam se tudi, da delo z zapisom še ni končano. Kar nekaj je še podatkov, ki bi jih bilo potrebno preveriti. Morda je še kje skrito kakšno znamenje, posebno na pobočju Nanosa, ki tudi še spada pod vipavsko župnijo⁵⁰.

Zavedam se tudi, da zapis ni povsem brez napak. Lahko je kakšna navedba posledica mojega nepoznavanja vipavske preteklosti, večino zapisanega pa sem izvedel od ljudi ali iz virov. Za morebitne netočnosti se opravičujem.

Na koncu bi se rad zahvalil vsem Vipavcem, ki so me prijazno sprejeli in mi posredovali svoje bogato znanje o preteklosti Vipave, gospodu dekanu Francu Pivku za dovoljenje za pregled oznanilnih knjig iz župnijskega arhiva, gospe Magdi Rodman za marsikateri podatek o »starih Vipavcih«, gospodu Francu Kralju in Andreju Vovku za strokovne nasvete.

(Konec)

VIRI IN LITERATURA:

1. Katekizem katoliške Cerkve, Slovenska škofovska konferenca, Ljubljana 1993
2. Zadnikar Marijan, Znamenja na Slovenskem, Slovenska Matica, Ljubljana 1964
3. Zadnikar Marijan, Slovenska znamenja, Družina, Ljubljana 1991
4. Pokrajinsko okrajno glavarstvo, Zemljepisni in zgodovinski opis, Spisali in izdali učitelji v okraju, R.Šeber 1889
5. Zupet Krištof Franc, Križev pot, Gradišče pri Vipavi 1993,
6. Oznanilne knjige, Župnijski arhiv Vipava
7. Vipavski izbor, Zbornik spisov ob stoletnici Vinarske zadruge Vipava, Vipava 1994
8. Anžel Vladimir, Zapiski zbranega ustnega gradiva, Vipava, 1997-2001
9. Anžel Vladimir, Slikovno gradivo, 1997-2001

ODMEVI

Nekaj ljudi me je opozorilo na netočnosti zapisanih podatkov, nekatere dodatne podatke pa sem dobil šele po objavi prispevka:

1. Znamenje sv. Križa na Gradišču pri Vipavi (zapisano v 52. št. VG aprila 2000).
Zapisana je bila domneva, da je znamenje v povezavi z ubojem in da se je tisti, ki je zagrešil umor, pisal Jež ter da je po odsluženi kazni odšel v Ameriko.
Na zapis v VG sem dobil pripombo, da se je v tem uboju ubiti pisal Lavrenčič, da pa ni res, da je ubijalec (res se je pisal Jež) odsedel kazni, pač pa da je pobegnil v Ameriko in da je ta zločin tudi prvi pisno dokumentiran zločin v kriminoloških arhivih⁵¹.
Kasneje sem dobil podatke, da drži podatek o priimku tistega, ki je zagrešil umor, da pa je ubil dva: Gregorja Lavrenčiča in Franca Uršiča, da je odsedel 8 let kazni in nato odšel v Ameriko⁵². Obe trditvi pa še ne dokazujeta povezave znamenja z nesrečnimi dogodki. Po pripovedovanju naj bi bilo znamenje od Uršičevih z Gradišča (spodnjih, ob cerkvi na Gradišču) in naj bi bilo v zvezi z nesrečo – splášili naj bi se voli (?)⁵².
2. Znamenje Marija z detetom v Lavrinovi ulici (zapisano v 54. št. VG oktobra 2000)
Zapisano, da je na hiši, ki je bila nekdanj last Nadliščkovih, katerih potomcev ni več. Popravek o potomcih družine Nadlišek je v naslednji številki VG zapisala ga. Nada Kostanjevic.
3. Znamenje sv. Jožefa pri dijaškem domu ŠGV (zapisano v 57. št. VG junija 2001)
Zapisano, da je znamenje stalo na križišču ceste na Slap na parceli Čehovinovih iz Tabra, da ga je 1953 podrl tovarnjak in da je bilo preneseno pred vhod v tedanje župnišče, danes dijaški dom ŠGV. Res je bilo na parceli Čehovinovih, da so ga nepridipravi večkrat prevrnili, posebej po 2. svetovni vojni, in so ga lastniki parcele vedno znova popravljali. Preneseno pa je bilo šele leta 1950-1952, ko so se prenavljale stavbe župnišča za potrebe Malega semenišča, na pobudo očeta pripovedovalke in tedanjega vipavskega dekana g. Breitenbergerja⁵³.
4. Križ na pobočju Nanosa (zapisano v 58. št. VG oktobra 2001)
Zapisano Rikov križ. Po »vipavsko« se reče Rikotov križ.

Vladimir Anžel

Viri:

⁵⁰ Povedal g. Marjan Rodman

⁵¹ Povedal g. Miran Lavrenčič

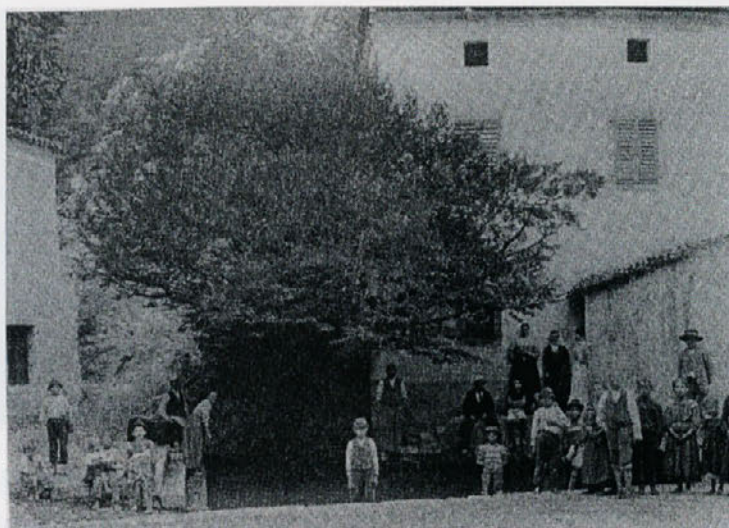
⁵² Povedala ga. Marija Fabjan

⁵³ Povedala ga. Irena Legat

ZANIMIVE STARE FOTOGRAFIJE

Stari grad leta 1940

Eden izmed številnih izvirov reke Vipave Podlipca, obkrožena z gručo domačinov leta 1901. Tu so Vipavci zajemali pitno vodo. Iz tega izvira je menda pritekala najbolj mrzla voda. Še pred slabimi tridesetimi leti se ni veliko razlikoval od podobe na tej fotografiji, danes pa bi ga težko prepoznali, saj ga v celoti zakrivata betonski zid in gosta mreža.

PREDSTAVLJAMO VAM

GRABRIJANOVI – MOJI PREDNIKI

Naša teta Anda

(nadaljevanje)

V prejšnji številki VG sem Vam iz Spominov naše tete Ande ponudila v branje njen zapis o Lojzu-Moravanu. Tokrat sem iz njenih rokopisnih zapisov prepisala zgodbo o Karlu in zapis z naslovom Aprovizacija (organizirano preskrbovanje z življenjskimi potrebščinami, zlasti med vojno). Oba zapisa nista obsežna, drugi je celo nedokončan (gotovo se je še en list v teh letih kam zamešal, izgubil, raztrgal), je pa toliko bogatejši slikovni material, bridek spomin na 1.svetovno vojno. Zmagovalci ? Poraženci ? Oboji enako nemočni v krvavem objemu Smrti.

Karle – Čeh

*Zadnji avstrijski cesar Karel I. med oficirji na zapadni fronti
25. marca 1918*

V našem Trgu, in sicer v Tabru na Perharcovi dvorani so napravili feldkino, za vojake, ki so bili na "Retablirung" (okrevanje) v Vipavi. Pa tudi civilisti so imeli dostop in večkrat smo šli tudi mi. Bile so krasne predstave, spominjam se na prekrasen in užitek polen film "Die letzten Tage von Pompeji" (Poslednji dnevi Pompejev)-Še danes so mi posamezne slike pred očmi. Seveda godba ni manjkala in sicer vojaška godba...kakih 12 mož, ki so stanovali v sobici poleg naše trgovine

Vojaki avstrijske pehote v strelskem jarku nekje na Krasu, kota 171

Avstrijski možnar 30,5 cm, na položaju pri Mavhinjah 16. oktobra 1916

pri sosedu Vidrihu skoraj eno leto. Imeli smo torej vsaki dan priliko poslušati pristno češko-priznano izborna vojaško godbo. Vadili so se v raznih operah. Oj kako hud je bil tambur, kako je vedno zmerjal in kričal, s tatom sva ga poslušala pred trgovino. V splošnem pomanjkanju dimskega materijala, so imeli pri nas protekcijo in prejeli od nas skrivaj marsikatero škatlo cigaret ali pa tobaka. Bili so fajn dečki, sami Čehi. Med njimi tudi eden iz Plzna-Karle po imenu, vrtnar po poklicu, Zugsfuhrer (vodnik) po stopnji. Ugajal mu je moj vrt in ker je imel veliko prostega časa,

Strelski jarek po napadu...

Sestreljeno avstrijsko letalo pri kraju Coltello v noči med 13. in 14. novembrom 1917

Avstrijska telefonista na artilerijski opazovalnici na Grmadi (Kras) oktober 1917

je postal moj vrtnar. Še ko sem jaz zjutraj lenarila v postelji, mi je on zalival mojo zelenjad, presajal solato in brzote, sadil vršičke rož v pesek, pobiral gosenice iz brzot, ki jih je bilo tisto leto posebno veliko. Mnogo časa sva prebila na mojem vrtu,

Avstrijci spuščajo plin

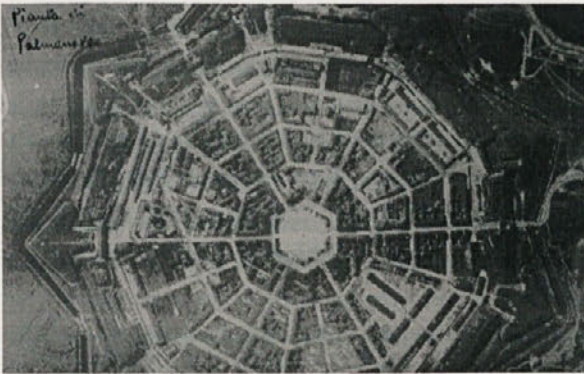

Maša na prostem za vojake na fronti

Zaplenjena italijanska topova 20. maja 1917

prekopavala gredice, štimala in sadila-in klepetala po češko. Učil me je saditi kumare, množiti cvetlice in pripovedoval kakšno vrtnarstvo so imeli doma. Zvesto sem ga poslušala in ugajal mi je,- ko sva končala delo sva pa čitala češki časopis, ki sem ga dobivala iz Prage. Ko je šel za božične praznike domov, se je vrnil z bleščečim poročnim prstanom na roki, poročil se je z

Avstrijski letalski posnetek Palmanove

Porušen most na reki Livenza 21. februarja 1918

njegovo zaročenko, kar mi pa prej ni nikoli omenil, kar bi pa bilo tudi odveč, ker sva bila ravnotako dobra prijatelja potem kakor prej.

Po napredovanju avstrijske vojske proti Italiji so odšli v Motto di Livenza (Treviso), odkoder mi je še vedno pisaril in pošiljal lepe vojne slike, ki jih imam v mojem albumu.

Bombardirana cerkev v kraju Ranziano, Furlanija

Aprovizacija

Ako ne bi izbruhnila svetovna vojna, tudi ne bi nikoli poznali tega izraza. "Aprovizacija"! Ta beseda nam obudi nebroj žalostnih spominov vsega trpljenja in pomanjkanja dolgih štirih let, tekom katerih smo se navadili otepati s slastjo koruzen kruh, ki se je vsled pomanjkanja pšenične moke razvlekel kakor pogača. Navadili smo se jesti kašo,-brrr!- krompir v kosih borno zabeljen in velikokrat tudi konjsko meso. Pozabili smo na govejsko meso, nismo več poznali belega riža, ne dolgih makaronov, olje je bilo dobiti v lekarni le za zdravila, med svinjsko mast se je mešal loj, mesto kisle repe smo jedli kislo peso, pa kako je bila dobra!- Pa dobra naša pristna kava, kje si bila, ko smo te tako bridko pogrešali, ko smo skušali varati naša grla z bledim ječmenom,

dostikrat grenkim, ker bleščeči se sladkor je bil čuvan kakor zaklad. In nadomestek dobre Franckove cikoriје, -trda zmes iz Bog ve česa, ki smo jo dobili le na listke pri aprovizaciji za drag denar, -ali pa doma sušene zmlete fige ali pa žgan koren, -oh ti ubogi naš želodec! Uboga kuharica, ki pri vsej svoji znanosti ni imela kaj dejati v lonec in ne kaj na mizo! Aprovizacija nam je delila s skopo roko, toliko gramov sladkorja, toliko gramov "kave", toliko olja, (ki je zadostovalo ravno...)...

Breda Butinar

ANTON JEŽ

Objavljamo drugi del življenjske pripovedi Antona Ježa, ki jo je za VG pripravil njegov sin Anton Jež, ml.

NANOŠKE MALINE IN POTOVANJE V TRST

Izreden, naporen zaslužek se nam je nudil okrog Malega Šmarna ob zorenju malin na Nanosu. V nedeljo popoldne je oče pripravil košare, mati pa druge potrebne stvari za štiridnevno bivanje na Nanosu. V ponedeljek zgodaj zjutraj smo s košarami odrinili na pot. Po triurni hoji smo prispeli do zelo gostoljubne družine Blažonovih, kjer sta se oče in mati pogodila za štiri dni prenočitve, zajtrk in večerjo. Navada je bila taka, da so obiralci malin poravnavali račun v naturalijah; z moko, slanino, kavo in podobno. V času nabiranja malin, se je pri tej gostoljubni družini nabralo tudi po 20 ljudi. Vsi smo se hranili s polento. Kuhanje polente za toliko ljudi je bilo zelo naporno.

Oče kot mladenič v Trstu pred prvo svetovno vojno

Na odprtem ognju na ognjišču je visel velik bakren kotel na verigi, ki smo jo imenovali varenge. Verjetno to ime verige izhaja od tega, ker so bili ti členi verige precej veliki, kovaško izdelani, varjeni. Sicer pa ne vem, če je ta moja presoja povsem točna.

Maso polente so obiralci malin mešali eno uro. Zaradi močnega ognja in težkega obračanja z veliko lopato, so se večkrat menjali. Ta trud pa ni bil zaman. Po dokončani kuhi je cela hiša lepo dišala po polenti. V več skupinah smo posedli k mizam in jo

dobro zabeljeno s špehovimi ocvirki krepko zajemali iz velike sklede. Nam otrokom pa je bila poslastica dodatno kislo mleko.

Zjutraj pred 6. uro je bil zajtrk: mleko in koruzni kruh. Po zajtrku pa smo se nabiralci razšli po gozdovih in jasad. Vsaka skupina je šla na svoj kraj, kjer se ji je zdelo, da bo nabiranje najboljšje. Oče je bil dober poznavalec nanoških gozdov. Prehajali smo od mesta do mesta, kjer je raslo grmovje malin. Vedno je prevdarjal, kje bi bilo najboljše in, da verjetno na tistem kraju maline še niso obrane. Zgodilo pa se nam je tudi, da smo prišli na kraj, kjer so bile maline že obrane, zato smo morali na drugi kraj, kjer naj bi imeli za nabiranje več sreče. Navadno je bilo tako, ako smo prišli na kraj, kjer je bilo že obrano in smo tisti dan bolj malo nabrali.

Jaz za nabiranje nisem bil najboljši, bil pa sem vseeno koristen, ker sem skakal med grmičevjem in skalami in iskal dobro, neobrano malinovo.

Opoldanski obrok jedi je bil košček kruha, par rezin prekajene slanine in nekaj požirkov hladne Kneipove kave.

V četrtek pod večer smo nehali nabirati, v petek zjutraj pa je oče razdelil košare z malinami tako, da je njemu ostalo najtežje breme. Ko smo prišli domov, je mati pripravila skromno kosilo. Za priboljšek je dodala košček svinjskih reberc, ki jih je hranila za izredno priliko, zalite v lonec

masti. To se je pri nas le redko zgodilo. Oče pa je namazal koreto, naložil košare in uredil vse potrebno za odhod proti Trstu.

Po kosilu se je nekoliko odpočil, proti večeru pa je oče stopil k vozu, napravil križ pred vozilom (kar je bila takrat navada, da se je to napravilo pred vprežno živino), vrgel čez ramo vrvnato zanko, se poslovil od matere in sestic, meni pa rekel: "Tonček, zdaj pa greva na dolgo pot proti Trstu!". Veselo sem stopil za očetom, saj sem že dolgo hrepenel po tem trenutku, ko mi bo dana prilika, da bom videl široko Jadransko morje, na njem pa plavajoče ladje in mesto Trst.

Star sem bil 10 let. Za mojo starost je bila ta pot precej težavna, ker nisem imel meni primerne obutve. Čevlji so mi delali težave zaradi tega, ker sem že od zgodnje pomladi hodil bos. Zato sem več kot polovico poti prehodil bos.

Ko sva prišla do Manč, se je že mračilo. V breg proti goškemu pilu sem skušal malo pomagati riniti vozilo, verjetno pa je bila moja pomoč majhna. Na razpotju, kjer je odcep ceste proti Gočam, sva nekoliko počivala. Cesta proti Branici pa se polagoma spušča, kar je bilo očetu v olajšanje, mene pa je začel mučiti spanec. Skozi sotesko Raše, sem se trdno oprijel vozila. Oče je občutil, da me mora vleči. S težavo sem prirnil do zavoja ceste k mostu čez potok Rašo, kjer cesta nadaljuje v strmi klanec proti Štanjelu. Oče je občutil kako me zdeluje spanec, zato je ustavil in odšel k bližnjemu leskovem grmu. Odrezal

Dušan, Anton, oče pred Antonovo hišo, spomladi 1975

<i>Trije rodovi Ježev</i>		<i>starost</i>
<i>oče Anton</i>	<i>1891 - 1982</i>	<i>84</i>
<i>sin Anton</i>	<i>1925</i>	<i>50</i>
<i>sin - vnuk Dušan</i>	<i>1954</i>	<i>21 let</i>

je močno preklo ter jo zataknil pod košaro tako, da je iz vozila zadaj molela nekoliko ven. Rekel mi je naj sedem na preklo, potem pa me je čez pas privezal k letvam vozila, ker se je bal, da bi med spanjem padel na tla. Po kratkem počitku se je zopet upregel in s povečanim tovorom potegnil v strmi klanec.

V vasi pod Štanjelom je oznojen zapeljal proti hiši, pred katero je bila kamnita klop, kjer naj bi se odpočil. Mene je odvezal in sedla sva na klop. Vas je mirovala v tihem spanju. Iz okna nad nama pa se je zaslišal glas jokajoče ženske. Oče je vstal in rekel: "Greva naprej, da ne bova poslušala jokajoče žene". Močno utrujen, brez nameravanega počitka je odpeljal čez Kras, jaz pa sem se držal za voziček in krevsal za njim.

Nekaj pred tretjo uro sva dospela do Repentabra. Gostilna je bila zaprta (pri Repku). Pod klanico pa je bil kup sena, na katerega sva se vlegla. Jaz sem takoj zaspal in spal kot ubit, očetovo spanje pa gotovo ni bilo tako trdno kot moje. Velika utrujenost in skrb za naloženo vozilo sta ga gotovo mučila med rahlim spanjem.

Okrog 6. ure me je oče poklical in potolažil, da ni več daleč do Opčin od koder bom videl tako zaželjeno morje. Spanje in očetove besede o morju so me tako osvežile, da sem kar lahko hodil. Na Opčinah pa mi je v nos udaril iz bližnje pekarnе zapeljivi duh po sveže pečenem kruhu. Moj pogled se ni hotel utrgati od zapeljive pekarnе, tudi ne ko sva bila že mimo. Oče je opazil ta moj poželjivi pogled, dobro je vedel za moje misli, toda pomagati ni mogel, ker ni imel niti beliča v žepu. Obljubil pa mi je z besedami: "Tonček potrpi, takoj ko bova prodala prve maline, bom šel kupit dobrega belega kruha."

Kmalu po tej tolažbi sva dospela do kraja od koder je odprt pogled na "morja široko cesto", pogled na sinje morje, velike plavajoče ladje in veliko mesto Trst. Ta veličastni pogled je bil moji domišljiji v popolno zadoščenje. Vzhičen nad vsem kar sem videl, sem lahkinih korakov stopal navzdol proti mestu.

Na trgu "Ponte rošo", je bilo že živahno trgovanje. Ni nama bilo treba dolgo čakati, da sva prodala prve maline. Po prejemu prvega denarja je oče odšel takoj po kruh. Kupil je tudi 2 kg

sliv. S slivami in kruhom sva potešila svoja prazna želodca, saj nisva po odhodu od doma ničesar zaužila.

Starejša žena je kupila 10 kg malin in je prosila očeta, da bi jih jaz pomagal nesti do njenega doma. Oče se je bal, da bi se na povratku izgubil, kar je bila očetova upravičena skrb, ker bi se najin odhod iz Trsta lahko zaradi iskanja zakasnil. To bi ogrozilo tudi finančno stanje, ker bi tako težko prislužen denar porabila, kar bi bile hude posledice za celo družino. Šele na moje zatrjevanje, da naj bo brez skrbi, da si bom zapomnil ulice po katerih bom hodil, je pristal, da ženi pomagam.

Ženino stanovanje je bilo precej daleč. 10 kg težka košara z malinami in moja slaba obutev sta mi delala velike težave. Ko sva prispela na njen dom, mi je odrezala kos kruha, kakor da bi vedela, da mi s kosom kruha najbolje poplača trud. Kos kruha je bil izdaten, vendar skromno plačilo za moj trud.

Vračajoč se k očetu, sem preko široke ceste opazil svojo 16 letno sestro Jožefo. Vesel da bi se pozdravila, sem šel čez cesto. Zaradi gostega prometa sem se moral paziti, da ne pridem pred kako vozilo. Ko sem se znašel na mestu, kjer sem prej videl sestro, nje ni bilo več. Ker je bil pločnik na daleč vidljiv, sem pogledal po njem, vendar sestre nisem opazil. V bližini so bila odprta vrata v veliko trgovino, zato sem bil prepričan, da je šla sestra v trgovino. Notri si nisem upal, ker sem se bal, da bi me vprašali, kaj želim kupiti. Povedati bi jim moral, da nimam denarja, kar bi se pa lahko sklepalo, da sem prišel krast. Postavil sem se raje blizu vrat in čakal, da se sestra vrne iz trgovine. Čakal sem kakih 25 minut, pa je nisem dočakal. Žalosten sem se vrnil k očetu, ki je bil že v velikih skrbih, kaj je z menoj. Ko sem se pojavil pred njim, je bil vesel. Povedal sem mu, da je bil dom žene, ki sem ji pomagal nesti maline, precej daleč, kakor tudi kaj sem doživel, ko sem zagledal sestro. Oče ni mogel verjeti, da je v tako velikem mestu mogoče, da bi se brat in sestra kar tako srečala brez prejšnjega dogovora.

Po mojem pismenem vprašanju, če je bila sestra tistega dne na tistem kraju približno ob deseti uri, mi je odgovorila, da je bila, pač pa da je odšla iz trgovine pri drugih vratih. Tako je bila moja izpoved potrjena.

Okrog dvanajste sva prodala zadnje maline. Pojedla sva še nekoliko sliv in kruha, odžejala pa sva se pri vodnjaku na trgu. V veliki vročini sva se napotila po strmi cesti proti domu. Do Opčin je bil oče ves prepoten in utrujen - truden pa sem bil tudi jaz.

Čakala naju je še dolga vroča in prašna cesta skozi Kras. V Branico sva prispela zelo utrujena. K sreči je prišel dobri Budanjčan za nama. Ne da bi ga prosila je ustavil konje. Očetu je rekel, naj svoje vozilo naveže na njegov voz ter naju povabil da prisedeva. Oče ni vedel kako bi se zahvalil, mož pa ga je med zahvaljevanjem prekinil z besedami: "Pomagaj kjerkoli, ako le moreš!" Besede moža so se mi vtisnile v spomin in me spremljajo skozi vse življenje.

V Vipavi sva se dobremu možu zahvalila za veliko uslugo, s katero nama je olajšal dobršen del naporne poti. Mati in sestre so bile vesele najine srečne vrnitve. Sestre so se razveselile belega kruha in sliv, mati pa tako težko pričakovanega denarja, s katerim bo vsaj nekoliko izboljšano stanje družine.

Na travniku, enem od treh že imenovanih, je oče začel kopati za vinograd z namenom, da bi izboljšal naš težki položaj. Takrat je država dajala brezobrestno posojilo za na novo prekopano zemljo, namenjeno za vinograde. Za doseg takega posojila je bil pogoj, da je izkop globok 90 cm. Oče je trdo ledino prekopaval nekaj let, toda samo takrat, kadar ni imel dela pri kmetih. Prekopal je okrog 500 m² in nasadil trto divjako, katero je bilo treba naslednje leto precepiti v plemenito sorto. Koliko truda je ubogi oče, ob revni prehrani, pri tem težkem delu s krampom in lopato prestal, si lahko predstavlja samo človek, kateremu je bilo tako delo usojeno.

Oče je gojil srčno željo, da bi toliko prislužil, da bi kupili kravo, da bi imeli vsaj mleko doma. Zaradi pomanjkanja je morala starejša 11 letna sestra od doma za pestunjo v Šturje, brat Franc pa je tudi z 11 leti odšel študirat. Vrsta je prišla tudi name.

(se nadaljuje)

IZ DELA KS

Otvoritev prenovljenih prostorov v stari šoli je bila 8. septembra v sklopu prireditve Vipavska trgatev 2001. KS Vipava ima svoj sedež v pritličju stavbe. Tu deluje tudi glasbena šola Vinka Vodopivca iz Ajdovščine, Knjigovodski servis g. Milene Ličen in Lavričeva knjižnica.

Na svet KS je prispelo kar nekaj prošenj raznih društev, SP in DPO za koriščenje prostorov. KS je z najemniki prostorov sklenila pogodbe, prav tako pripravlja hišni red.

Prostori so dodeljeni:

- v I. nadstropju ostane večji prostor za razne prireditve za potrebe krajanov. Manjši prostor se odda podjetju Mat-Company za pisarniške namene. Prostor, kjer je gostovala baletna šola, se odda družbenopolitičnim organizacijam.
- v II. nadstropju dobi en manjši in en večji prostor društvo Razmetano podstrešje, ki je do sedaj gostovalo v cerkveni hiši. En prostor se dodeli Planinskemu društvu, drugega pa Društvu rekreativcev Vipave in okolice (namizni tenis).

*Za KS zapisala
Marija Černigoj*

IZ NAŠE OBČINE

HITRA CESTA MED VIPAVO IN LOGOM

Po pridobitvi enotnega gradbenega dovoljenja za izgradnjo HC s strani investitorja HC DARS-a se je začela z vso hitrostjo izgradnja HC med Logom in Vipavo. Skupna dolžina navedenega odseka je 3.437 m. Odsek novozgrajene HC Podnanos - Vipava poteka od predvidenega končnega priključka pri Farmi (izveden je razpis in že predvidena dokončna izvedba do avgusta 2002) do prejšnjega začasnega izvoza pri Logu.

Trasa HC poteka v celoti po ravnini in ni zahtevala velikih gradbenih posegov v prostor; za premostitev vodotokov in poljskih poti je zgrajenih devet objektov: 2 mostova (čez Belo in Vipavo), 4 propusti, podhod in podvoz ter potrebne deviacije in regulacije. Pri izgradnji priključka bo zgrajen še most na deviaciji za prestavitev glavne ceste pri Farmi. Del trase HC mimo Zemonskega potoka poteka preko arheoloških najdišč. Na tem delu so se izvajala izkopavanja, ki so bila zaključena do 30.4.2001. Izvajalci del so bili naslednji: Primorje d.d., SCT d.d. in Kraški zidar, vsi združeni po sporazumu o skupnem nastopu (JOINT VENTURE), kjer je bilo Primorje d.d. vodilni partner. Skupna vrednost HC med Logom in Vipavo je znašala 4,012 milijarde SIT. Od tega so stroški gradnje znašali 2.36 milijarde SIT, 1.652 milijarde SIT pa stroški odkupov zemljišč, spremembe namembnosti zemljišč, projektiranje, geološke raziskave in arheološka izkopavanja.

Gradnje je nadziral in še nadzira ZIL Inženiring d.d., Projekt d.d. in SCT d.d.

Ciljni rok za otvoritev HC je bil 28.9.2001. Otvoritev je sicer malo zakasnila in se je zgodila 1.10.2001. Ob otvoritvi je bil manjši protest kmetov, ki so opozarjali na pomanjkljivosti ter izražali nezadovoljstvo.

Seveda pa sama izgradnja in dogajanja okrog nje niso šla brez zapletov.

Že pred samo otvoritvijo (pri tehničnih pregledih) se je ugotovilo, da kar nekaj rešitev ni optimalnih. Največ upravičenih težav so začutili kmetje, katerih zemlja je bila razdeljena oz. katerih parcele bi morale biti povezane z novimi poljskimi potmi.

Prizadeti kmetje so se temu primerno organizirali in iz svojih vrst izbrali zastopnike, ki so jih zastopali in ščitili njihove interese. Zastopniki kmetov so: Ivanka Rehar iz Vipave, Marjan Rodman iz Vipave, Anton Kobal iz Vrhpolja in Aleksander Hrovatin iz Dupelj.

Primerna organiziranost kmetov, občinske uprave in župana je obrodila tudi sadove.

Na sestanku, ki je bil 26. septembra 2001 in je bil na njem poleg predstavnikov občine Vipava, ZIL - nadzora, DDC - ja, projektanta PRONIZ d.o.o. prisoten tudi namestnik direktorja DARS, g. Miklavž Čepon, smo dosegli, da se je oblikoval zapisnik, v katerem se je opredelilo vse zadeve, ki jih je potrebno urediti.

Najbolj pereči so bili problemi okrog višine podvozov in nivoja vode v podvozu Zemonski potok. Kar nekaj parcel ni bilo povezanih z novimi poljskimi potmi (celoten kompleks med glavno cesto - HC ter med Zemonskim potokom in strugo hudournika Bela). Veliko je bilo pripomb nad širino deviacij in zahteva, da se podvozi asfaltirajo.

Rok za ureditev vseh zahtev je 28.2.2002. Ker pa je bilo nekaj zadev neodložljivih, predvsem zaradi kombajnov za pobiranje koruze, je bilo določeno, da se dostope zagotovi do 10.10.2001. Če povzamemo, je bilo aktivnosti precej (vsi zapisniki so v arhivu izgradnje HC na občini Vipava). Priznati moramo, da je dogovarjanje in usklajevanje z investitorjem izgradnje HC, DARS-om, precej zahtevna zadeva. V veliko pomoč nam je bil tudi sedanji občinski inšpektor za ceste g. Jožef Lemut, ki je s svojimi dosedanjimi izkušnjami in avtoriteto veliko pripomogel, da so se stvari odvijale v korist občanov občine Vipava.

Če pogledamo, kako se uresničujejo dogovori z omenjenega sestanka (26. september 2001), lahko opazimo, da se večina dogovorjenih zadev še rešuje. Nekaj zadev je že končanih, za nekatere pa bodo potrebna nadaljnja usklajevanja.

Do končnega termina (28. februar 2002) ima DARS še nekaj časa. Ali bodo vse dogovorjeno izvedli, bomo lahko presojali po navedenem datumu.

Pričakujemo, da bo DARS vse dogovorjeno uredil. Zavedati se mora, da so to le prvi kilometri HC v občini Vipava. Občina Vipava pa je soglasodajalec pri pridobivanju potrebne dokumentacije, ki jo bo DARS v prihodnosti potreboval.

*Tajnik
Jože Papež*

VARNOSTNI SOSVET

Varnostni sosvet je oblika partnerskega sodelovanja med Občino Vipava in Policijsko postajo Ajdovščina na področjih, ki se nanašajo na izboljšanje varnosti na našem območju.

Ustanovljen je bil 26. aprila letošnjega leta; njegov namen je obravnavati varnostne razmere s področja javnega reda in miru, klasične kriminalitete, varnosti v cestnem prometu, zaščite in reševanja ter drugo varnostno problematiko. Šteje deset članov, in sicer ga sestavljajo: župan Občine Vipava, komandir Policijske postaje Ajdovščina, vodja policijskega okoliša (območje občine Vipava), predstavnik Centra za socialno delo Ajdovščina, član enega izmed gasilskih društev z območja občine Vipava (prvi mandat PGD Vipava, drugi mandat PGD Podnanos, tretji mandat PGD Vrhpolje in po tem zaporedju naprej), predstavnik Škofijske gimnazije Vipava, predstavnik Osnovne šole Draga Bajca Vipava, predstavnik Otroškega vrtca Ajdovščina – enota Vipava, predstavnik občinske uprave Občine Vipava, ki je obenem tajnik in še član Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu občine Vipava.

V prvem štiriletnem mandatnem obdobju so tako člani: župan, g. Ivan Princes, komandir, g. Evgen Govekar, g. Darko Krapež, ga. Ljubica Ivanov, g. Ludvik Curk, g. Ivan Albreht, g. Marjan Mozetič, ga. Boža Sušl in ga. Helena Kobal. Član Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu bo imenovan, ko bo navedeni organ konstituiran.

Predvideno je, da se Varnostni sosvet sestane enkrat v posameznem trimesečju. Doslej sta bili sklicani dve seji, ena v mesecu juniju, druga v novembru letos.

Na prvi seji so se člani dotaknili tako socialne problematike kot tudi zaskrbljujoče teme, ki se nanaša na zlorabo prepovedanih drog. Govora je bilo o projektu, ki bi pod vodstvom dr. Viljema Ščuke potekal v prostorih Zdravstvene postaje v Vipavi, kjer naj bi se sestajale terapevtske skupine, ki bi zajele ozdravljene zasvojenca in njihove starše oz. svojce. Beseda je tekla tudi o prometni problematiki, predvsem o hitrostnih ovirah pri šolah, o uresničitvi ideje o ureditvi krožnega prometa v križišču ob Gasilskem domu v Vipavi ter o nujnosti ureditve pasov za leve zavijalce na nekaterih odcepih (Podraga, Manče, Lozice...). Nenazadnje je bilo opozorjeno na probleme, ki jih imajo kmetje, ko se ob nedeljah in praznikih, v sezoni, ko jim delo to narekuje, s traktorji nahajajo na vozišču in so zato kaznovani za prekršek.

Na 2. seji, ki je potekala 19. novembra 2001, pa so bile razdelane teme, ki jih povzemamo iz skrajšanega zapisnika:

- 1) Varnostne razmere in problematika na območju občine Vipava
- 2) Informacija o formiranju Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu občine Vipava
- 3) Informacija o vzpostavitvi občinske redarske službe
- 4) Razno

K 1)

Komandir, g. Evgen Govekar, je prisotne najprej seznanil, da bo dokončno, obsežnejše poročilo o varnostnih razmerah in problematiki občini posredovano v začetku prihodnjega leta. V nadaljevanju je podal nekaj zaskrbljujočih podatkov glede naraščanja **kriminalitete**, predvsem kaznivih dejanj premoženjske narave (tatvine, odvzemi motornih vozil...). Večinoma gre za t.i. sekundarno kriminaliteto, povezano s problematiko mamil, saj ta številna dejanja zagrešijo prav odvisniki od prepovedanih drog. Poleg tega je opazno število prekrškov – posedovanje manjših količin droge za osebno uporabo. Večino teh je zaslediti na javnih prireditvah, predvsem v poletnih mesecih. Na območju občine Vipava po številu kaznivih dejanj prednjači območje KS Vipava, sledi mu območje KS Podnanos.

Velja omeniti, da tudi nekateri vozniki sami posvečajo premalo pozornosti varovanju svojega premoženja (npr. v nezaklenjenih avtomobilih puščajo potne liste, torbice ipd.). Policija je prav zaradi tega nedavno izvedla akcijo, ki je imela za vsebino opozarjanje voznikov, naj bodo bolj pozorni glede navedenega.

Na področju **kršitev javnega reda in miru** se na prvo mesto uvrščajo – kot že rečeno – prekrški, ki se nanašajo na posedovanje prepovedanih drog. Glede izgredev v gostinskih in drugih javnih lokalih pa na srečo, na tem območju ni večjih problemov. Znatno pa je število prekrškov, ki se tičejo ilegalnih migracij, predvsem iz Iraka, Pakistana, Irana in ZRJ, kar od policijskih enot terja veliko energije in časa.

Za **prometno varnost** bi lahko trdili, da je kar zadovoljiva. Zavedati se je potrebno, da na promet vpliva vrsta dejavnikov, nekateri od teh so čisto individualne narave. Seveda prometnim nesrečam mnogokrat botruje tudi alkohol. V občini Vipava se največ prometnih nesreč zgodi na območju KS Vipava, sledita mu območji KS Podnanos in KS Lozice (cesta Rebrnice).

V nadaljevanju se je g. Govekar dotaknil področja **uporabe pirotehničnih sredstev**, predvsem s strani otrok. Dejal je, da Policija na tem področju deluje tako preventivno kot represivno. Spomnil je na odmeven »vipavski« primer, ko so mladoletniki izdelali pirotehnično sredstvo kar doma, na osnovi navodil, s katerimi so se seznanili prek interneta.

Zanimalo ga je, ali šole načrtujejo kakšne aktivnosti, ki bi opozarjale na nevarnost petard in podobnega. Podal je informacijo o tem, kako k temu pristopajo ajdovske šole. Učencem izročijo obvestilo, ki se nanaša na uporabo petard. Otroci ga odnesejo domov, v šolo pa vrnejo neke vrste vročilnico s podpisom staršev, v dokaz, da so starši z vsebino seznanjeni.

G. Marjan Mozetič to odobrava, obenem pa je navedel, da so se na OŠ Vipava lani vrstila predavanja o tej tematiki. Šola tudi poskrbi, da vsa obvestila, ki jih prejme od Policije, izobesijo na ustrezna mesta. Kadar pa se zgodi, da pri učencu najdejo pirotehnično sredstvo, le-to zadržijo (ne zaplenijo) in pokličejo starše na razgovor.

G. Mozetič je nadalje dal pobudo, da je v bivši južni vojašnici nujno potrebno podreti »sporni« objekt ob igrišču, v katerem se nič kaj pozitivnega ne dogaja. Obenem je izrazil željo, da bi se poskušali dogovoriti s pristojnimi v zvezi z naborom. Le-ta naj bi bil, če je le mogoče, v času, ko ni pouka, kajti razposajeni naborniki pogosto ovirajo pouk v šoli.

Člani Varnostnega sosveta so se strinjali, da se poskuša realizirati navedeni pobudi.

K 2)

Helena Kobal je podala informacijo o formiranju Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu v Občini Vipava. Navedla je, da bo ta organ skrbel za razvijanje in uveljavljanje ukrepov za večjo varnost, za dvig varnostne prometne kulture udeležencev ter za razvijanje humanih in solidarnih odnosov med vozniki in drugimi udeleženci v prometu. Obenem je naštel naloge, ki jih bo SPV izvajal. SPV tvorijo: g. Stojan Žvokelj, občinski redar, kot predsednik, in člani: ga. Ana Hlad (CUIO JPV Vipava), g. Davorin Kodrič (Avrigo d.d.), g. Vladimir Anžel (Škofijska gimnazija Vipava), ga. Savica Trošt (OŠ Draga Bajca Vipava), ga. Klavdija Petrič (Otroški vrtec – enota Vipava) in g. Darko Krapež (Policijska postaja Ajdovščina).

K 3)

Povedano je bilo, da na območju občine Vipava enkrat tedensko opravlja svoje naloge občinski redar, g. Stojan Žvokelj. Sam je poudaril, da se osredotoča predvsem na problematiko zapuščenih vozil in nepravilno parkiranje. G. Mozetič je ob tem nakazal na nujnost ureditve talnih označb oz. ureditve prometa na Glavnem trgu v Vipavi. Helena Kobal je poudarila, da je prometna ureditev vezana na proračunska sredstva. Redar je v nadaljevanju podal informacijo, da bomo za nekaj dni ob osnovni šoli (nekaj dni pa ob vrtcu) namestili t.i. preventivni radar. Tako bodo lahko vozniki, ki vozijo tod mimo, razbrali, kolikšna je hitrost njihovih vozil na teh lokacijah.

K 4)

Gospod Ludvik Curk je navzoče spomnil, da je mesec november mesec boja proti odvisnosti. Poudaril je pomen aktivnosti, ki se odvijajo na našem območju. Ga. Helena Kobal je ob tem povedala, da se terapevtske skupine pod vodstvom dr. Ščuke, o katerih je bilo govora na 1. seji, tu v Vipavi niso oblikovale, ker se bivši odvisniki in njihovi starši niso navdušili nad sestajanjem v Vipavi.

Ga. Ljubica Ivanov je predlagala, da bi se »rizične skupine« mladoletnikov poskušalo angažirati v okviru mladinskih domov oz. delavnic, kjer bi se izvajale pozitivne aktivnosti.

Ob zaključku je ga. Boža Sušl opozorila, da ob Otroškem vrtcu v Vipavi ni nikakršne oznake, da je v bližini vrtec in nakazala da je nujno urediti razsvetljavo na igrišču za vrtcem.

Spoštovane občanke in občane vabimo, da svoje predloge in pobude, ki se nanašajo na problematiko s področja, ki ga obravnava Varnostni sosvet, pošljejo na naslov Občina Vipava, Glavni trg 15, Vipava s pripisom – za Varnostni sosvet.

*Tajnica Varnostnega sosveta
Helena Kobal*

OBVESTILO

Po določilih 1. odstavka 13., 14. in 15. člena odloka o ureditvi cestnega prometa v občini Vipava (Uradno Glasilo št.8/2000) velja za domače živali (konji, govedo, drobnica, psi ipd.), ki lahko ogrožajo promet, da so lahko na cesti le v spremstvu osebe, ki jih varno vodi.

Za neupoštevanje določil 13. in 15. člena tega odloka je predvidena denarna kazen 5.000 SIT.

Za neupoštevanje določil 14. člena tega odloka je predvidena denarna kazen 10.000 SIT

*Občinski redar
Stojan Žvokelj*

POBUDA ZA USTANOVITEV (OŽIVITEV) GODBE NA PIHALA

Skozi članke v Vipavskem glasu in skozi življenjske zgodbe krajanov v knjigi

“Življenje ob trti in kršinu” smo Vipavci spoznali tudi pestro kulturno življenje in društva, ki so nekoč delovala v Vipavi. Na osnovah tradicije danes v našem kraju delujeta dva pevska zbora, folklorno društvo in tamburaški orkester.

Prihaja pa že pobuda, da se ponovno ustanovi in se jim pridruži nekdanja “Vipavska godba”. Poleg osebnih pričevanj je dokaz o obstoju te godbe tudi fotografija iz leta 1926, objavljena je v knjigi “Življenje ob trti in kršinu”, in sicer ob življenjski zgodbi g. Vinka Premrla iz Vipave, nekdanjega člana “Vipavske godbe”.

Pobudo za oživitev vipavske godbe je dal g. Leander Pegan ml., vipavski rojak po očetu g. Leandru Peganu st. - Vipavcu, prof. glasbe in kapelniku, ki je svojo glasbeno pot začel kot član vipavske godbe. Tudi g. Leander Pegan ml. je šel po očetovih stopinjah in se posvetil glasbi. S svojim bogatim glasbenim znanjem in izkušnjami na področju ustanavljanja in vodenja pihalnih godb se danes vrača k svojim “vipavskim koreninam” in nas spodbuja k ponovni oživitvi pihalne godbe v Vipavi.

V dopisu, ki ga objavljamo, je županu in bralcem Vipavskega glasa spregovoril o svojem očetu in sebi ter o njuni ljubezni - pihalni godbi.

*Občinska uprava,
Vida Babič*

“VIPAVSKE KORENINE IZ VIPAVSKE GODBE”

S fotografije vipavske godbe z leta 1926 je razbrati, da gre za mladinsko zasedbo, ki jo je postavila italijanska oblast, saj nobeden od mladih godbenikov ni starejši od 20 let. Ker doslej nisem našel verodostojnih dokazil o dejavnosti vipavske godbe še iz časov Avstro-Ogrske, bo verjetno držalo, da so godbo ustanovili v času Italije. Da je moj oče pobegnil v Jugoslavijo, je bil med drugim vzrok tudi v tem, da ni hotel več nositi značilnega cofa na kapi, ki je godbenikom pritikal fašistično oznako! Njihov kapelnik, italijanski glasbenik N. Matis(s)a je nadebudnemu dečku Leandru svetoval, naj študira glasbo, ker je izredno nadarjen. Starša mu te želje nikakor nista mogla uresničiti, saj jima je za mizo sedelo še 6 lačnih otrok. 18-letni fant je zato 1.1931 preko Hotedrščice pobegnil v Kraljevino Jugoslavijo in se zasilno naselil v Ljubljani. Za preživetje je

foto: Anton Vilar, vipavski fotograf

Vipavska godba l. 1926; 2. z leve sedi Leander Pegan (*1943+1983)

tudi hlapčeval in se uдинjal s priložnostnimi fizičnimi deli, vmes pa igral v ljubljanski amaterski godbi Sloga, kjer ga je odkril njegov novi profesor pozavne, Čeh, g. J. Karas. Sprejet je bil na konzervatorij in še pred diplomom tudi v operni orkester ljubljanske Opere. Tako si je kot 24-letni študent zagotovil eksistenco in socialni položaj za ustanovitev družine. 26-letnemu pozavnistu se je rodil sin Leander, ki je s 7 leti na ljubljanski Glasbeni matici začel vaditi violino, kasneje pa še trobento, tenorsko tubo in pozavno v razredu svojega očeta, kapelnika litostrojske godbe. Prof. Pegan st. je med svojim službovanjem v ljubljanski Operi, igranjem v zabavnem orkestru Bojana Adamiča, od 1.1952 pa v simfoničnem orkestru Slovenske filharmonije, tudi vestno in uspešno poučeval mlade trobilce in ustanovil 3 pihalne godbe, predzadnjo, kamniško pa obnovil z novimi mladimi godbeniki, njegovimi začetniki. Že 1946 je ustanovil in v bistvu vseh 40 mladih godbenikov sam usposobil za skupno igranje v Mladinski godbi KUD Hinko Smrekar, Ljubljana-Šiška. Z godbo je uspešno izvedel turnejo po vaseh slov.Istre in Kopra, takoj po priključitvi Primorske k Sloveniji 1.1947 in z godbeniki sodeloval tudi pri obisku mladih graditeljev železniške proge Brčko-Banoviči. 5 let kasneje, 1.1951, so g. Peganu v Litostroju ponudili vsestransko boljše pogoje za ustanovitev tovarniške mladinske pihalne godbe, ki jo je zatem leta 1951 tudi ustanovil iz vrst učencev litostrojske Kovinarske šole. Godbo je vodil polnih 27 let in z njo doma, v državi in na gostovanju pri zamejskih Slovencih v rojstnem Trstu požel vrsto laskavih priznanj in pohval. Ko so se v večjih tovarnah v SRS začele oblikovati kulturne skupnosti, je moral kapelniško mesto prepustiti novemu kulturnemu animatorju, sam pa se je odzval vabilu kamniških godbenikov in prevzel strokovno vodstvo godbe, v kateri je zopet odgovorno deloval 4 leta in godbo pomladil z vključitvijo svojih novih učencev. Vožnje v Kamnik so ga utrujale, pa tudi zdravje ga je začelo zapuščati, saj so mu posledice internacije v Dachau načele ledvice. Po dveh letih vodenja nove bežigradske godbe, katere ustanovitelj je bil, se je moral leta 1981 dokončno upokojiti. Ponosni in kleni Vipav'c je umrl avgusta 1983 v svojem 71. letu življenja. Pokopan je na ljubljanskih Žalah skupaj s svojim očetom, pok. Petrom Peganom, pod spominsko ploščo, na katero smo vklesali tudi ime pok. Ane, roj. Princes, z letnico smrti 1947.

Iz Peganovih obeh prvih godb izhaja kar nekaj uveljavljenih poklicnih glasbenikov, med katerima sta najvidnejša hornist Jože Faulot in trobentar Anton Grčar. Tu so še trobentarji Pavle Oman, Adi Škorjanc, Rudi Lohorc, tenorski tubist Janez Jerina, kontrabasovski tubist Jože Teršar in

drugi. Slednja sta bila tudi uspešna kapelnika v Trebnjem na Dolenjskem in v Metliki. Tudi meni je zapustil neprecenljivo doto znanja in izkušenj, saj je bil moj prvi učitelj tenorske tube in pozavne, mentor in zgled pri delu z godbo. Pridobljene izkušnje iz očetove dote sem po diplomi koristno uporabil najprej pri 16-letnem vodenju piranskega pihalnega orkestra in poučevanju pihal in trobil na glasbenih šolah v Piranu in Kopru (1965-1981), vodenju postojnske pihalne godbe in poučevanju na tamkajšnji GŠ (1982-1989) in še trajajočim, že 15-letnim kapelniškim vodenjem slovenskega godbeniškega društva Viktor Parma iz Trebč nad Trstom. V zasebni vitrini hranim otrokom in vnukom v spomin celo vrsto plaket, priznanj in odličij z državnih tekmovanj pihalnih godb vseh težavnostnih kategorij do I. težavnostne stopnje. Ponosen pa sem tudi na vseh 14 poklicnih glasbenikov (pihalcev in trobilcev), ki sem jih uspel plasirati na nadaljevanje šolanja na ljubljanski Srednji glasbeni šoli oz. kasneje na Akademiji za glasbo. Profesorji na primorskih GŠ, člani poklicnih orkestrrov potrjujejo najino predano in vestno delo, zato sem ponosen na svojega očeta. Kot ravnatelj sežanske Glasbene šole sem v zadnjih 3 mandatih pred upokojitvijo 31.8.2001 ustanovil še tri mladinske pihalne godbe v krajih, kjer so po 2. svetovni vojni oziroma tudi med njo usahnile (Komen, Sežana, Slope, Rodik in Hrpelje). Sežansko sem po dveh letih predal svojemu nekdanjemu učencu, učitelju pozavne na sežanski GŠ, prof. Ivu Bašiču, komensko pa po 4 letih študentu pozavne na AG v Ljubljani, domačinu Simonu Perčiču. Obe godbi sta se že tudi uspešno uveljavili na 17. oz. 20. tekmovanju ZSG (Zveze slovenskih godb), l. 1996 oz. 2000. V zadnjem letu svojega službovanja sem tudi Brkincem v zadoščenje ustanovil in postavil 21-člansko t.i. »vaško godbo« po češko - bavarskem zgledu z vključeno harmoniko, v začasno nadomestilo harmonsko spremljevalnim instrumentom, kot so to rogovi, trobente in pozavne. Tudi hrpelska glasbeno-šolska pihalna godba se je prelevila v občinsko godbeno društvo, saj je to, kot dokazuje praksa, edini možni način za razvoj in obstoj godbe. Najmlajša godba, ki sem jo ustanovil na kraško-brkinski planoti že tudi javno nastopa in se uveljavlja v domačem okolju, kljub skromnejšemu repertoarju, nekaj lažjih koračnic izpod peresa skladatelja in prijatelja Vinka Strucla iz Ljubljane. Na mojo žalost pa godbi grozi prenehanje z dejavnostjo, saj občina ne zmore nabave instrumentov, seznam sponzorjev je prekratek - s prodano slivovko, jabolki in krompirjem pa Brkinci ne zmorejo nabave tistih glasbil iz skupin, katerih nabave ne gre pričakovati iz zasebnih investicij staršev. Izposojena, tretjerazredna glasbila pa morajo vrniti sežanski, komenski in trebenski pihalni godbi ter zasebnikom! Da! Danes ustanovljati in postavljati godbo na novo... .. ?!

Počaščen bom, tudi zaradi spomina na očeta Vipavca, če mi bo dano, da zainteresiranim občinskim svetnikom, krajevni skupnosti, cerkveni oblasti, ravnateljicam OŠ Vipava in GŠ Ajdovščina, staršem, predvsem pa g.županu Ivanu Princesu, predstavim vpogled v najosnovnejše segmente primarnih in sekundarnih pogojev ustanovitve nove vipavske mladinske pihalne godbe z 20-25 članov v (ne)skladju z organiziranostjo javnega zavoda GŠ, s pravili igre ZOFVI-ja (Zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja), Zakona o GS RS in Odloka o ustreznosti izobrazbene usmeritve učiteljev GŠ z leta 2000, kot neizogibnim osnovam nujnosti ustanovitve društvene godbeniške šole iz sredstev občinskega proračuna za poučevanje in usposabljanje tistih učencev, za katere GŠ nima usposobljenega učiteljskega kadra.

*Leander Pegan, ml. Sežana,
upok.ravnatelj GŠ, kapelnik in učitelj trobil*

GRAD LOŽE BO NA NOVO ZAŽIVEL

V zadnjih petdesetih letih je bil obstoj gradu v Ložah kar dvakrat resno ogrožen. Prvič med drugo svetovno vojno, ko mu je grozil celo požig, in drugič v zadnjih desetletjih, ko je nezadržno propadal.

Med drugo svetovno vojno, leta 1943, se je v gradu nastanila enota italijanske vojske. Iz bojazni, da bodo partizani grad napadli in zažgali, so se lastniki, Mayerjevi, izselili. Tudi po odhodu italijanskih vojakov se Mayerjevi niso vrnili, ker so krožile govorice, da bodo grad zasedli Nemci

Janko Ogrin, pobudnik obnove gradu in bodoči najemnik

ali domobranci, ki so ga sicer pogosto obiskovali in odnašali inventar. V letu 1944 so bila, za potrebe partizanske bolnišnice, z gradu odpeljana vsa okna, kar je poleg ropanja še pospešilo njegovo propadanje. Tako je grad v dokaj žalostnem stanju dočakal konec vojne.

Skrajni čas je bil, da so grad ob ustanovitvi Kmetijske šole Lože 1946 pospešeno in temeljito obnovili, kar je trajalo vse do jeseni 1947. Pri obnovi gradu sta bili udeleženi podjetje Primorje in Rizzati iz Ajdovščine. Sodelovali so tudi nekateri obrtniki iz okolice, med njimi mizar Krhne iz Vipave, ki je izdelal 80 oken. V vseh petnajstih letih obstoja Kmetijske šole Lože je bil grad vzorno vzdrževan, doživel pa je tudi marsikatero izboljšavo, saj je pod njegovo streho bivalo 40 učencev (dva letnika) in štiri družine uslužbencev šole. Leta 1961 je bila Kmetijska šola ukinjena, grad pa je prešel pod upravo Občine Ajdovščina.

Novi upravljaec, občinska uprava, se je kmalu pokazal za slabega gospodarja. Da bi bili grajski prostori izkoriščeni, so jih dali v najem ajdovskim podjetjem za skladiščenje surovin in izdelkov. Vse bi bilo prav, če bi upravljaec, ki je pridno pobiral najemnino, grad tudi redno vzdrževal. Grad je bil v štiridesetih letih samo enkrat deležen površnega krpanja strehe, kar je imelo katastrofalne posledice. Prvih deset do petnajst let je streha še vzdržala, potem pa je začela puščati, tako da so ga tudi najemniki zapustili. Grad je ostal prazen, večino časa odprt in ponovila se je žalostna zgodba iz zadnjih let vojne o ropanju in propadanju.

Kljub številnim opozorilom in zahtevam po ukrepanju s strani predstavnikov Krajevne skupnosti Lože ter občinskih odbornikov iz zgornje Vipavske pri pristojnih organih Občine Ajdovščina, se ni ukrenilo nič. Čeprav je bil grad že kmalu po vojni razglašen za kulturni spomenik, tudi pristojne okrajne in republiške institucije niso storile ničesar za njegovo zaščito. Da bi bila ironija še večja, so v tem času, ko je grad Lože propadal, na novo zgradili grad Rihenberk, ki je bil med vojno miniran in požgan.

Po ponovni ustanovitvi občine Vipava 1994 je grad prešel v njeno last, kar pa vse do leta 2000 ni bistveno vplivalo na njegovo usodo. Res je, da v ta čas sovпада tožba o verodostojnosti kupoprodajne pogodbe iz leta 1958, ki so jo pri okrajnem sodišču sprožili sorodniki bivšega lastnika, vendar to ne bi smelo vplivati na reševanje gradu.

Občina Vipava je ob prevzemu grad zavarovala in tudi načrtovala obnovo ostrešja, vendar je zaradi pomanjkanja finančnih sredstev odlašala s pričetkom obnovitvenih del. Tudi iskanje primerne interesa za obnovo in koriščenje gradu vse do leta 2000 ni bilo uspešno. V začetku tega leta se je končno našel kandidat z željo, da sodeluje pri obnovi gradu in ga vzame v dolgoročni najem.

Mož, ki je že nekaj časa iskal primeren grajski objekt za uresničitev svojih zamisli in ki se ni ustrašil težkega stanja, v katerem se je loški grad nahajal, je Janko Ogrin, samostojni kulturni umetnik in poklicni fotograf iz Ljubljane. Po predstavitvi svojega programa, iz katerega je razvidno, da želi grad Lože uporabljati za kulturnoumetniško in izobraževalno dejavnost, je bil dogovor med Občino in njim kmalu sklenjen. V grajskih prostorih namerava postopoma urediti

umetniško galerijo, stalno fotografsko razstavo, razstavo o zgodovini gradu in prirejati kulturnoumetniške prireditve, seminarje ter umetniške tabore. K sodelovanju namerava povabiti tudi ugledna slovenska podjetja, ki bi grajske prostore uporabila za svoje predstavitve.

Po sklenitvi omenjenega najemniškega dogovora so v lanskem letu najprej počistili in odstranili odpadli omet in navlako, ki so jo za seboj pustili bivši najemniki in stanovalci. Čiščenja se je z veliko zagnanostjo lotil Ogrin najprej sam, pozneje so se mu pridružili tudi vaščani iz Lože s svojim predsednikom Krajevne skupnosti, Dušanom Benčino na čelu. Poleg čiščenja so pomagali tudi s traktorsko vleko. Odpadnega materiala se je nabralo za 10 kamionov in 15 kontejnerjev. Odvoz je opravilo SGP Primorje in to brezplačno.

V letošnjem letu je Občini Vipava le uspelo zagotoviti sredstva za obnovo ostrešja nad osrednjim delom gradu. Občini, predvsem gospodarskemu oddelku, ki se je za problem gradu zelo zavzel, je k sofinansiranju uspelo pritegniti tudi Ministrstvo za kulturo republike Slovenije. Istočasno je najemniku Ogrinu uspelo pridobiti nekaj sponzorjev, ki so obljubili pomoč v gradbenem materialu. Izdelan je bil predračun za obnovo ostrešja v višini 12 milijonov SIT. Tako je končno v letošnjem poletju SGP Primorje izvedlo obnovo ostrešja, pri čemer so ugotovili, da je dotrajanost ostrešja večja, kot je bila prvotna ocena. Zaradi navedenega je strošek narasel na 16 milijonov SIT, ki ga bosta enakomerno poravnala Občina in Ministrstvo. Prispevki posameznih sponzorjev so bili naslednji: Goriške opekarne 12.000 strešnikov, Izolirka Ljubljana ves izolacijski material za streho, GG Cerknica les za tramovje, Elektro Gorica material in montaža in goriške banke 150.000 SIT. Z novim ostrešjem je grad rešen najhujšega, obenem je podana osnova za nadaljnjo obnovo notranjosti.

Občina Vipava je v svoj dvoletni proračun vnesla 38 milijonov SIT za nadaljevanje del. Enako vsoto bo prispevalo tudi Ministrstvo za kulturo. Če k navedenim sredstvom prištejemo še prispevke sponzorjev, ki so po zagotovilih Ogrina že obljubili pomoč pri notranji obnovi gradu, potem lahko pričakujemo, da bo grad v dveh letih obnovljen.

Vzporedno z obnovo gradu se je med njegove zidove pričelo vračati tudi življenje. Društvo vipavskih vinogradnikov, ki ga vodi prej omenjeni Dušan Benčina, prireja v grajski kleti vsakoletno ocenjevanje in pokušnjo najboljših vin. Lani so v gradu in pred njim priredili zelo znano Podoknico Nedeljskega dnevnika. Svojo postojanko na grajskem dvorišču imajo tudi idrijski konjeniki in furmani, ki pridejo vsako leto v Lože po vino. Tudi kulturno-zabavni del loškega kresovanja se odvija na grajski ploščadi. Na povabilo gospoda Ogrina so si tudi vozniki starih avtomobilov - oldtajmerjev na svojem reliju izbrali grad Lože za eno svojih postojank. Upamo, da bo teh prireditev po obnovi gradu veliko več.

Z obnovo gradu Lože bo rešen pomemben kulturni in zgodovinski spomenik v naši občini. Obenem bomo v njem z uresničitvijo predvidenih dejavnosti pridobili center, ki bo znatno obogatil našo kulturno in turistično ponudbo.

Vsem, ki so kakorkoli prispevali k prvi in najpomembnejši etapi obnavljanja gradu Lože, tako občini Vipava, Ministrstvu za kulturo, sponzorjem in Ložanom gre vse priznanje.

Posebno priznanje pa si zasluži g. Ogrin, pobudnik in soorganizator obnove, za svojo dejavnost, vztrajnost in požrtvovalnost.

Obnova ostrešja na gradu Lože

MOSKOVSKI POKLON ŽIGI HERBERSTEINU

Pred enim letom, 31.10.2000, je bil v Moskvi svečano odkrit spomenik našemu znamenitemu rojaku Žigi Herbersteinu. (Glej VG št. 56)

Na spomeniku je v slovenščini in ruščini vklesan sledeči tekst:

ŽIGA HERBERSTEIN

Vipava 1486 - 1566 Dunaj

Potomec znamenitega rodu iz slovenske Karantanije,
vojščak, državnik, diplomat in mirotvorec.

V "Moskovskih zapiskih"

odkril Rusijo Evropi.

Leta 2000.

Ob 10. obletnici razglasitve suverenosti

REPUBLIKE SLOVENIJE.

V dar bratskim ruskim narodom od slovenskega naroda.

Avtor doprsnega kipa je priznani moskovski kipar Grigorij Potocki. Ob tej priliki smo o Žigi Herbersteinu izdali in na isti dan svečano predstavili tudi bogato ilustrirano dvojezično knjigo avtorjev Andreja Lenarčiča, Anne Horoskevic in Jožka Šavlija, ki je na voljo v knjigarnah Mladinske knjige in pri nas. Knjižnici tuje literature, pred katero na udarnem mestu stoji spomenik, smo podarili miniaturni kipec našega moskovskega spomenika Prešerna, ki odsihmal krasi Slovensko knjižno omaro v tem kulturnem hramu ter luksuzno izdajo Krsta pri Savici, ki jo je v ruščini izdala založba Humar. Na svečani prireditvi ob predstavitvi knjige je zbor moskovske Glasbene akademije številnim gostom predstavil nekaj del Jacoba Gallusa. Pokazali smo tudi umetniško sliko "Herberstein in njegova življenjska pot" in miniaturni bronasti kipec Žige Herbersteina.

Tekst je prispevek Justa Rugla, predsednika društva za promocijo stikov med Slovenijo in Rusijo dr. France Prešeren v Moskvi. Posredoval nam je tudi predgovor h knjigi o Žigi Herbersteinu, ki ga je napisal dr. France Bučar.

Spomenik Žigi Herbersteinu

Blagoslovitev spomenika

Avtor pričujočega dela A. Lenarčič je v podnaslovu zapisal, da gre za kratkočasno branje. Sleherno branje, ki spodbuja k razmišljanju in odpira nova obzorja, je "kratkočasno". To pa seveda ni odvisno od miselnega navora, ki ga terja, saj je zanimivost slehernega branja premo sorazmerna z njegovo miselno zahtevnostjo. V tem primeru pa niti ne gre za kak navidezno dolgočasen traktat z ne vem kako zahtevno znanstveno aparaturo. Gre prej za literarni esej, ki pa se ukvarja z vprašanji, ki bi še kako potrebovala poglobljeno znanstveno analizo temeljnih vprašanj, ki se jim posveča prav ta esej. Gre za razmislek o našem narodnem položaju v njegovi časovno zgodovinski razsežnosti, za samorefleksijo o tem, kaj smo in zakaj smo to, kar smo. Vrh našega dosedanjega narodnega razvoja je lastna država in njeno mednarodno priznanje. To je prvi in najpomembnejši pogoj za narodno samostojnost. Ta pa je kljub vsemu še vedno formalen. Izpolniti ga je treba še z dvema vsebinskima sestavinama. Gre na eni strani za fizično in gmotno usposobljenost za narodno rast in razvoj v sodobnem okolju, na drugi za duhovno. Resnično osvobojeni smo šele takrat, kadar se dokopljemo do prave in neizkrivljene podobe o samih sebi, do samozavesti, ki nas osvobaja predsodkov in celo namerno vcepljenih občutkov drugorazrednosti, da zmoremo in da smo sposobni tudi vsega tistega, s čemer se ponašajo narodi, ki so do take samostojnosti prišli že pred nami.

Razumljivo, svojo zgodovino smo Slovenci ustvarjali sami. Pisali o njej pa so večinoma drugi. Povečini tisti, katerim je bil naš narodni obstoj prepreka za njihove velikodržavne težnje. S tem niso ustvarjali samo prikrojene predstave o nas v našem evropskem okolju, kar naj bi opravičilo njihove raznarodovalne pritiske: da nismo zgodovinski narod, da ne moremo pokazati na kake velike epohe v našem nacionalnem razvoju, še posebej pa, da smo od razvite Evrope kvečjemu prejemali, nikdar pa ne soustvarjali njene kulture. To naj bi v nas ustvarjalo občutek ne samo hvaležnosti ampak zlasti odvisnosti - celo za doseženo nacionalno samostojnost. Še huje pa je, da si je ta občutek drugorazrednosti v nemajhni meri utrl pot tudi v našo psiho in naše predstave o samem sebi. O največjih naših prispevkih k evropski kulturi komaj kaj dosti vemo, večinoma pa se z njimi ponašajo drugi. Prenove tega stanja duha, ki je nastajal prek dolgih generacij, seveda ni moč doseči čez noč, še zlasti pa ne s posameznim formalnim aktom. Potrebno bo dolgotrajno in sistematično delo, zlasti pa bo potreben nov razmislek o naši celotni narodni zgodovini. S tega vidika je treba vrednotiti tudi pričujoče delo. Pojav in delo Žige Herbersteina spada med mejnike nastajanja moderne Evrope, v čas, ko so se začele oblikovati nacionalne države in porajati narodna zavest. Tudi Slovenci smo bili soustvarjalci tega novega toka evropske zgodovine. Zavest o tem nam je toliko bolj potrebna danes, ko ponižno trkamo za sprejem v tisto Evropo, katere temelje smo polagali tudi mi. Žiga Herberstein, sodobnik cesarja Karla V., spada v vrste prvih modernih Evropejcev. Zaradi slovenskega okolja, iz katerega je zrasel, nam s tem daje legitimacijo sodobne evropskosti. Uspeh svoje misije v Rusiji pripisuje tudi znanju slovenskega jezika, "ki je ruskemu podoben in bi brez njega ne razumel ljudske govornice in ne bi mogel spraševati preprostih ljudi o tem, kar me je zanimalo".

»NJIH DEJANJA NISO UTONILA V POZABO...«

V Šembidu proslavili 150. obletnico smrti Matije Vertovca - zaslužnega duhovnika in ljudskega učitelja

Nedelja, 14. oktobra, je bila za župnijo in kraj Šembid-Podnanos na moč praznična. Še vreme je po štirih deževnih nedeljah naklonilo vse svoje jesenske čare in šlo na roko prazničnemu razpoloženju. Počastili smo zaslužnega moža, na katerega smo vsi lahko ponosni.

Letos namreč mineva 150 let, natančno 2. septembra je bila zaokrožena ta obletnica, ko je sklenil svoje zemsko življenje Matija Vertovec, po rodu iz vipavskih Šmarij, a kar 38 let dušni pastir v Šembidu. Tam je tudi pokopan in ohranjen je njegov nagrobni spomenik z zanimivim besedilom. Na hiši, kjer je umrl, pa ima zelo lepo spominsko ploščo, ki so mu jo ob 100-letnici rojstva postavili njegovi častilci.

Bil je med najpomembnejšimi slovenskimi osebnostmi prve polovice 19. stoletja, goreč duhovnik in vsestranski učitelj naših prednikov v mnogih strokah (kemiji, astronomiji, zgodovini, zemljepisu), zlasti pa v kmetijstvu in še posebej vinarstvu.

Ob letošnjem jubileju smo ga želeli v kraju njegovega najdaljšega službovanja in večnega počitka predstaviti predvsem kot zaslužnega slovenskega duhovnika in ljudskega učitelja, katerega dela

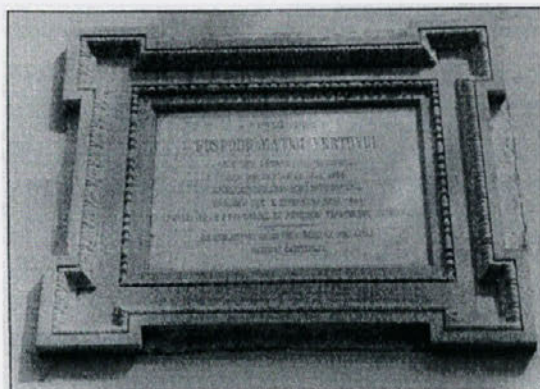
in zasluge je treba hvaležno obupati in ceniti. Pripravljalni odbor je s sodelovanjem dobrih ljudi, ki so pomagali, hotel posredovati sporočila Vertovčevega dela in njegovih misli današnjemu rodu te župnije in kraja, vsem, ki so se udeležili praznovanja ter ostalim, do katerih je v tistih dneh prišel glas o Vertovcu.

Dopoldne je bila slovesna sveta maša v župnijski cerkvi sv. Vida, ki jo je vodil vipavski dekan msgr. Franc Pivk, govor pa je imel duhovnik in pisatelj Jožko Kragelj, ki je razmišljal o zaslugah Vertovca, ob katerem se moremo zgledovati in se ga s hvaležnostjo spominjati. Po bogoslužju

Spomenska plošča v Šembidu - Podnanos 48, kje je Matija Vertovec umrl.

smo se zbrali ob spominski plošči pri hiši zraven cerkve, kjer je bila priložnostna proslava. Oblikovali so jo domači župnijski mešani pevski zbor pod vodstvom organistke Eme Andlovec in dirigentke Vide Fabčič ter Petra Kodre in Sebastjan Rosa, bralca odlomkov iz Vertovčevih spisov. Domači župnik msgr. Anton Štrancar in zastopnik domačih vinogradnikov Ivan Fabčič sta položila venec k spominski plošči.

Popoldne se je spored nadaljeval v cerkvi, kjer je izjemno številno poslušalstvo z vseh strani Vipavske doline, koder je pač Vertovec še posebej v časteh, pa tudi poslušalcev od drugod, prisluhnilo najprej kratkemu razmišljanju dragega gosta, koprskega škofa msgr. Metoda Piriha, nato pa mojstrskemu predavanju prelata prof. Franca Kralja, odličnega poznavalca Matije Vertovca. Mogli bi reči, da kar s pridržanim dihom, tako sijajno, večkrat prav duhovito je namreč predavatelj zasnoval podobo tega zaslužnega moža navzočim. Lep večer smo zaključili s koncertom zborovskih pesmi iz glasbenega izročila Cerkve, s katerimi so se kar najžlahtneje poklonili Vertovcu mladi člani župnijskega mešanega pevskega zbora. Ti so skupaj z bralcema izbranih misli iz Vertovčevih spisov dali večeru zaključno vsebino prazničnega dne, ki se je nadaljeval še pozno v noč s prijateljskim druženjem in pogostitvijo domačih vinogradnikov in gospodinj.

Nagrobni spomenik Matija Vertovca na pokopališču v Podnanosu

Ob tej priložnosti je župnija izdala tudi spominsko zloženko s podobami Vertovca, njegovega nagrobnega spomenika in spominske plošče ter z nekaj osnovnimi podatki iz Vertovčevega življenja in dela.

Čeravno je na novega leta dan 1848 Vertovec vernike v šembidski cerkvi v svoji skromnosti ogovarjal, da ga bodo »počasno iz misli pustili« in da se bo »pozabilo, de smo na svetu bili«, je bilo čutiti, da sta pripravljavci in udeleženci praznovanja, še 150 let od njegove smrti, navdajala hvaležnost in spoštljiv poklon do tega zaslužnega moža, od katerega dediščine se oplajamo še dandanašnji.

Jurij Rosa

MATIJA VERTOVEC - ZASLUŽEN SLOVENSKI DUHOVNIK IN LJUDSKI UČITELJ

Spoštovani!

*»Mertvih naj spomin časti se, bratje!
V zlatu naj blešči se blagrovano njih ime,
kakor dela njih lepe.«*

Tako je pred stopetdesetimi leti 10. kimovca oz. ranojesena, t.j. našega septembra zapel pesnik Podgorski - Luka Svetec v »Kmetijskih in rokodelskih novicah« ob smrti Matija Vertovca. Ne brez razloga, kajti že njegovi sodobniki so se zavedali, da »žlahten biser, bratje mili, smo zgubili.« Po poldrugem stoletju od njegove smrti se tudi mi pridružujemo zboru njegovih občudovalcev in z modrim Sirahom (44,1,7) »hvaliti hočemo vrle može ... bili so v časteh pri svojih sodobnikih in v njihovih dneh je odmevala njih hvala.«

Kdo je bil torej Matija Vertovec? Zakaj je vreden žlahtnega spomina ne le vam, cenjeni Šembidci, ki hranite njegove telesne ostanke, ampak tudi vsem, ki jih je rodila Vertovčeva »draga mati Slovenija« in jim je posvetil svoja najboljša dela?

Matija Vertovec je pristen Vipavec tako po rodu, kakor po prostoru, v katerem je deloval vse svoje življenje. Rodil se je 28. januarja 1784 v zaselku Jakulini v župniji Šmarje na Vipavskem. Kmečka domačija, ki sta jo vodila oče Franc in mati Marjeta rojena Kodrič iz vipavskih Brij, je nudila zavetje vsaj sedmim otrokom, od katerih je bil Matija šesti. Prve osnove znanja je prejel pri dobrotniku, šmarskem kaplanu Jožetu Poljšaku. Šolanje je nadaljeval v vipavski farni šoli, kajti

šmarska kaplanija je bila tedaj del obsežne pražupnije Vipava. Latinsko šolo oziroma gimnazijo je obiskoval v Gorici, licej pa v štajerskem Gradcu. Odločil se je za duhovniško pot in je leta 1804 vstopil v bogoslovje kot kandidat goriško-gradiščanske škofije. Ker je bilo v metežu jožefinskih reform leta 1783 ukinjeno goriško bogoslovje, je mladi Šmarenc pričel svoj teološki študij v Gradcu. Po treh letih se je preselil v Ljubljano, kjer je dokončal četrti letnik bogoslovja z oceno: prvi s posebno odliko. Tako v Gradcu, kakor v Ljubljani je prejemal študijsko stipendijo.

V Gradcu je postal klerik, ko so mu bili podeljeni tonzura in nižji mašniški redovi, višja redova subdiakonata in diakonata pa je prejel v Gorici. Tu ga je tudi 8. novembra 1807 goriško-gradiščanski škof Frančišek Filip Inzaghi posvetil v duhovnika.

Spričo študijske pripravljenosti bi bržkone zaslužil, da bi nadaljeval akademsko pot na kaki visoki bogoslovni šoli. Morda bi s tem pridobili uglednega bogoslovnega strokovnjaka. Morda bi tako celo napredoval v cerkveni hierarhiji in si prislužil naslov kanonika ali prelata. Usmerili so ga v dušnopastirstvo in tako imamo vsestransko razgledanega in ustvarjalnega Matijo Vertovca.

Njegova prva služba ga je vodila v Vipavo, kjer je 24. decembra 1807 nastopil kot kaplan, duhovni pomočnik. Tu je ostal do konca maja 1809, skoraj poldrugo leto. Iz farnega središča se je v začetku junija 1809 preselil na Planino pri Ajdovščini, kjer je na prvi samostojni dušnopastirski postojanki postal kaplan-kurat. Na Planini je preživel štiriletno obdobje, ko so v naših krajih gospodovali Francozi. Na prigovarjanje vipavskega dekana in bivšega šembijskega fajmoštra Franca Štekarja ga je 22. januarja 1813 škof Inzaghi imenoval za vikarja v Šembidu - Šentvidu pri Vipavi. V konkurenci treh kandidatov - erzeljski kaplan Mihael Pegan, goriški mestni kaplan pri sv. Ignaciju Anton Ušaj in planinski kurat Matija Vertovec - je imel slednji, najmlajši, najboljše potrebne kvalifikacije: bil je telesno krepak, beseda mu je lepo tekla, bil je za tiste čase nadpovprečno izobražen in nenazadnje tudi sprejemljiv za francosko oblast. V Šembidu je ostal 38 let, do svoje smrti 2. septembra 1851, ko je po večmesečni bolezni umrl zaradi prsne vodenice v 68. letu starosti. Pokopali so ga 4. septembra 1851 na šembijskem pokopališču. - Znotraj teh skopih biografskih podatkov se skriva bogato in vsestransko plodno delovanje tega izjemnega moža.

Vertovčev čas je bil zelo razgiban, poln sprememb tako na političnem, kakor na cerkvenem področju. Rodil se je v času, ko se je v avstrijskih-habsburških deželah, kamor je spadal tudi slovenski prostor, uveljavljal razsvetljski absolutizem Jožefa II. Doraščal je v času, ko so Evropo pretresali francoska revolucija in Napoleonovi vojaški pohodi. Človeško in poklicno je dozorel v času restavracije, ko je po Napoleonovem padcu hotel t.i. očetovski absolutizem v duhu »Svete alianse« zaustaviti novo smer v razvoju sveta in ga povrniti v stari red. Dočakal je končno revolucijo 1848 in pomlad narodov, ne pa kulturnega, duhovnega in političnega uveljavljanja slovenskega naroda.

Časi in razmere, v katerih je živel, so tako botrovali njegovi privrženosti habsburški vladarski hiši in avstrijski državi, domovini tedanjih Slovencev, ne glede na njegovo zasidranost v slovenske korenine in slovenski nacionalni ponos. To, kar je občudoval pri

»preserčnih Ipavcih«, namreč, da so »vaša serca z radostjo, s hvaležno ljubeznijo in tanko zvestobo vdane milimu in pravičnemu žezlju cesarja Franca«, velja še kako tudi zanj. V svojih »Shodnih ogovorih« parkrat spominja na nezamenljivo vlogo habsburških vladarjev v tedanji avstrijski stvarnosti. Ne skopari s pohvalami tudi v drugih spisih, npr. v Predgovoru k »Vinoreji«. Francozi mu niso bili pri srcu, kakor v ostalem večini cerkvenih predstavnikov, zaradi »brezbožnosti in revolucionarne razbrzdanosti.« Dasi so ga kot planinskega dušnega pastirja spoštljivo naslavljali »Mr. Vertoutz Cure a Planina pres Wipbach« in je tudi po njihovi zaslugi postal šembiški fajmošter, je oktobra 1813 značilno zapisal v šembiško rojstno-krstno knjigo: »Na rožnovensko nedeljo 3. oktobra 1813 so se Francozi po štiriletnem železnem vladanju pobrali ob 9. uri zjutraj, ne da bi mogli kaj naropati. Čez eno uro, to je ob 10. uri, so za Francozi povsem mirno prikorakale tako željno pričakovane avstrijske čete na silno veselje tukajšnjih prebivalcev.« Leto kasneje, 1814, je v Logu povedal: »Ne bomo več nosili francoskega jarma, ne več zdihovali pod njega železno palico.« Ponovno je leta 1822 v govoru v Logu dopolnil svojo sodbo iz leta 1813. Poražene Francoze je označil kot prestrašeno trumo, ki so »kot oparjeni sužnji mimo te cerkve po 10ih zjutro s trepetanjem bežali, da ste jeli lože dihati.« Rešitev je takrat pripisal Mariji, Materi milosti. Obširneje se je o tem razpisal leta 1846 v polliterarnem spisu »Veličastno cerkveno vojaško obhajanje v Ipavski dolini«, v katerem opisuje Napoleonov padec.

Lažje je razumeti njegovo proavstrijsko zadržanje, če imamo pred očmi tedanje cerkvene razmere. Za avstrijske dežele je v Vertovčem času bilo značilno prizadevanje, ustanoviti neke vrste državno Cerkev, ki bi bila popolnoma podrejena nadzoru in nalogam absolutistične države. V tem je cesar Jožef II., oče jožefinizma, sprožil vrsto cerkvenih reform, ki so globoko posegle v cerkveno življenje. Jožefinska cerkveno-upravna politika je težila za tem, da bi se meje škofij v bodoče ravnale po deželnih in okrožnih mejah. Tako je radikalno posegel v cerkveno upravo na Primorskem in med drugim dosegel, da je

bila leta 1751 komaj ustanovljena goriška nadškofija, že leta 1788 ukinjena. Po njegovi smrti so jo leta 1791 obnovili kot goriško-gradiščansko škofijo v močno zmanjšanem obsegu in jo leta 1830 oz. 1831 ponovno povzdignili v nadškofijo in v metropolitni sedež ilirske cerkvene province. Te spremembe so posegle v Vertovčevo življenje in delovanje. Rojen v goriški nadškofiji je svoje šolanje dovršil kot goriški gojenec. Tudi svoja začetne dušnopastirska leta je preživel kot goriški duhovnik. Ko pa je bila leta 1831 vipavska dekanija spričo deželne meje med Kranjsko in Goriško vključena v ljubljansko škofijo, je postal in ostal ljubljanski duhovnik do svoje smrti.

Jožef II. je hotel imeti državi zveste duhovnike, neke vrste državne uradnike v Cerkvi, ki naj poleg verskih resnic razlagajo in pojasnjujejo ljudem vladne odloke, poročajo, kako se ljudje odzivajo na važnejše gospodarske in politične ukrepe, ipd. Država je bdela nad cerkvenimi odredbami in cerkvenim premoženjem, spremljala pastoralno delo duhovnikov in nadzirala njihovo zasebno življenje. Ta »zveza med tronom in oltarjem«, ki jo je država nagrajevala z materialno pomočjo duhovnikom, je bila v očeh ljudstva kamen spotike. Nič novega pod soncem! Oblikovanje takega tipa duhovnikov se je seveda začelo že v bogoslovnih semeniščih, ki jih je Jožef II. združil v večjih mestih. Za notranjeavstrijske dežele, kamor je pripadala tudi Primorska, najprej samo v Gradcu in kmalu še v Ljubljani. Matija Vertovec se je šolal in bil vzgojen v jožefinskem, državnocerkvenem duhu, ki je imel zvestobo habsburški cesarski hiši za temelj in jamstvo cerkvene uspešnosti. Zato ni čudno, da je npr. na novi maši vipavskega tržana Franca Kociančiča leta 1828, pri kateri je bil slavnostni govornik, novomašnika pozval, naj moli in »sprosi od Očeta svitlobe vse dobro našemu presvitlemu cesarju Francu, naj po tvoji prošnji obilnost nebeških darov napolni cesarja hišo, vse njega kraljestva, dežele in nas«.

Jožefinizem kot vladni sistem je našel polno podporo v za tisti čas strogem cerkvenem reformnem gibanju, ki mu pravimo janzenizem. Vemo, da je Cerkev ta nauk večkrat obsodila ne le zaradi s katoliškim

naukom nesprejemljivih trditev in pretirane moralne strogosti ter prevelikega poudarjanja pravic škofov proti papežu, ampak tudi zaradi zagovarjanja načela, da ima državna oblast pravico posegati v cerkvene zadeve. Po zaslugi ljubljanskega škofa Janeza Karla Herbersteina je to gibanje našlo mesto tudi na Slovenskem. Ljubljansko bogoslovje, kjer se je šolal Vertovec, je imelo dokaj janzenistično strogostno podobo. Hladnemu janzenizmu in jožefinizmu se je postavilo po robu novo gibanje, ki oznanja enostavno in vedro vero s pobožnostjo do Srca Jezusovega in Matere božje ter prejemanjem obhajila. Nosilec in pobudnik te smeri je bil dunajski apostol Klemen Marija Dvoržak-Hofbauer. Pod njegovim vplivom jo je pri nas uveljavljal Vertovčev sodobnik svetniški Irenej Friderik Baraga. Sodeč po devetih ohranjenih govorih, ki jih je Vertovec imel v romarski cerkvi Matere božje v Logu, mu Dvoržak-Baragova duhovna usmeritev ni bila tuja. Vredno bi bilo enkrat iz Vertovčevih spisov preučiti njegovo versko in duhovno usmeritev, kar bi nedvomno bolj osvetlilo njegov duhovniški lik.

Njegovo polihistoriko znanje in vsestranska dejavnost sta bila doslej kar dostojno predstavljena. V počastitev dvestoletnice njegovega rojstva sta Goriški muzej in Poslovni odbor za vinogradništvo in vinarstvo pripravila na gradu Zemono pri Vipavi dne 18. maja 1984 strokovno srečanje. Enajst predavateljev je osvetlilo mnogostrano Vertovčevo osebnost, delo in čas, v katerem je živel. Odtlej nam je njegova podoba mnogo bližja. V tem prikazu se bomo omejili le na poglobljena dognanja in teh ne bo malo.

Posebna odlika Vertovčeve osebnosti so bili njegovi pristni in neposredni človeški odnosi, naklonjenost do oseb in krajev, kjer se je rodil in deloval, visoko razvit socialni čut do pomoči potrebnih. S sorodniki je vedno ohranil tesne vezi, saj jim je ob smrti prepustil v last tudi svojo hišo z opremo vred. Precejšnje imetje, ki si ga je prihranil v svojem urejenem in gospodarnem življenju, je v oporoki večji del zapustil v dobrodelne namene: šmarskemu in šembijskemu ubožnemu zavodu po 200 goldinarjev, vipavskemu in planinskemu ubožnemu zavodu po 100 goldinarjev; za zidavo novega župnišča v Šembidu 4.550

goldinarjev; gluhonemnici v Gorici 500 goldinarjev; Alojzijevišču v Ljubljani 500 goldinarjev; 1.000 goldinarjev za sklad »Matija Vertovca miloščina za nesrečnike«, ki je podpiral reveže v šembijski fari; 450 goldinarjev za maše v šembijski cerkvi.

Tankočuten in pozoren je bil njegov pristop do ljudi, med katerimi je deloval in si s priznanji in pohvalami pridobival njihovo naklonjenost. Vipavske tržane imenuje »pobožne ipavske očake«, ki so se zaobljubili »zase in za svoje otroke rod za rod... ravnati se po sv. Štefanu, njegove žlahtne lastnosti posnemovati in, kakor on, zvesto za Kristusom hoditi.« - Planinsko farno skupnost povzdiguje kot »pošteno kristjansko čredico«, Planince pa hvali, da so ves čas njegovega pastirovanja »njegove pridige in velike kristjanske nauke radi in zamerkljivo poslušali... tako, da je bilo veliko veselje nad njimi.« Pa ne le njihovim dušam, z enako vnemo se je posvečal njihovi kulturni rasti (postavil je temelje planinski šoli), gospodarskemu napredku (učil jih je umnega kmetijstva, zlasti vinarstva), zdravstvenemu varstvu (v času, ko je po dolini razsajala epidemija koz in so otroci množično podlegali, je dal na Planini cepiti kar 120 otrok in je tako svojo Planino »ohranil neomadeževano in zdravo.) Hvaležni Planinci so mu zato »skazovali vso ljubezin in spoštovanje« in mu »z veseljem sercam in bogato podelili živež.. tako, da je med njimi... skoraj štiri leta prav mirne in zadovoljne preživel.«

V Šembid je prišel, kot že rečeno, na prošnjo »gospoda tehanta Štekarja..., ki so želeli mene Št.vidcam nakloniti; mi niso dali miru, de so me nagovarjali no do živega napletli; za moje persi no glas - tako so rekli - če se veči cerkev, za moje zdrave in krepke rame težji butara...« Prišel je torej v »komun, ki je od zgoraj, od sončnega ishoda prvi, pa tudi narveči Ipavske doline; 300 do 400 duš jih je več pod naš zvon, kot pod zvon matere fare (Vipava)«, je zapisal. Znano je, da je takrat šembijska fara poleg soseske Šembid obsegala tudi Podrago in Lozice. Šembidci so ga lepo sprejeli in bili z njim kar zadovoljni ves čas njegovega pastirovanja. Svoje duhovniško poslanstvo je jemal resno in, kakor drugod, je tudi v Šembidu »to pošteno kristjansko

čredico ... z Besedo božjo marljivo pasil.« Zdravi in kleni versko-moralni nauki, ki jih je sejal, so obrodili bogate sadove. Vesel je bil, da so mu njegovi »Kónici, Potočniki, Žvanuti no Andlovci, Bratoži no Misleji, Fabčiči no Kopačini, trume Žigurjev in Troštov« poslušni in »dasiravno treh sosesk, vendar ni bilo še slišati od kakiga sovraštva, kljubovanja, ravsanja ali pretepanja, ne med vami, ne s fantmi družih sosesk ..., ne od kakih na blagu ali na časti storjenih škod, od kake nepokoršine do cesarja, od pijančevanja, ne od kake nesramnosti ali nečastnih del.« V tako kultumem okolju, je izjavil, »se čislam srečnega tukej.« Ni pa tajil, da se vendarle najde tudi »kako ničé, kak smetljaj, kak nekazin«, ki kvarno vpliva na sicer zdravo šembijsko okolje.

Nič manj truda ni vložil v izobraževanje svojih faranov, pospeševal je gospodarski napredek (bil je predsednik šembijske kmetijske družbe do smrti), bdel nad zdravstvenim varstvom (kakor na Planini, je tudi v Šembidu kar dvakrat poskrbel za cepljenje proti kozam, prvič se je dalo cepit 161 otrok, drugič pa 1013 ljudi »obadvojega spola«) Vse to pove s ponosom, tudi zato, da bi zavezal jezike zavidljivcem, »čeljstnikom«, kot jim pravi, ki bi ga utegnili obrekovati, da »nič ne razumemo ali delamo.«

Na večer življenja je z vso iskrenostjo plemenitega človeka svoje farane prosil »tukej pričo svojiga Boga za odpuščanje, ko bi se bil kdaj enemu ali družimu smed vas po nevednim ali nevoljivim zameril; Bog je moja priča, da je nikoli nisem misli imel, koga razžaliti; vam pa, preljubi, nimam nič kaj odpustiti, marveč se vam zahvalim za ljubezin in spoštovanje, s katerim ste bili meni vdani, zahvalim prav lepo za vse dobro, kar ste od mene nagovorjeni, storili.«

Pa ni bilo vse le dobro, vmes je bilo tudi dovolj pelina. Nekaj mesecev pred smrtjo, 17. januarja 1851, je v posebni vlogi šembijsko občinsko upravo opozoril na drugo plat medalje. Razkril je svoje razočaranje in grenkobo zaradi nerazumevanja, omalovaževanja, nehvaležnosti s strani »komunske uprave«, ki ne samo da ni imela dovolj posluha za njegove materialne potrebe, pač pa mu je tudi nagajala in ga poniževala.

Potožil je, da so se v 38ih letih njegovega službovanja v Šembidu vedno našli hudobni, nehvaležni in nevoščljivci, ki so si svoje jezike brusili nad njim, a njihovo govorjenje je bilo prazno. Sponosom je mogel reči, da je vselej delal v splošno dobrobit ljudi in da bodo njegovi nauki imeli trajno vrednost.

Svoje duhovniško poslanstvo je razumel v najširšem pomenu, namreč, da je duhovnik vzet izmed ljudi in postavljen za ljudi v tem, kar se nanaša na Boga ter da po svojih močeh ljudem posreduje spoznanja, ki so koristna za življenje. V tem smislu duhovniškim kandidatom polaga na srce, »da ni še zadosti z bogoslovjem in slovenščino dobro soznati se,... ampak, vednost zgodovine, zemljopisov, naravoslovja, kmetijstva, itd. so za poslednjiga kar potrebne reči, katerih se imamo na vso moč polastiti,« ... kajti »... z molitvenimi bukvicami se še vse pri ljudstvu ne doseže. - V njegovem času so duhovniki njegovega kova (npr. Valentin Stanič in Vipavec Štefan Kociančič na Goriškem, dekan Jurij Grabrijan na Gornjevipavskem, idr.) opravili zelo dragoceno delo za naš narodni razvoj in so upravičeno zaslužni narodni buditelji, saj je duhovščina predstavljala jedro slovenskega izobraženstva.

Čeprav ni bil Vertovec formalno šolan strokovnjak, se je stalno izpopolnjeval z vsakdanjim učenjem. Pri tem mu je veliko pomagalo znanje jezikov. Poleg materinega slovenskega jezika si je tudi pomagal s šolsko ali kako drugače pridobljenim znanjem latinščine in grščine, nemščine, italijanščine, francoščine in hrvaščine, skupaj 7 jezikov. Tako si je pridobil poglavitno orodje za kasnejše znanstveno delo, ko je s pomočjo znanja jezika virov in z uporabo tedanje najpomembnejše strokovne literature ter z lastnim zanimanjem in pridnostjo dosegel za tiste čase zavirljive uspehe. Svoje obzorje je širil s številnimi potovanji po avstrijskih in evropskih deželah, npr. v Nemčijo, v Italijo, na Madžarsko, v Francijo, kjer se je v Berlinu, Dresdenu, Munchnu, Parizu, Milanu in Rimu udeleževal strokovnih zborovanj. Kot član Kranjske kmetijske družbe (bil je tudi član Goriške, Štajerske in drugih kmetijskih družb) je na številnih kongresih po svetu prišel v stik s kmetijskimi strokovnjaki in bogatil svojo

strokovno zakladnico. Svoja številna dognanja s področja znanosti je pridno objavljaval v strokovnih člankih po časopisih in v samostojnih knjigah. Ljudi je učil pridnosti, dela, čednosti, varčnosti, poštenosti, značajnosti ter na ta način želel »omikati ter v gmotnem in duševnem oziru povzdigniti ves narod slovenski«, kakor je zapisal kronist v Ljubljanskem zvonu leta 1884. Vertovca moremo tako uvrstiti med najbolj plodne slovenske strokovne pisce prve polovice 19. stoletja.

Najtemeljiteje je obravnaval takratno kmetijsko problematiko, zlasti vinogradništvo in vinorejo ter kletarstvo. Našim preprostim vinogradnikom je skušal čimbolj razumljivo pojasniti, kako dosegati optimalne rezultate. Pisal je dosledno v slovenskem jeziku, razen redkih izjem v začetku. Kot sodelavec »Kmetijskih in rokodelskih novic« od ustanovitve leta 1843 je v njih objavil kot prvenec »Vinske trte hvala«, ki je verjetno navdihnila tako Valentina Staniča najboljšo pesem »Hvala vinske trte« in vsaj deloma tudi Prešernovo »Zdravljico«, našo državno himno. Za prvim spisom so sledili številni drugi članki in poročila. Nevenljivo slavo si je na področju vinogradništva in vinarstva pridobil s knjigami »Vinoreja za Slovence«, »Kmetijska kemija«, »Sporočilo slovenskim vinogradnikom sešobno vipavskim in primorskim«, ki so jih ocenili kot »zlata vredne knjige«.

Njegovo zanimanje je nadalje segalo na področje zgodovine v prepričanju, da je poznavanje zgodovine lastnega naroda temeljnega pomena za narodovo osveščanje in samospoznavanje. Prvi njegovi zgodovinski spisi imajo domoznanski značaj, npr. »Ilirske dežele nekdanj in sedaj« ali »Veličastno cerkveno vojaško obhajanje v vipavski dolini« z opisom Napoleonovega padca. Skromni zgodovinski spomini so ohranjeni tudi v »Shodnih ogovorih«, med njimi zlasti geografsko posrečeni planinski panoramski opis od cerkve sv. Jeronima na Nanosu. V dogovoru z Janezom Bleiweisom se je v zadnjih desetih letih življenja posvetil pisanju prve obsežne svetovne zgodovine v slovenskem jeziku, ki je pa zaradi obolelosti in smrti ni dokončal, pač pa jo je kasneje dopolnil Miha

Verne in je izšla dobrih deset let po njegovi smrti (1863) kot »Obča povestnica ali zgodovina celega sveta.« Čeprav zaostaja za kritičnimi spoznanji Tomaža Linhart, mu velika skrb in zanimanje za probleme slovenstva nista tuja.

Tudi na področju naravoslovja velja nesporno za najimenitnejšega in upoštevanega poljudnoznanstvenega pisca. Njegova široka razgledanost, globoko naravoslovno znanje ter sposobnost jasnega in enostavnega izražanja so Bleiweisa nagnila, da ga je prosil, naj napiše nekaj sestavkov o fiziki in astronomiji. Tako so v Novicah leta 1847 izšli dragoceni sestavki »Zvezdoslovje in zvezdoznanstvo«, v katerih je upošteval za ta čas najnovejša dognanja. Kot vernik in duhovnik na mnogih mestih hvali Božjo modrost, ki je prisotna v kozmosu po zakonih naravoslovja. Svoje prikaze zaključuje s hvalnico: »Po tacim pogledu v zvezde, pri tacih mislih, ti bo milogroza serce obšla, solzice se ti bodo vderle, noge tresle in šibile, na kolena boš padel, roke proti nebu povzdignil in z milim glasom zavpil: 'O slava, zahvala in češčenje Bogu našimu, ktiri na tronu sedi.«

Ne nazadnje ne moremo mimo njegove goreče ljubezni do slovenske govorice in iskrenega rodoljubja. Ne le duhovnike, tudi druge »slovenske glavice«, zlasti »preserčne slovenske mladenče« spodbuja, »da se bote s materinim jezikom popolnoma soznali... Slednji izmed vas naj v srečni in veseli prihodnosti svoji materi (Sloveniji) v nje jeziku dar hvaležnosti ... dopernese.« V strokovnem oziru je zanimiv njegov jezikovni prispevek »Pokušnja stare slovenšine na Ipavskim in Primorskim«. V uvodu k Vinoreji je celo zapisal, da po mnenju mnogih jezikoslovcev »po Ipavi bolj od mnogih drugih krajev čisto slovenščino govore.« Na literarnem področju je zapustil nekaj krajših spisov, a njegovo osrednje literarno delo nosi dokaj zveneč naslov »Shodni ogovori«.

Knjiga vsebuje pridige oziroma cerkvene govore, ki jih je Vertovec pri »mnogih

priložnostih izustil«, večinoma pri velikih shodih, ko se je v cerkvi zbralo izjemno veliko vernikov, zlasti v Logu pri Vipavi. Tam so se ob raznih priložnostih zbirali ljudje iz vse vipavske doline, posebej na Mali šmaren so tja prihajali romarji tudi iz Soške doline, Trsta, od Logatca, iz Idrije in Pivke. Kar se je tam pridigalo, se je razneslo po vsej dolini, tako da je bila »loška cerkev šola kristjanske modrosti, čednosti in svetosti po celi Ipavski dolini.« Knjiga predstavlja le izbor govorov, v celoti jih je 26, v katerih se Vertovec izkaže ne le kot »skrbnik za dušni blagor«, ampak je na prižnici tudi ljudski učitelj in svetovalc v čisto vsakdanjih zadevah.

V zadnjih letih življenja je bil priča revolucionarnega vrenja leta 1848, pred njegovimi očmi se je podiral stari svet in se porajala nova Evropa, Slovenci smo prvič zmogli program »Zedinjene Slovenije«. Morda je takrat zaslutil tudi svoj skorajšnji odhod v večnost in neizogiben padec v pozabo. Zapisal je: »Mogoče de me bote spoštljivo in poslednjo čast kazaje h grobu spremili; doli po vsi dolini se bo razglasilo, de g. Vertovec v Št.vidu so umerli, pa brž bo vse umolknilo; če bo ravno moj duh še veliko let vas obhajal, vendar me bote počaso iz misli pustili... Za sto let pozabilo se že bo na nas, pozabili, de smo na svetu bili.«

K sreči se ta prerokba ni uresničila. Njegovo delo pomeni trajen doprinos slovenski kulturi. Že njegovi sodobniki so upravičeno priznali, da je bil »bister studenec, iz katerega smo dobre nauke zajemali. Bil je naš blagi oče, bil je iskren rodoljub, goreč duhovnik, naroda učitelj, slovenski pisatelj, z eno besedo: bil je svetla zvezda našemu narodnemu življenju.« Spoštovani!

Naj ob zaključku parafraziram našega Gregorčiča: »Vertovčeva zvezda mila je sijala skozi 150 let in naš rod vodila je.« Naj še naprej sije in vodi naše ljudstvo k veri in kulturi.

Franc Kralj

POKRAJINA KAMNITIH KRIŽEV

V mrzlem sobotnem večeru, 10. novembra letos, sva se z možem Marjanom vračala iz Ljubljane proti domu. Vmes sva načrtovala še postanek v pivški vasi Slavini, da bi si tam ogledala razstavo kamnitih križev, avtorja Božidarja Premrla.

Že ob prihodu v Slavino je bilo slovesno. Srečevala sva skupine domačinov, ki so nosili "tahmašno obleko" in hiteli proti Marijini cerkvi. Na stavbi kulturnega doma, nekdanji stari šoli, je že visela slovenska zastava. Iz cerkvenih oken je sijala svetloba, ki je pričarala še posebno slavnostno vzdušje. Tiho sva stopila v cerkev, kjer je koprski pomožni škof msgr.dr. Jurij Bizjak vodil somaševanje. V prostorni, lepo urejeni cerkvi naju je z velikega oltarja pozdravila Langusova slika Marijinega vnebovzvetja, stranski oltar pa je Robbov oltar

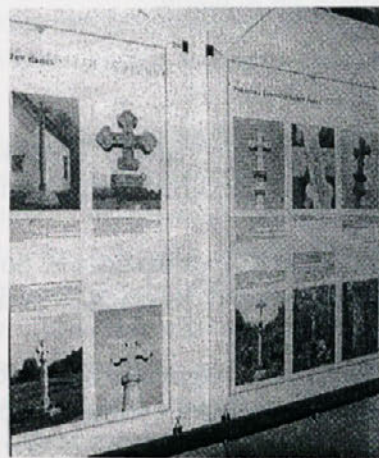

Križ z vabila na razstavo

Sv. trojice, ki je bil sem prenesen iz porušene božjepotne cerkvice na Lonici. Notranjščino Slavinske cerkve je leta 1888 poslikal Simon Ogrin. Torej veselo srečanje z deli dveh umetnikov, katerih poslikave so tudi v vipavski cerkvi sv. Štefana.

Po božji službi smo se iz cerkve podali v lepo obnovljeno poslopje stare šole iz leta 1891, kjer je še vse dišalo po barvi in laku. Presenetila nas je notranjost, ki arhitekturno spominja na našo staro vipavsko šolo. V hipu je bil širok hodnik nabito poln ljudi, ki so si želeli ogleda razstave o kamnitih križih na nekdanjem območju velike slavinske župnije. Organizacijo razstave in otvoritve je pripravilo Kulturno društvo Slavina. V pozdravnem nagovoru je g. Janko Boštjančič iz Kulturnega društva Slavina poudaril, "da so si naši predniki, preizkušani s tegobami vojn, bolezni in pomanjkanja, ta znamenja upanja izklesali iz kamna in jih postavili na križišča cest, na sredo polja, vasi..., in da je vsak križ v kamen izklesana zgodba."

Avtor razstave Božidar Premrl, doma iz Vipave, je v svojem nastopu povedal, da je razstava o križih plod njegovega raziskovalnega dela predvsem v zadnjih treh letih, ko se je v sklopu širše raziskave o kamnarstvu na Primorskem posvetil sistematičnemu popisovanju kamnitih križev.

Kamni križi v sliki in besedi

Koprski pomožni škof msgr. dr. Jurij Bizjak med domačini Slavine. Ob njem desno stoji g. Karlo Premrl, oče avtorja razstave

Ti križi, še posebno pivški, so ena najbolj dragocenih zvrsti njene kamnite kulturne dediščine, ki s svojimi estetskimi in duhovnimi razsežnostmi prežema in plemeniti to pokrajino, in s ponosom jih lahko primerjamo s podobnimi znamenji v drugih evropskih državah. Želja raziskati vzroke za njihov nastanek, njihovo vlogo in usodo v zgodovinskem času in prostoru, ga je neustavljivo vlekla na ta "križev pot". Prekrižaril je Primorsko, iskal in odkrival križe, včasih samo njihove ostanke ali sledove, brskal po arhivskih zapisih o njih, predvsem pa je skušal

zbrati čim več drobcev ljudskega izročila o njih.

Tako je na območju Primorske evidentiral in temeljito popisal več kot 110 kamnitih križev, od katerih jih še stoji približno 80. Od tega jih je skoraj polovica na Pivki, tu pa jih je največ na nekdanjem območju slavinke župnije - kar 24, vsi so sedaj prikazani na razstavi. Ob koncu pa je avtor še izrazil željo, da bi ta razstava pomagala med ljudmi na Pivškem poglobiti zavest o vrednosti te čudovite dediščine, ki so jo ustvarili njihovi predniki, in jih spodbuditi k večji skrbi za njeno ohranjanje in varovanje, pa tudi za njeno razvijanje in nadaljevanje.

Kulturni program je obogatila lepo zapeta slovenska pesem domačega moškega zbora pod vodstvom Janka Gostiše. Posebno doživetje pa je bilo poslušati stare ljudske pesmi v izvedbi družine Volk/Folk iz Ilirske Bistrice, kakor npr. "Marija bi rada na ohcet šla". Navzoče sta pozdravila tudi župana občin Postojna in Pivka. Župan Bajc je pohvalil Slavinčane, da so znali in zmogli občinska sredstva bogato oplemenititi za popravilo stare šole. Predstavniki zamejskih Slovencev g. Sergij Pahor iz Trsta je v svojem nastopu opozoril, da v matični domovini vse prevečkrat pozabljamo, da za mejo danes še živi del slovenskega naroda. Razstavo je odprl pomožni škof msgr.dr. Jurij Bizjak. S pristrčno in toplo ter preprosto besedo nas je osvojil in nam iz svojega širokega znanja ponudil nekaj več o vrsti, pomenu in simboliki 14 vrst križev. Z zanimanjem smo ga poslušali. Morda bo ta njegova razlaga dopolnila znanje tudi našim bralcem, kakor ga je nama.

Križi

0-križ (0 in + v sredi): enakokraki, motoroge,
krog - sonce, križ - štirje letni časi, štiri strani neba

Tau-križ (T): grška črka T, podolgovati, prečna na navpični, T
prečna - nebo, navpična - vodni curek

Pentlja-križ: zgornji krak v obliki pentlje, podolgovati, faraonski znak,
prečna s pentljo - sonce, navpična - sončni žarek

Kljuka-križ: svastika, iz štirih narobe obrnjenih grških »gama«, enakokraki, ogenj in sonce

Enakokraki-križ (grški): enakokraki, štiri strani neba, štirje letni časi +
Stoječi-križ (latinski): podolgovati, prečna v zgornjem delu navpične †

Andrejev križ (X): v obliki črke X, železniški, enakokraki, mejni znak, drva na oltarju

Vilice-križ (Y): posoda za zajemanje vode, grška črka Psi, drevo življenja

Patriarhov-križ: dvoprečni, podolgovati

Papežev-križ: troprečni, podolgovati

Ruski-križ: dvoprečni, zgoraj vodoravno-prečna, spodaj poševno-prečna, podolgovati

Bergle-križ: 4 črke T, enakokraki

Malta-križ: enakokraki, z 8 konicami, štiri navzven obrnjene črke V

Jeruzalem-križ: Bergle-križ in v vmesnih poljih 4 enakokraki križi

“Ti, Bog, od Boga rojeni, pravi Lipsij, človek iz device rojeni, ljudem rojeni, daj mi, da bom pisal po resnici, daj, da bom pisal po pravici, tebi v čast, križu v slavo, in nam v korist.”

Ob tem zapisu je še dodal: *“Največja človeška nadloga je križ in tudi Kristus je za odrešenje izbral ravno križ. Vsakdo, ki namerava pisati o križu ali o njem premišljevali, mora najprej na pomoč in za podporo poklicati tistega, ki je križ s svojo smrtjo in trpljenjem posvetil in naredil sramotni les za očitno orodje odrešenja vsega človeškega rodu. Ko greste mimo križa, ga samo lepo pogledajte in vse bo dobro.”*

Vzdušje na razstavi je bilo prisrčno in sproščeno, tako, da smo se tudi obiskovalci iz drugih krajev počutili domače. Majhna vasica Slavina, ki šteje 180 duš in ima približno 70 hiš, je pokazala vrednote slovenske kulture, kot jih na marsikateri mestni prireditvi zaman iščemo.

Magda Rodman

KAMNI GOVORIJO

V času praznikov vseh svetih je pri Goriški Mohorjevi družbi izšla zanimiva knjiga KAMNI GOVORIJO. Avtor Jožko Kragelj, duhovnik in pisec, kateremu je Vipava zadnja leta dom, čeprav veliko kljub letom deluje v Gorici, o svoji knjigi pravi:

*Kot župnik sem obiskal razna pokopališča zlasti v novembru. Bolelo me je, ko sem videl, da so marsikje odstranili stare spomenike, ko so postavljali nove nagrobnike. Nekatere so uporabili za temelje pri gradnji nove hiše, druge pa odpeljali v kakšno grapo in odvrgli med odpadke. In ti kamni so imeli dragocene napise iz devetnajstega in začetka dvajsetega stoletja. Vsaka črka je bila na roko vklesana, besedilo pa je bilo polno hvaležnosti, žive vere in upanja v posmrtno življenje. Le v Podragi sem videl, da je pokojni župnik in prof. Otmar Črnilogar rešil te spomenike in jih postavil k zidu ob vhodu na pokopališče. To me je spodbudilo, da sem začel obiskovati pokopališča po Soški dolini, v Brdih, na Vipavskem, po Krasu in po nekaterih vaseh okrog Idrije. Z železno krtačo sem čistil napise, ki so bili zaliti z zemljo ali prevlečeni z mahom in bršljanom. Iskal sem zlasti take, ki izražajo vero v posmrtno življenje. Pretresel me je napis v Budanjah s konca 19. stoletja: **“Ti, ki tukaj se sprehajaš in po grobih tu postajaš, kmalu bodeš tu med nami, morda ravno v moji jami ...”**. Ali na Colu: **“Naglo, naglo konec vzame na tem svetu vsaka reč, naglo se življenje sklene, človek je in ni ga več ...”**. Na splošno pa izražajo misel, da s tem življenjem ni vse končano, kot npr. na Planini: **“Ne, niso umrli, le časno so oči zaprli, da se po dolgem trudu in boju oddahnejo v blaženem pokoju”**. Ali v Medani: **“Zemljo svojo tam v opoki živi skupaj smo kopali v našem rodu, v zemlji sveti tu na božji njivi skupaj zdaj počivamo v Gospodu”**.*

Zbral sem nad štiristo napisov. In ker so si nekateri zelo podobni, sem jih odbral 250 in jih razdelil po vsebini na štiri dele: Materam in ženam, Očetom in možem, Mladim, Duhovnikom. Vsaka skupina je razdeljena po vaseh, ki so napisane po abecednem redu. Imena in priimki imajo letnico smrti ali letnice rojstva in smrti, če so napisane na kamnih. Na spomenikih so napisi z velikimi in malimi črkami. Pri prepisu sem uporabil male črke, razen ene izjeme. Iskal sem vsebino, ki je bogata, nas nagovarja k razmišljanju in nas sprašuje, zakaj nam moderni nagrobniki nič ne povedo.

Pomen knjige je osvetlil znani duhovnik iz Šturij Slavko Černigoj. V predgovoru je zapisal:

Kaj je avtorja spodbudilo, da je sestavil to, na prvi vtis malo neobičajno knjigo in ji dal naslov “Kamni govorijo”?

Morda napis “Umrli boš”, ki zaznamuje vhodni portal božje njive v Vipavi, kraj, ki ga je avtor,

znani primorski duhovnik in publicist, izbral za svoja jesenska leta? Morda, kajti takšni in njim sorodni napisi nagovarjajo in silijo v razmišljanje, zavestno ali podzavestno. A če prisluhujemo namenu avtorja, se je pobuda porodila zlasti iz zavesti, da je potrebno ohraniti zgodovinski spomin slovenske kulturno-krščanske istovetnosti, ki pomenljivo veje tudi iz pokopaliških nagrobnikov.

"Non omnis moriar" – "Ves ne bom umrl" (Horacij), je bila slutnja, če ne že vera človeštva od zdavnaj. To pričajo arheološke izkopanine, egiptovske piramide, etruščanske grobnice, nagrobniki ob velikih vpadnicah v antična mesta, rimske katakombe, pa tudi naša vaška pokopališča. Precejšen del spomeniške dediščine sestavljajo prav nagrobniki, ki jih je predvsem narekovala "pietas", tisto svojsko čustvo in spoštovanje, ki nas veže s sočlovekom ne zgolj zaradi sorodstvenih ali prijateljskih vezi, čeprav so le-ta v ospredju, marveč zaradi skupne človeške usode. Zanikanje ali neupoštevanje tega pietetnega čustvovanja, je znamenje pomanjkanja srčne omike, znamenje barbarstva.

Nagrobnike skoraj vedno izpolnjujejo napisi. Z grško izposojenko se imenujejo "epitafi". Izraz se je razširil tudi na nagrobne govore ob pogrebi padlih za domovino.

Nagrobni napisi, pa tudi njihova simbolična ozaljšava, vsebujejo mnogoplastna sporočila. Iz njih veje slog in pristrčnost družinskih odnosov, pomen in vloga, ki jo je pokojnik imel v družinski ali širši skupnosti, višina narodne zavesti, zlasti na jezikovno mejnih področjih, in seveda, kakšna je bila njegova vera. Zaradi njegove čudovite človeškosti in vere, ki veje iz epitafa, bi rad omenil nagrobnik, ki se hrani v oglejskem krščanskem muzeju in govori o mladeniču iz Afrike, Restitutu, ki je v Ogleju zbolel in umrl, a ni tožil, ker je, v zanj sicer daljni in tuji deželi, dobil novo družino, krščansko občestvo, ki ga je sprejelo za svojega.

Naš čas, zaznamovan z mrzličnim dinamizmom, z zgolj tostransko otipljivo uspešnostjo, odmika smrt s svojega bivanjskega obzorja. Pa tudi izpovedovanje in razodevanje pristnih in globokih čustev radi zakrijemo. Usidrilo se je med nas kot nekako narodno prekletstvo, da svojih pristnih čustev ne maramo ali ne znamo več neobremenjeno izražati. To se kaže na poseben način na sedanjih nagrobnih spomenikih. V primerjavi z njimi so starejši zgovornejši in se ne bojijo povedati, kako so ljudje jokali, kakšna čustva so jih pretresala ob odhodu domačih, prijateljev in znancev ter kakšen pa je danes odnos do pokojnih.

Delo, ki ga imate v rokah, je za naš primorski prostor pionirsko in bo verjetno klicalo po nadaljnji izpopolnitvi, tako glede širšega prostorskega obsega kakor glede analize mnogoplastnega sporočila, ki nam ga nudijo starejši nagrobniki. Vsekakor pa drži, da je bila pričujoča knjiga *"Kamni govorijo"* pripravljena z veliko pieteto in iskrenim namenom, da se ne odstranjujejo in uničujejo *"govoreči kamni"*, marveč pietetno ohranjajo.

Sestavljavcu g. Jožku Kraglju gre zahvala in priznanje za veliki trud, prizadevnost in vztrajnost. Prepričani smo, da bo vsakdo, ki mu je pri srcu poznanje slovenskega duha, zaslutil, kako nas le-ta nagovarja tudi iz od zoba časa načetih nagrobnikov po naših pokopališčih.

Knjiga KAMNI GOVORIJO je na voljo v katoliški knjigarni Zvonček. Iz knjige so izbrani napisi z vipavskega pokopališča, ki jih je v svoje delo vključil avtor dela. Objavljamo samo besedilo napisov brez imen.

**Bog, ki vsako delo plača verno,
plačaj ti ljubezen neizmerno,
dobra mati.**

**Za vso skrb trpljenje milo
Bog ti večno daj plačilo.**

**Moli za dušo mojo,
skrbi za svojo.**

**Ljubi oče mili,
mirno v Bogu spite zdaj,
milost večna bo združila
nas v nebesih vekomaj.**

**Bratje, naša domovina je v nebesih (Fl.
3,20).**

Vladimir Anžel

Iz ŠGV

Če so ob začetku šolskega leta še misli pri počitnicah, se proti koncu septembra začnejo dogodki kar vrstiti - prireditve, tekmovanja, srečanja... Le najpomembnejše so zajete v pregled dogodkov zadnjih treh mesecev.

V septembru je precej nagajalo vreme. Napovedani športni dan smo bili primorani dvakrat prestaviti. Tako so nas najprej razveselili tekmovalci v gorskem kolesarjenju. V Idriji je potekalo državno prvenstvo 20. septembra. Uspešne so bile predvsem naše dijakinje. Ana Tratnik je v svoji kategoriji mlajših deklet postala državna prvakinja. V svoji kategoriji starejših deklet je državna prvakinja postala Iva Boltar. V isti kategoriji je tretje mesto zasedla Vanja Kovač.

Športni dan smo končno izvedli 28. septembra – eni so šli na stadion v Novo Gorico vadit atletiko, kar se je kasneje obrestovalo, drugi pa na pohod na Golake in na Otliško Okno.

Najboljše gorske kolesarke ŠGV – Iva Boltar (prva z leve), Ana Tratnik (druga z leve) in Vanja Kovač (zadnja z leve)

In že je prišla proslava ob desetletnici Škofijske gimnazije Vipava. Proslavo desete obletnice ŠGV je spremljala prodajna razstava umetniških del iz akcije »Umetniki za Karitas«, ki jo vodi Škofijska Karitas Koper. Utrinke s proslave je zapisal **Simon Černe**, dijak 3.b razreda.

DESET SVEČK NA TORTI

Sonce je grelo in metalo žarke na streho stavbe Škofijske gimnazije Vipava. Prizor pred šolo, malo pred začetkom dogajanja v telovadnici, vsekakor ni bil nekaj novega: truma obiskovalcev se je zgrinjala na prizorišče iz svojih avtomobilov, ki so tistega dne popolnoma zapolnili vedno pusto parkirišče ob šoli. Mrmrnanje je malo pred predstavo zapolnjevalo dvorano. Četa pevskega zbora je po prehodu, ki je razmejeval dve skupini polkrožno razpostavljenih stolov, zakorakala in se ni ustavila, dokler niso vsi v slovesno urejenih vrstah stali na odru in zapeli Ave Mario, v kateri sta izstopali solistki.

Začela se je proslava ob desetemu letu delovanja Škofijske gimnazije Vipava.

Uvodni pozdravi koprškega škofa msgr. Metoda Piriha, utrinki iz zgodovine Škofijske gimnazije Vipava rektorja Vinka Lapajnetja ter ravnateljev govor so odprli album preteklega in sedanjega življenja ustanove. Po predstavi sem imel priložnost spregovoriti z gospodom škofom, z gospodom rektorjem ter z gospodom ravnateljem. Na kratko sem jih pobaral o njihovih občutjih ob tem dogodku ter o njihovem vtisu ob proslavi. Vsi trije so mi rekli nekako isto, le da z drugačnimi besedami. Edini so si bili v oceni prireditve: bila je prijetna, vesela, domača. Delovala je sproščeno, optimistično ter inovativno. Po ravnateljevih besedah so bili nastopi dijakov srčika predstave.

Milozvočno petje flavt, na katere sta v duetu igrali Dominika Vovk ter Urška Makovec, ter mogočno donenje Rahmaninova, ki ga je na klavirju interpretirala Sara Rustja, so bili neizpodbiten dokaz, da je temu res tako. V recitacije je bilo vnešene veliko življenjskosti in hudomušnosti, prav tako pa ni manjkalo »uporabnih« podukov, na primer, kako naj bo napisan dober esej. O tem nas je

poučil Marko Rijavec, letošnji maturant. Nekoliko bolj nostalgичno razpoloženje so vnesli Spomini maturanta ter pesmi Galeb in Ko se dan poslavlja, vendar je otožno ozračje v vedrejšje tone kmalu prebarvala Pesem za žalostne.

Pomemben del proslave pa je bil namenjen tudi podelitvi spričeval maturantkam in maturantom 2001, za katere je bila ta točka pravzaprav vrhunec dneva.

Konec je bil znova glasbeno obarvan. Interpretacija pesmi Erica Claptona, Tears in heaven, je izzvenela kot izjemno posrečena priredba.

Vse čestitke organizatorjem proslave in tistim, ki so pri njej sodelovali.

Na proslavi 10-letnice ŠGV je njeno nastajanje in zgodovino predstavil rektor g. msgr. Vinko Lapajne, letošnjim maturantom pa smo slovesno podelili maturitetna spričevala

Oktober so na sceno stopili atleti. Fantovska in dekliška ekipa ŠGV je nastopila na področnem ekipnem atletskem prvenstvu v Novi Gorici. Obe ekipi sta se uvrstili na državno prvenstvo. To je svojevrsten uspeh, saj smo bili edina šola s primorskega konca, ki se je na državno prvenstvo uvrstila z obema ekipama. Na državnem ekipnem prvenstvu v Šiški v Ljubljani so prednjačile ekipe športnih gimnazij, katere člani so dekleta in fantje močnih atletskih klubov. A tudi nastop naših dijakov ni bil neopazen. Nastop v Ljubljani je opisala **Katarina Fatur**, dijakinja 2.a razreda.

NAJBOLJŠI SMO

V torek, 9. oktobra, je v Ljubljani potekalo ekipno državno prvenstvo v atletiki. Nanj sta se uvrstili tudi naši ekipi in tako stopili ob bok ostalim najboljšim, kar je že samo po sebi velik uspeh. Gostiteljica prireditve je bila Športna gimnazija Šiška. Kljub temu, da je od tekmovanja minilo že nekaj časa, so občutja in spomini še vedno zelo živi: jutranja zmedenost in zamude, ko smo se zbiral, zaspani pogovori na avtobusu in velika pričakovanja ...

V Ljubljano smo kot »pridni škofijski kanarčki« prispeli še dovolj zgodaj, da smo si ogledali urnik, se pogovorili in poslušali nasvete naših izkušenejših športnikov, se ogreli in pripravili na »veliko« tekmo. Ob spodbudnih besedah profesorice Suzane in profesorja Erika smo bili (skoraj) pripravljeni na tekmo.

Tekmovanje se je pričelo s kratko otvoritveno slovesnostjo ob 10.30, kmalu zatem pa so že sledili teki in druga tekmovanja.

Na koncu je bila še kratka slovesnost s podelitvijo nagrad najboljšim ekipam (prve tri ženske ekipe: Gimnazija Novo mesto, I. gimnazija Celje, Gimnazija Ljubljana Šiška; prve tri moške ekipe: Gimnazija Ljubljana Šiška, SERŠ Maribor, Gimnazija Ptuj). Naša ženska ekipa je dosegla 10., moška pa 12. mesto.

Po podelitvi smo odšli na kosilo v Dijaški dom Šiška. Po kosilu smo se vrnili na parkirišče, kjer nas je že čakal avtobus. Zadovoljni, da je vsega konec, smo se zleknili na sedeže in se pogovarjali o preteklem dnevu. Ponosni smo bili, da smo se uvrstili med najboljše mlade atlete. Dali smo vse od sebe. Kar ni šlo, pač ni šlo. Vedno se je našla spodbudna beseda in pohvala, za dobre rezultate pa iskrene čestitke. In dobrih uvrstitev ni bilo malo: Minka Gortnar se je spet izkazala – bila je prva v teku na 400 m, Aleš Košir (100 m) je dosegel odlično tretje mesto, prav tako moška štafeta, pohvalni pa sta tudi četrti mesti Jerneja Kranjca (400 m) in Žige Vižintina (skok v daljino). Izkazala sta se še Jani Paškvan (100 m) in Jure Gregorc (skok v višino), ki sta se uvrstila med prvih dvanajst. Vsi atleti so bili zelo prizadevni. V začetku smo bili sicer mnenja, da niti nismo tako dobri. A ko smo premlevali dogodke preteklega dne, se smejali spodrseljajem, se veselili dobrih dosežkov in ob tem pozabili na tiha razočaranja, sem se zamislila in si rekla: »Ne samo, da smo dobri, najboljši smo!«

Ekipa ŠGV je bila razpoznavna po rumenih majicah, pa tudi po rezultatih.

Med sabo dobro sodelujemo tudi vse štiri slovenske katoliške gimnazije: Škofijska klasična gimnazija iz Ljubljane, gimnazija A.M. Slomšek iz Maribora, gimnazija Želimlje in naša gimnazija. Plod tega sodelovanja je vsakoletno strokovno srečanje profesorjev vseh štirih ustanov in športno srečanje dijakov teh ustanov. Srečanje profesorjev je običajno jeseni, srečanje dijakov pa spomladi. Organizator letošnjega srečanja profesorjev je bila ŠGV. Kako je doživljala srečanje, je opisala profesorica slovenščine **Bojana Kompara**.

SREČANJE UČITELJEV, VZGOJITELJEV IN RAVNATELJEV KATOLIŠKIH ŠOL NA ŠKOFIJSKI GIMNAZIJI VIPAVA

V soboto, 20.10.2001, je na Škofijski gimnaziji Vipava potekalo srečanje učiteljev, vzgojiteljev in ravnateljev škofijskih gimnazij. Osrednji del srečanja, ki je prvenstveno namenjen druženju, je bilo predavanje gospoda Vinka Ošlaka na temo Vloga in pomen cerkvenega šolstva v Sloveniji. Letošnja jesen je pri nas na Vipavskem še posebej zanimiva. Potem, ko je vinogradnikom v času trgatve radodarno delila deževne dni, da so grozdne jagode pokale od mokrega preobilja, je oktober zasijal v soncu, ki je v življenje prebudil že požgano travo in jo zopet zeleno obarval. In

zdelo se nam je kot nalašč, da bo 3. srečanje učiteljev, vzgojiteljev in ravnateljev katoliških šol letos prav pri nas.

V Božjem načrtu pa je pisalo, da bo tretja oktobrska sobota megljena in deževna in svoje goste iz Škofijske klasične gimnazije Ljubljana, Škofijske gimnazije A. M. Slomška Maribor in Gimnazije Želimlje smo morali sprejeti z dežniki v rokah. Ampak, kot smo kasneje slišali v predavanju gospoda Vinka Ošlaka, moramo znati sprejemati stvari, take kot so in kadar pridejo, zato tudi vreme (ki menda ni nikoli slabo, samo obleka ni primerna) ni smelo in moglo ovirati prijetnega in sproščenega druženja 82 udeležencev.

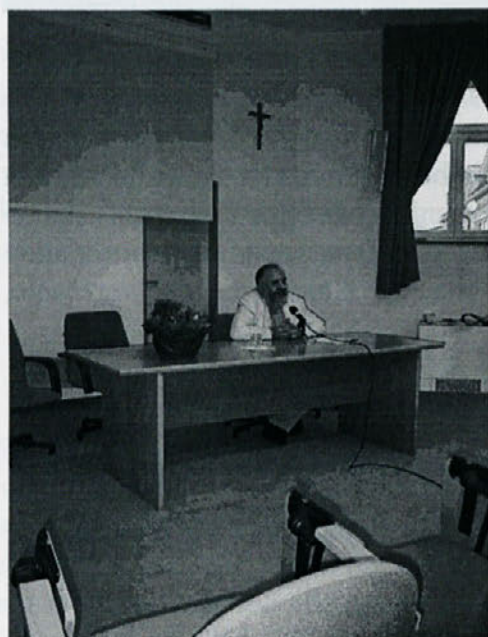
Predavatelj je v svojem izredno zanimivem, prodornem in na trenutke provokativnem predavanju razmišljal predvsem o pomenu izobrazbe nekoč in danes.

Po njegovem prepričanju je »slovanska prisposoda za vzgojo in učenje, zajeta v pojmu »obraza«, celovitejša in globlja od latinskega »lumen« in zahodnoevropskega »iluminizma«, prevedenega v slovensko razsvetljenjstvo. Izobraziti se namreč pomeni narediti obraz, kar pomeni usposobiti čutila, čute in pamet«. Človek bi v okviru izobraževanja moral znati predvsem troje: preživeti, zato razvija pretkanost /.../, dobro in lepo živeti, zato razvija razumnost /.../ in prav živeti, zato razvija modrost /.../.

Na koncu pa je predavatelj poudaril, da bi moral biti cilj gimnazije »znova to, kar je bil na njenem začetku: ne priprava na poklic, celo ne najprej priprava in podlaga za študij, temveč najprej in predvsem intelektualna, moralna in verska zrelost dijaka /.../.

Za poslušalce je bilo predavanje g. Ošlaka potrditev, da je še posebno v katoliških gimnazijah potrebno usmerjati k dobremu in lepemu, poudarjati pomen širšega, ne samo podatkovnega znanja in kljub šolskemu sistemu, ki je tak, kot pač je, vzgajati v vseh pogledih zrelega dijaka.

Po predavanju smo učitelji predmetnih aktivov razmišljali o posebnostih posameznih predmetov, nato pa pri sveti maši v kapeli prenovljenega dijaškega doma prosili Boga predvsem za dar modrosti, da bi znali prav učiti in vzgajati. To pa je, in to lahko trdim za večino učiteljev, ki jih poznam, poglavitni motiv, da smo izbrali ta poklic.

Na srečanju profesorjev katoliških gimnazij smo z zanimanjem prisluhnili predavatelju g. Vinku Ošlaku

**Zbral in uredil Vladimir Anžel,
ravnatelj**

Spomini na poletne počitnice

Šola se je končala in komaj sem čakala, da se pričnejo počitnice. Imela sem veliko načrtov. Zelo sem se veselila konjeniškega tabora, ki smo ga imeli od 23. do 26. julija na Brjah. Jahali smo, ustvarjali sveče, risali na svilo in majice, seveda pa smo morali tudi pomagati pri čiščenju hlevov. V začetku avgusta smo odšli na morje. Taborili smo na otoku Krku. Tam sem spoznala novo prijateljico, ki je prišla kasneje k meni na počitnice.

Kar prekmalu so se počitnice iztekle in spet smo tu: pridni, spočiti in željni novega znanja.

Greta Štor, 3.a

Konec julija sem s Planinskim društvom Vipava odšel na tabor. Poleg izletov v gore smo igrali tudi nogomet. Bil sem golman in moja skupina je zmagala z ena proti nič. Vse prehitro je minilo teden dni in že je bil zadnji večer, ko so krstili tiste, ki so bili na taboru prvič. Razdelili so veliko nagrad, po večerji pa smo se posladkali s torto.

Potem smo šli s starši še na morje. Naš apartma je bil skrit v gozdičku in do njega ni peljala cesta, ampak steza. Tata si je sposodil samokolnico, da je naše stvari pripeljal iz avta. Na morju je bilo lepo. Mama je rekla, da mi bodo zrasle plavuti, ker sem bil skoraj ves čas v vodi. Na Dugem otoku smo obiskali naravni park Telaščica, kjer smo si sposodili čoln in se odpeljali na Komate. Dan zatem, ko smo se vrnili z morja, sem prvič obiskal našo najvišjo goro Triglav. Potem pa mi je postajalo kar malo dolgčas in čim prej sem si želel nazaj v šolo.

Andrej Nabergoj, 3.a

Najprej smo šli v Terme Čatež. Tam je veliko bazenov in toboganov. Veliko sem plaval in se spuščal po toboganih. Čez nekaj tednov smo šli še na morje v Vodice. Morje je bilo mrzlo, zato smo se peljali z ladjo mimo Murterja in Kornatov. Pri Kornatih sem prvič videl delfine. Šli smo na izlet k slapovom Krke. Tam sem videl veliko majhnih in velikih slapov. V reki so plavali turisti, v tolmunih pa je bilo veliko postrvi. Naslednji dan smo obiskali Šibenik in si ogledali znamenito utrdbo, muzej, katedralo in stare ulice. Moje počitnice so bile dolge in pestre.

Marko Protič, 3.a

Naš jesenski športni dan

V septembru smo se v šoli učili o straneh neba, zato smo na prvi športni dan šli na Kovk, ki je za nas na severni strani neba.

Z avtobusom smo se odpeljali do lovske kočice nad Budanjami. Peš smo se odpravili proti Sončnici. Ustavili smo se malo pod vrhom. Imeli smo čudovit razgled po Vipavski dolini. Pred nami je bila prepadna stena. Ta skala se imenuje Sončnica in v njej je viden obraz deklice. Učiteljica nam je povedala, da je Sončnica na severu, če določamo strani neba v Vipavi. Med opazovanjem okolice smo se malo odpočili. Pred nami je bila še strmina in pot smo nadaljevali po kamniti stezi. Na vrhu Gore je močno pihala burja. Domov sem prišel utrujen in vesel, ker je bil izlet lep.

Matej Naglost, 3.a

Ogledali smo si gledališko igro

Vipavski osnovnošolci smo si ogledali gledališko predstavo Pingvin Cofek. V Ajdovščino nas je odpeljal avtobus. Predstavo so odigrali igralci Primorskega dramskega gledališča iz Nove Gorice. Predstava mi je bila zelo všeč. Bila je zabavna, ker so v njej nastopale igrače. Ali ste vedeli, da igrače lahko govorijo. V tej predstavi so se pogovarjale, toda slišali so jih lahko le tisti, ki so jih imeli radi. Tako jih je slišala trgovka tetka Pletka in deklica Maruška. Ker sta vedeli, kaj se igrače pogovarjajo, sta lahko preprečili, da bi Cofka in Ušatko ločeno prodali. Otroci, lepo ravnajte s svojimi igračami in poslušajte, kaj vam imajo povedati.

Sindis Čufer, 3.a

Pa še nekaj o naših sobnih rastlinah:

Azeleja

Ima polno tankih korenin, ki so povezane v veliko kepo. Steblo je tanko in olesenelo. Iz glavnega stebela rastejo tanka stebelca, iz teh pa listi. Listi so zeleni, hrapavi in jajčaste oblike. Na koncu stebela je cvet. Cvet je rožnato bele barve. Cvetni listi so prepleteni eden z drugim. Ima prašnik, ki je roza barve. Zraven prašnika je pestič, ki je svetlo zelene barve. Alezeja potrebuje dosti vode še posebno poleti. Škropiti se je ne sme. Imamo jo bolj v hladnem. Ne sme biti na soncu.

Grega Likar, 3.a

Vrizeja

Ker v stanovanju nimamo neposredne sončne svetlobe, se je očka odločil, da bo za rojstni dan kupil tako rožo, ki bo uspevala na našem oknu. Odločil se je za vrizejo.

Listi vrizeje so podolgovati, z vzdolžnimi progami, so zelene barve in gladki. Iz sredine listov zraste zelo odporen in trpežen cvetni klas. Ta je lahko sestavljen iz več barv. Mi imamo rdeče-rumenega. Vrizeja lahko zraste visoko, posebno njen cvet lahko zraste do enega metra. Najboljše se počuti pri temperaturi okoli 20 stopinj Celzija. Na soncu dobi opekline, zato dobimo zanj svetlo, a senčno rastišče. Rožo zalivamo v listni lijak in skrbimo, da je v lijaku dovolj vode. Skrbeti moramo za redno gnojenje.

Sindis Čufer, 3.a

Kalanhoja

Je sobna rastlina. Imamo jo v dnevni sobi na mizi. V zemlji ima koreniko. Iz nje rastejo manjše koreninice. Iz korenine raste več stebel. Steblo je mesnato, okroglo in zelene barve. Iz stebel rastejo listi. So mesnati in podolgovati. Okrog so nazobčani in temno zeleni. Nimajo vidnih žil. Ima veliko cvetov. Cvet ima štiri venčne liste in štiri prašnike. Cvetovi so več vrst barv. Naša kalanhoja je rdeče barve. Zalivamo jo zelo malo. Dolgo cveti. Meni je všeč, ker ima veliko majhnih cvetov.

Blaž Premrn, 3.a

Slak

Moja mama ima na omari slak. Slak je zelene barve in ima zelo dolgo steblo. Je plezalka. Korenine so močne in dolge. Rabi zelo dosti svetlobe in zelo malo vode. Slak ni zahtevna rastlina in se hitro prilagodi prostoru. Če ima preveč vlage, korenine segnijo in listi postanejo rumeni ter odpadejo. Presajamo ga vedno spomladi v zemljo, ki je bogata s hranilnimi snovmi. Slak ne cveti in ne diši. Najbolj uspeva, če je temperatura zmerna. Pršimo ga po listih.

Samo Blazetič, 3.a

Kaktus

Kaktus imamo na okenski polici. Rastlina je v rjavem lončku. Kaktus ima v zemlji koreninice. Iz njih poganjajo štiri stebila. Stebila so zelena, mesnata in trikotna. Na stebilu so bodice. Bodice so rjave barve in zelo ostre. Naš kaktus je posebne vrste, ker ima zraven bodic listke. Ti listki so majhni in zeleni. Zalivamo ga enkrat na teden.

Naš kaktus je zelo lep. Spominja nas na deseto obletnico poroke mojih staršev.

Mirjam Ferjančič, 3.a

Ciklama

Ciklama je jesenska roža. Raste v gozdu. Vrtnarji so jo vzgojili tudi v domačo rastlino. Poznamo jih več barv in velikosti. Ciklama ima čebulico. Iz nje poganjajo v zemljo koreninice. Iz čebulice zrastejo peclji. Iz peclja zraste list zelene barve. List je izrazito žilnat in mesnat. Iz čebulice zrastejo tudi stebila. Na koncu stebila je cvet. Gozdne ciklame mnogo bolj dišijo kot doma vzgojene.

Simon Strnad, 3.a

Iz CUIO

SREČANJE MLADIH LIKOVNIH USTVARJALCEV

V začetku oktobra je bil naš Center organizator srečanja mladih likovnih ustvarjalcev - učencev višjih razredov šol iz zavodov za usposabljanje in oddelkov vzgoje in izobraževanja. Vabilu se je odzvalo 27 učencev, ki so ustvarjali na temo letošnjega tedna otroka »Moj prosti čas«, in sicer v treh likovnih tehnikah: slikanje, kolaž in oblikovanje gline. Vsa nastala dela so bila razstavljena v avli, zdaj pa krasijo stene našega Centra.

Dela je ocenila svetovalka za likovno vzgojo Zavoda za šolstvo, gospa Silva Karim, in vsem udeležencem podelila priznanja za udeležbo.

II. ABILIMPIADA SLOVENIJE

Invalidnost kot omejitev na področju gibanja, vida, sluha in mentalnega funkcioniranja je v gibajočem se, videčem, sliščem in mislečem svetu že sama po sebi velika ovira, vendar pa se populacija invalidov vedno znova srečuje še z drugim problemom - problemom integracije v življenje in delo v okolju, v katerem živi. Prav integracija pa je tisti element, ki je v veliki meri odvisen od okolice, njene ozaveščenosti in posluha za drugačnost.

Ker vemo, kako pomembna je notranja harmonija in pozitivna življenjska naravnost, ki jo vsi, tudi invalidi, pridobivamo z doseganjem uspehov in potrditev pri delu in v prostočasnih dejavnostih, smo tudi v Sloveniji podprli, sprejeli in pričeli z razvojem abilimpijske ideje.

Beseda je angleškega izvora in pomeni olimpiado zmožnosti, sposobnosti in spretnosti. To je prireditev, ki je tekmovalnega značaja in med seboj povezuje osebe s posebnimi potrebami na nivoju zaposlitvenih in prostočasnih aktivnosti in znanj, ki jih te osebe osvojijo skozi proces usposabljanja in kasneje v varstveno - delovnih centrih.

Prireditev daje udeležencem možnost osebne promocije na različnih področjih, spreminja oziroma podira tradicionalne poglede na njihove sposobnosti, potencialne in zmožnosti ter promovira njihovo udeležbo v socio-ekonomskih aktivnostih.

Tekmovalci se med seboj pomerijo v različnih disciplinah: pletenje, vezenje, šivanje, oblikovanje lesa, rezbarjenje, aranžiranje cvetja, priprava narezkov, krašenje torte, fotografiranje, oblikovanje gline.

V začetku oktobra se je 5 naših gojencev udeležilo II. slovenske abilimpiade v Celju. Slovesna otvoritev Abilimpiade je bila na trgu v starem delu Celja, pozdravil pa jo je tudi predsednik državnega zbora, gospod Borut Pahor.

Vsi udeleženci (143 tekmovalcev in 60

spremljevalcev iz 38 ustanov) so bili nastanjeni v dijaškem domu, kjer je bila zvečer zabavna prireditev za udeležence, vodje ekip pa so se seznanili s potekom tekmovanja.

Naslednje jutro je šlo zares. Naši varovanci so se preizkusili v petih tekmovalnih zvrsteh: okraševanju torte, slikanju na svilo, oblikovanju gline, vezenju in fotografiranju. Tri ure so zavzeto delali, skušali pokazati kar največ zmorej, spremljevalci pa smo jih pri tem vzpodbujali in držali pesti zanje.

Vse razpisane discipline so bile absolutne, kar pomeni, da so se vsi prijavljeni tekmovalci za posamezno zvrst pomerili med seboj, ne glede na vrsto invalidnosti in stopnjo okvare.

Ob koncu tekmovanja so komisije ocenile kvaliteto izdelkov, razglasili so tri najboljše v vsaki disciplini, ostali pa so dobili priznanja za udeležbo.

V Vipavo smo se vrnili zadovoljni in z veliko, odgovorno nalogo: sprejeli smo organizacijo III. abilimpiade Slovenije leta 2003.

Zdenka Fučka,
v.d. ravnateljice

SADILI SMO JABLANE

Želja, da bi skupaj z otroki sadili sadno drevje v nasadu, je v meni tlela že nekaj let.

S kolegici iz šestega razreda sva se že na začetku šolskega leta dogovorili za projekt ŽIVETI Z NARAVO. To je bila zamisel iz potrebe po odkrivanju lepote narave. Naši otroci imajo premalo izkušenj in predstav o naravi, saj jih je gibalna oviranost od najnežnejših let priklenila med štiri stene bolnišnice, nato doma, kjer so bili nekateri tudi prevarovani in družina jim ni mogla nuditi pristnih življenjskih izkušenj v okolju. Tudi težave s pozornostjo in koncentracijo so tiste, ki onemogočajo naravno pot od zaznave do predstave.

Trudimo se, da bi naši učenci sprejemali znanje po vseh možnih poteh in jim čim bolj pomagali pri razvoju njihovih preostalih sposobnosti. Mislim, da je narava, še posebej za našega otroka, nepogrešljiv vir, ki ga moramo izkoristiti.

Življenje z naravo se pri nas začne že pri vsakdanjem jutranjem trimčku, po zajtrku. Čeprav je to včasih, ko je mraz, le hiter sprehod okrog našega Centra. Tu opazimo tudi slano, ki je drugače nimajo kje opaziti. Ta zaznava nam je še kako dobrodošla, ko obravnavamo vodo.

Letos smo lepo in delavno proslavljali prvi dan jeseni. Bili smo aktivni pri luščenju fižola, trenju lešnikov in orehov. Iz poljskih pridelkov in zelenjave pa smo izdelali botro Jesen. V krasnem jesenskem popoldnevu smo si ogledali vode v Vipavski dolini in po vipavskih gričih. Natočili smo vedro vode pri studencu, opazovali kačjega pastirja nad mlako, ugotovili, da so se žabe že zarile v blato. V potok smo spuščali papirnate ladjice, ki smo jih sami zgubali. Prali smo na pravem perilnem plogu, kot naše prababice v potoku. Otroci so ugotovili, da je to delo zelo naporno, saj jih je kmalu bolel križ.

Sama sem velika ljubiteljica narave. V naravi predvsem občudujem drevesa. Najlepša so mi v zimskem času. Ne vem zakaj me drevesa tako očarajo. V njihovi postavi vidim vir energije, moči, kljubovanje, skratka - zame so drevesa pravi simbol življenja. Letos se mi je uresničila želja, da smo skupaj z otroki posadili 10 jablan. Del zahvale gre tudi naši ravnateljici go. Zdenki, saj je kljub vsakodnevni natrpanosti z ekskurzijami in odhodi kombija iz Centra le našla 2 uri, da nas je naš voznik Tomaž lahko odpeljal do nasada. Tam nas je čakalo že potrebno orodje, pa tudi šop zvezanih sadik jablan vrste dezire, jonagold, topaz.

Najprej smo si ogledali sadike. Vsak otrok je držal v rokah svojo sadiko in poimenoval korenino, steblo, veje. Naš Klemen je hotel prvi posaditi svojo jablano, zato je prvi prijel za rogačko. Dokazal nam je, da to delo pozna, saj z očetom preživi veliko časa pri podobnih delih. Medtem ko smo mi pregledovali sadike, je on svojo že postavil v jamo. Prijel je tudi za veliko kladivo in ga naslonil na kol, ki ga bo tudi potrebno zabiti v zemljo, da bomo privezali sadiko. »Ta bo rasla, veliko jabolk bo zraslo« pravi Klemen. Upamo, da res.

Tudi ostali otroci, čeprav z večjimi težavami, so si želeli posaditi jablano. Nekateri so bili že zadovoljni s tem, da so držali sadiko, da smo jo lahko zasuli. Jasmina se je trudila, da je na korenine nesla poseben humus. Zasipati pa smo pomagali mi, odrasli. Povedali smo tudi, da ko zemlja zmrzne, ne smemo saditi sadnega drevja.

Ker je nasad blizu potoka, je bilo kar sveže. Morali smo se gibati, da nas ni zeblo. Ker je teh deset jablan zadnjih izmed tristotih v nasadu, smo si dobro zapomnili, katere so naše, tiste v zadnji vrsti ob poti. Upam, da jih bomo spomladi opazovali v čudovitem cvetenju, nato pa v jeseni pridno obirali.

Ker je nad nasadom že prijetno sijalo sonce, smo se sprehodili navzgor do vinograda. Tam je še rasla pesa. Bila je tako velika, da je Klemen sam ni mogel izpuliti. Uprizorili smo Debelo repo in na koncu rekli - V SLOGI JE MOČ.

*Danica Benčina,
specialni pedagog*

OD IZVIRA DO IZLIVA

Učiti otroke o studencu, potoku ali reki le ob slikah, za šolsko mizo, je nesmiselno in nestrokovno. Vidni vtisi, podkrepljeni z gibanjem, se bolj vtisnejo v spomin. Prav zato sem želela, da bi si otroci znanje pridobivali v naravi, na ekskurziji, ki smo ji dali naslov Od izvira do izliva. In to potoka in reke.

Veliko globalnih in specifičnih ciljev sem si zastavila in upam, da sem jih v teh petih urah tudi uresničila.

Na pot smo se s kombijem odpeljali po kosilu v krasnem, sončnem ponedeljku. Ob odhodu nam je naša ga. ravnateljica rekla: »Imejte se lepo.« In imeli smo se res lepo. K temu pripomore

vedno tudi naš izredno tenkočuten in prijazen voznik Tomaž, saj se potruži in najde marsikaj - tudi lep, lesen, doma izdelan mlinček ob potoku pod cesto.

Nad Orehovico smo se najprej ustavili ob izviru in studencu. Tu je po žlebu lepo tekla voda v naše vedro, ki smo ga hitro postavili. Potipali smo jo in ugotovili, da je mrzla, nikakor pa ne pitna. Postavili smo naš mlinček in opazovali vrtenje mlinskega kolesa. Voda iz tega izvira teče pod cesto v potok Pasji rep, ta pa se izliva v potok Močilnik.

Pot smo nadaljevali in občudovali čudovite barve jesenskega gozda. V vasi Vrabče smo si ogledali ostanek vodnjaka. To je bila za nas prava zanimivost. Še malo smo se odpeljali naprej in že smo bili pri veliki mlaki, nad katero sta k sreči letala dva kačja pastirja. Nekateri otroci so to živalco prepoznali. Tudi nekaj značilnega rastlinja je raslo ob mlaki - rogoz in ločje. Ugotovili smo, da je to blatna, rjava mlakuža. Tu se voda ne pretaka in čisti po kamenčkih kot potok. Ker žabic nismo videli, smo sklepali, da so se že zarile v blato, kjer bodo prezimile. Od tu smo lepo videli Nanoško planoto pa tudi Vipavo in bližnje vasi.

Spustili smo se navzdol v dolino potoka Branica. Čisto ob njem smo se vozili, spotoma opazovali lovske preže in preorane njive.

Na lepem parkirišču ob potoku smo se ustavili in se sprehodili čisto do potoka. Alen je v gumijastih škornjih hodil tudi malo po potoku.

Ladvice, ki smo jih prejšnji dan zgubali, smo postavili v vodo in jih opazovali, kako so plavale. Ugotavljali smo, da je voda kalna, deroča in hladna. Poudarili smo, da ni pitna. Povedala sem svoj spomin iz otroških let. Šla sem z mamo, ko je nesla prat perilo k potoku. Uprizorila sem, kako je mama na »perivnem plohu« prala perilo in ga potem na glavi odnesla domov. Vsak otrok je imel priložnost poskusiti, saj smo imeli »perivni ploh«, pleničke in škaf. Vsak je rekel, da je to težko delo, kajti že nas je bolelo v križu.

Ker nam je ostalo še malo časa, smo se peljali čez Šmarje proti Ajdovščini čez reko Vipavo in čez Hubelj. Ob Hublju smo se čudili izviru in slapu, ki je padal kar visoko. Voda se je penila, šumela in bučala proti nam. Voda iz reke poganja celo elektrarno pa tudi vodovod se polni.

Svoje vtise smo zaključili z zelo zanimivim spoznanjem: Ves popoldan smo hodili ob vodi, domov pa smo prišli žejni. Seveda, saj si je nikjer nismo upali piti. Učimo se, da je pitna voda samo pri pipi, pa še to je vprašljivo.

Prišli smo do ideje, da bi naši ravnateljici predlagali nabavo vodnega bara. Tako bi bil dostopen kozarec vode vsakemu otroku. Denis je naš pogovor zaključil tako: »Jaz bom to predlagal na domski skupnosti.« Zelo sem ga pohvalila. Sedaj čakamo samo še na sestanek domske skupnosti.

*Danica Benčina,
specialni pedagog*

PLEZALI SMO

Korak za korakom smo poimenovali brošuro, v kateri smo otroci in mentorji planinci iz našega Centra opisali svoja doživljanja pohodništva. V teh dneh bi lahko dodali še eno bogato izkušnjo. Spoznali smo, kako se premaguje planinska pot, ki je speljana čez skale.

Že spomladi mi je Marko, inštruktor plezanja, član PD Vipava ponudil strokovno vodenje skupine naših mladih planincev čez skale, ki vodijo na Plaz. Dokončno smo se dogovorili v začetku oktobra. Skupinico je sestavljalo šest fantov. Ni jim bilo prav jasno, kaj jih čaka, bili pa so navdušeni in neučakani. Mislim, da je bilo nekatere tudi malce strah, toda niso se hoteli odpovedati plezanju. V torek popoldne je skupina z boljšo kondicijo šla peš na Gradišče, dva sta kolegici peljali z avtom. Mlade planince smo spremljale vse štiri mentorice: Irena, Andreja, Lucija, Helena. Na parkirišču se nam je pridružilo pet članov PD, izkušenih plezalcev.

V trenutku smo se, mislim da prav vsi, že počutili kot stari znanci. Po merjenju in prilagajanju

pasov nas je čakala še krajša pot do skal. Ob vznožju se je pričelo navezovanje vrvi na pasove. Na površje je prišlo malce tekmovalnega duha, kdo bo prvi, kdo drugi in naprej.

Potem pa mir, morda kakšno vprašanje. Ne vem, ali so skale delovale avtoritativno ali strokovnost in umirjenost naših inštruktorjev. S seboj smo imeli tudi dokaj nemirne otroke, toda dokazali so, da znajo ob pravem času poslušati in ubogati. Pot so premagovali Klemen, Janez, Pavel, Stipe in Aleš. Z nami je bil tudi Marko, ki si je zelo želel premagati skale, pokazal pa je tudi veliko poguma, ko je priznal, da se boji. Na vrh je šel po stezi. Približno eno uro je trajal naš podvig. Naši vodniki so bili nad nami kar navdušeni in ponudili so nam pomoč še naprej. Če bodo naši otroci želeli, se bomo seveda spet srečali.

Mislim, da to ni bila bogata izkušnja zgolj zato, ker smo skale premagali, ampak da se je verjetno večina otrok prvič srečala z naporom, ki ga moraš vložiti v dosego cilja. Strahu med plezanjem ni priznal nihče.

Tudi mene ni bilo strah, vseskozi pa me je bremenila odgovornost, ki jo poznamo vsi, ki odgovarjamo za tuje otroke in še posebej, če jim skušamo omogočiti več, kot večina ljudi misli, da je potrebno. Nisem se bala, da bi kdo padel, saj je bilo za varnost maksimalno poskrbljeno. Zelo neprijazne pa so bile koničaste, od tisočletnega dežja izbrušene skale. Nič se ni zgodilo in celo Andreja je priznala, da je imela hlače strgane že prej.

Hvala Marku, Juriju, Borisu, Otonu in Dejanu za nepozabno doživetje.

*Helena Kravos, spec. ped.,
mentorica planinske skupine*

VESELI VEČER S PESMIJO IN MIKLAVŽEVIM SPREMSTVOM

December je tu in bližajo se najlepši dnevi v letu. Pravijo mu tudi »veseli« december. Mislim, da si to ime tudi zasluži, saj se v tem mesecu zgodi veliko lepega in veselega. Prvi, ki so nas razveselili s svojim obiskom, so bil pevski zbor iz Šenčurja in Miklavž s svojim spremstvom. Pripravili so nam lep program, v katerem sem zelo uživala.

Tretji december je dan invalida in prav oni so nam polepšali ta večer s svojim petjem in seveda Miklavžem in njegovim spremstvom.

Prijetno sem bila presenečena, ko sem zagledala svoji dve prijateljici, Štefko in Vesno.

Na koncu so sledile lepe želje in seveda darila za vse otroke.

Upam, da bodo še kdaj prišli k nam, saj nam je bilo lepo v njihovi družbi.

Ta večer mi bo ostal v lepem spominu.

*Andreja Golob,
literarno-novinarski krožek*

IV. MEDNARODNO ZBOROVSKO TEKMOVANJE RIVA DEL GARDA

Komorni zbor »Ipavska« se je udeležil IV. mednarodnega tekmovanja v Rivi del Garda, ki je potekalo od nedelje, 28. 10. 2001, do četrтка, 1. 11. 2001, in kjer je več kot samo uspešno predstavil svojo deželo. Iz Slovenije sta sodelovala še dva zbor, in sicer novogoriški in brežiški. Pevski zbori in vokalne skupine, ki jih je bilo 37, so bili iz 20 držav celega sveta.

Kot sem že omenila, smo bili Vipavci zelo uspešni, saj smo bili absolutni zmagovalci tekmovanja z najvišjim številom točk, to je 26,07 od 30 možnih. Tekmovali smo v kategoriji sakralne glasbe, kjer je bila konkurenca najmočnejša (18 zborov). Tekmovalni nastop smo imeli v ponedeljek, 29. 1. 2001, okoli tretje ure popoldne. Naš

zborovodja, Matjaž Šček, je bil z nastopom zelo zadovoljen in tako smo se vsi skupaj veselili še ne uradno potrjenega uspeha. Naslednjega dne smo se posvetili skladbam oz. skladbi za naš naslednji koncert, ki ga bomo imeli konec novembra.

Nato je prišla težko pričakovana sredo in z njo razglasitev rezultatov. Že tisto popoldne smo čisto po naključju zvedeli, da na zaključnem koncertu nastopamo tudi mi. Prešinilo nas je, da smo morda med najboljšimi. In res, ko smo prišli na prizorišče »zločina«, smo izvedeli, da pojemo zadnji. Zato smo sklepali, da smo najboljši. Po zaključnem koncertu so bili na vrsti rezultati, ki so potrdili naše domneve. Bili smo prvi izmed zlatih in naš zborovodja je bil »okronan« za najboljšega. Veselja, sreče, vriskanja in kričanja je bilo toliko, da še danes (štiri dni po razglasitvi) nimam glasu.

Lejla Irgl

50 LET DRUŠTVA UPOKOJENCEV AJDOVŠČINA - VIPAVA PODODBOR VIPAVA

Nekje med spomini na preteklost in načrti za prihodnost je čas, ki je najbolj dragocen. Čas torej, ki ga živimo. Z leti se v ljudeh iz osebnih doživetij in izkušenj nabere veliko bogastvo. Še prav posebno se tega zavemo ob praznovanju častitljivih jubilejev, in to je prav gotovo 50. obletnica ustanovitve DU. Letos smo namreč praznovali 50. obletnico delovanja Društva upokojencev Ajdovščina - Vipava. 22. oktobra smo pripravili srečanje z bogatim kulturnim programom v Kulturnem domu v Ajdovščini. Dvorana je bila premajhna, da bi lahko sprejeli vse, ki so želeli priti. Ob takih obletnicah obujamo spomine in začutimo potrebo, da bi to, kar nosimo v sebi, morali predati drugim, da bi se nit življenja tako nadaljevala. Ko je bilo v težkih povojnih časih leta 1951. ustanovljeno DU, smo bili mi, sedanji upokojenci, še brezskrbni šolarji. Z leti je društvo raslo in se bogatilo prostorsko in številčno. Pokazala se je potreba po ustanovitvi pododbora.

Baletna skupina Glasbene šole Vinko Vodopivec, Ajdovščina

Zaradi lažjega delovanja in da bi poživili delo in obveščenost med člani zgornje Vipavske, je bil na pobudo takratne predsednice DU Marije Makuc 30.6.1988 v Vipavi ustanovljen pododbor. Za prvega predsednika je bil izvoljen g. Janko Vehovar. Naloge pododbora so bile: pritegniti v društvo čim več članov, spremljati z društvenim praporom umrle na njihovi zadnji poti, organizirati športne in družabne aktivnosti, izlete, obiskovati in obdariti ostarele člane društva. Zaradi tako

obširnega programa se je kmalu pokazala potreba po društvenem prostoru, kjer bi se lahko sestajali. 22.10.1994 je bil na zboru DU in Demokratične stranke upokojencev DeSUS imenovan in izvoljen nov pododbor, njegova predsednica je bila Vida Bajec. Novi pododbor je nadaljeval z delom in dopolnjeval program. Poleg že tradicionalnih novoletnih srečanj upokojencev in predavanj, smo enkrat do dvakrat letno organizirali izlete. Žene upokojenke smo začele z rekreacijo enkrat tedensko v kulturnem domu na Gradišču. Prihajale so tudi upokojenke iz drugih vasi: Manče, Lože, Slap, Vipava, Budanje, Gradišče. Šahisti so se sestajali dvakrat tedensko v različnih lokalih. Zdravstvena in druga predavanja so potekala v dvorani zadružnega doma v Vipavi. Zanimanje za druženje in druge aktivnosti je bilo veliko, zato je bila tudi nuja in želja po klubskem prostoru vse večja. Po večletnem iskanju in prizadevanju se nam je v začetku leta 1998 ponudila priložnost. V Vipavi na Glavnem trgu 1, za pošto, je občinska stavba. Bila je sicer adaptirana, vendar še v grobem stanju. Pogoji, da dobimo ta prostor, je bil seveda, da ga dokončamo in uredimo sami. Lokacija in prostor sta nam ugajala. Vendar predračun, ki je bil narejen za dokončanje vsega, je bil velik, prevelik za naš pododbor. Kajti finančna sredstva, ki smo jih kot pridne mravlje zbirali z novoletnimi srečelovi in prostovoljnimi prispevki prav za ta namen, so bila tako skromna, da si nismo upali niti govoriti o tem. Dvomili smo, da bomo vse to izpeljali. Kar nekaj časa smo se sestajali in premišljevali bi - ne bi. Končno smo se na sestanku pododbora 19.6.1998. odločili, da zavijamo rokave in sami poprimemo za delo, da tako čimbolj zmanjšamo visoko številko predračuna. Najprej je bilo potrebno usposobiti dostop do stavbe, se pravi, treba je bilo splanirati in urediti dvorišče. Prva udarniška akcija se je začela v torek, 7.7.1998. Prišli so upokojenci s krampi in lopatami, prišel je traktorist in niti dež, ki je vsaketoliko ponagajal, nas ni zmotil. Na deponijo je bilo odpeljanega osem traktorjev materiala. Led je bil prebit in občutek prijeten. Nadaljevali smo z notranjo ureditvijo. Za vsako delo smo izbrali najugodnejšega izvajalca, zato smo se velikokrat sestali in posvetovali. Moram pa s hvaležnostjo poudariti, da so nam veliko pomagali nekateri obrtniki s tem, da so nam zaračunali samo material, delo so opravili zastonj. S tem so nam pomagali prebroditi finančne težave. Tudi pri opremljanju prostora smo bili skromni. Stole in mize, in sicer vse rabljeno, smo pripeljali iz zavoda "Janka Premrla Vojka", nekaj malega opreme pa iz zdravstvenega doma. Blago za zavese nam je podarila Tekstina, pridne upokojenke so zavese sešile same. Dobili smo tudi nekaj slik, da stene niso ostale gole. Vsem smo se v taki ali drugačni obliki zahvalili in se jih vedno s hvaležnostjo spominjamo. Pomembno in pohvale vredno pa je, da smo bili vedno vsi člani pododbora prisotni in pripravljeni prijeti za delo, neoziraje se na uro ali dan.

Končno smo dočakali težko pričakovani trenutek, ko smo 3.1.1999 slovesno odprli naš društveni prostor. Prav gotovo bo kdo rekel: "Kaj pa je to takega?" Vendar za nas, ki smo si tega želeli in se več let trudili, je bil to lep in velik dogodek. Pripravili smo skromen, a prisrčen program in tako dostojno praznovali 10. obletnico pododbora. Slovesnosti se je udeležilo veliko naših članov in s svojo navzočnostjo sta nas prav počastila tudi naš župan g. Ivan Princes in tajnik g. Alojz Vitežnik.

S pridobitvijo svojega prostora so se nam odprle možnosti za uresničevanje postavljenih ciljev. Skupina telovadk se je toliko povečala, da smo naredili tri skupine, ena je ostala na Gradišču, kamor dvakrat tedensko še vedno prihajajo žene tudi iz Manč in Budanj, druga skupina telovadi v Vipavi in tretja na Slapu. Ob tej priliki moramo pohvaliti našo mentorico, ki je že od vsega začetka z nami, to je upokojena učiteljica ga. Silva Vehovar. Sedaj bdi nad vsemi tremi skupinami. Ob tej priliki se ji v imenu vseh rekreativk prav iskreno zahvaljujem za ves trud, ki ga je imela in ga še ima z nami. Šahisti, ki so prav tako aktivni, se sestajajo dvakrat tedensko. 8. marca, ob dnevu žena, pripravijo Vipavke srečanje upokoženk. Letošnji dan žena pa smo organizirale tekmovanje v pikadu z ženskimi ekipami iz drugih društev. Trening pikada imamo tudi dvakrat tedensko. Ob torkih dopoldne imamo merjenje krvnega tlaka, ki ga izvaja višja medicinska sestra. V sodelovanju z društvom Kmečkih žena organiziramo večkrat zanimiva in poučna predavanja iz zdravstva, medsebojnih odnosov in še druge teme. Sodelujemo tudi z univerzo za tretje življenjsko obdobje, kjer imamo različne tečaje: italijanski jezik, nemški in angleški jezik, likovni krožek, aranžiranje, slikanje na svilo in steklo in še druge dejavnosti. Vse informacije dobite ob torkih dopoldne na sedežu DU v Ajdovščini. 27.11.1999 smo ob zaključku mednarodnega leta starejših pripravili prijetno srečanje z bogatim kulturnim programom. Starejše od 80 let smo sprejeli z dobrodošlico in nageljnomo. Udeležba je bila nad pričakovanjem. Ker nam sožitje med mladimi in starimi veliko pomeni, smo povabili k sodelovanju učence iz Osnovne šole Draga Bajca. Pripravili so nam bogat program in ob tej priliki podarili lepo sliko. Ljudske pevke z Gradišča so nam zapele nekaj pesmi. Za skromno pogostitev je prispeval, kot že večkrat prej, minimarket Cajna. Ob spremljavi harmonike so zadonele tudi stare viže. Ob tej priliki smo imeli tudi volitve, volili smo 3. pododbor in 3. predsednika. Enoglasno je bil izvoljen g. Ludvik Curk. Veseli nas, ker smo izbrali pravega, takega, ki uspešno in z delovno vnemo nadaljuje s programom. Vedno je pripravljen za akcijo. Zelo uspešno je vodil snemanje oddaje PRIZMA OPTIMIZMA za Radio Slovenija, 1. program. Programa je bilo za dvakrat po eno uro. Predstavilo se je DU Ajdovščina-Vipava v celoti. Nastopila sta tudi župana obeh občin in vsak po svoje predstavila svojo občino. Snemanje se je odvijalo v našem društvenem prostoru. Rdeča nit programa je bil upokojenski ženski pevski zbor Večernica in Ljudske pevke z Gradišča, ki nastopajo na vseh prireditvah in srečanjih upokoženec. Poleg bogatega programa, ki ga imamo v okviru pododbora, v veliki meri sodelujemo z matičnim društvom pri organiziranju in realizaciji vseh prireditev in športnih tekmovanj, ki se dogajajo v okviru društva. Naj še omenim, da imamo vsako leto tudi srečanje z zlatoporočenci, pripravimo jim program in jih pogostimo, od ZDUŠ-a pa dobijo lepa priznanja. 24. novembra letos bo to srečanje že tretjič v Vipavskem hramu. Veliko je napisanega, vendar je nemogoče povedati na kratko, kaj vse se dogaja v DU. To je dokaz, da smo ljudje tudi v tretjem življenjskem obdobju še kako aktivni. Načrtov in želja za delo in prijateljska druženja pa je tudi še veliko. Zavedamo se namreč, da sta delo in ljubezen dve osnovni silnici, ki se prepletata skozi sleherno človeško življenje od rojstva do smrti, in pomenita temelj našega duševnega zdravja in notranje uravnovešenosti. V življenju potrebujemo oboje.

Slavnostni govornik, predsednik ZDUS-a, Vinko Gobec, in predsednica DU Ajdovščina-Vipava, Marija Makuc

*Za pododbor DU Vipava
Vida Bajec*

IVANKI IN MALKI V SLOVO

Tragična smrt pokojne Amalijske Jurjavčič, gospodinje v vipavskem župnišču, nas je hudo prizadela. Na osvetljenem prehodu za pešce pri vipavskem pokopališču jo je na dan vernih duš do smrti povozil avto. Pokojnica je bila globoko verna in delovna žena, ki je 40 let marljivo delala v Božjo čast med vernim ljudstvom vipavske dekanije, še posebej pa za vipavsko župnijo Sv. Štefana.

Pokojna Malka, kakor smo ji rekli po domače, je bila rojena 3.7.1929 v Spodnji Kanomlji v družini štirih otrok. Že v otroški dobi je izgubila očeta. Njena teta Ivanka Podobnik, rojena 1910 v isti hiši kot Malka, jo je osemletno vzela k sebi v Šebrelje, kjer je obiskovala tudi šolo. Obe sta živeli in delali pri g. dekanu Brunoslavu Podobniku v župnišču do leta 1956, ko so se vsi trije preselili v Osek, nato na Vogrsko in leta 1961 prišli skupaj v vipavsko župnišče. V tej družbi je pokojnica prejela dobro vzgojo krščanskega življenja in si pridobila velike sposobnosti župnijske gospodinje, cerkvene pevke in organistke, praktične kuharice in šivilje, posebno za cerkveno perilo, ki ga je vse življenje tako skrbno čuvala in negovala s pranjem, šivanjem in likanjem. Bila je prava božja dekla v župnišču in v cerkvi Sv. Štefana v Vipavi, skrbna in dosledna, praktična in zelo skromna do sebe in cerkvene skupnosti. Znala je veliko poslušati in tiho delati, kar je v današnjem svetu že prava redkost. Po njeni zaslugi smo imeli vrata v župnišče vedno odprta. Z molitvijo in delom je dosegala harmonijo duše in srca. Vsi, ki smo jo poznali, se z njo srečevali na ulici, v trgovini, ob njej v cerkvi molili, peli ali imeli z njo opravke v župnišču, smo jo občutili kot skromno, marljivo in bistro tudi pri tehničnih opravilih, živahno sogovornico, ki je izžarevala globoko vero in vdanost v Božjo voljo. Morda smo jo prav zaradi tega tudi cenili. S svojim življenjem je prispevala k omiki naše župnije, škofije in vsega slovenskega naroda. Manj kot v letu dni sta umrli obe, Ivanka in Malka. V oporo našemu g. dekanu Msr. Francu Pivku in vsem vernikom vipavske župnije sta s svojim delom in vdanostjo živeli in delali 30 let. Od pokojne Malke smo se poslovili 5.11.2001 na vipavskem pokopališču. Na pogrebu se je zbrala množica vipavskih vernikov, duhovnikov in drugih, ki so pokojnico kakorkoli srečevali na njeni življenjski poti.

G. dekan Msr. Franc Pivk se ji je v besedah slovesa zahvalil za njeno nesebično delo in poudaril velik pomen in zahtevnost dela vseh župnijskih gospodinj. V imenu Župnijskega sveta in faranov sem se od nje poslovila jaz, Magda Rodman.

Verjamemo in upamo, da je ta verna dušica, na dan vernih duš leta 2001, v nekaj korakih prestopila od majhne lučke in molitvenega spomina na tetinem grobu, pred večno luč Boga Stvarnika in mu stresla pred obličje zvrhan predpasnik dobrih del, saj jo je obdaroval z mnogimi talenti in darovi, ki sta jih s teto Ivanko delili med nas v dolgih 40 letih.

Naj ju na poti v večnost spremljata naša molitev, hvaležnost in blag spomin.

Magda Rodman

30 LET MED NAMI

Na god sv. Frančiška Asiškega smo se farani s kratko, a lepo slovesnostjo, pri večerni maši zahvalili svojemu dušnemu pastirju g. Francu Pivku. G. Martina Krečič je v nagovoru dejala:

Spoštovani gospod dekan!

Na vaš godovni dan smo se zbrali pri sveti maši, da vam voščimo in se Bogu skupaj zahvalimo za vašo 30-letno navzočnost med nami.

Le ugibamo lahko, kaj so ta leta pomenila vam: koliko skrbi, bridkosti, razočaranj, obupa, občutkov nemoči, žalosti, jeze, nerazumevanja... smo vam - četudi nehote - povzročili.

To ve le Bog, saj nam navzven tega niste pokazali. Upamo pa, da je bilo vsaj toliko tudi veselja, radosti in upanja.

Današnji evangelij nas znova opominja: "Žetev je obilna, delavcev pa malo." Sami najbolje veste, kaj pomeni biti Gospodov delavec: veliko dela in malo vidnih sadov vloženega truda.

Vaš zavetnik, asiški Ubožec, je to sprejemal kot srečo, saj slabo plačilo na zemlji pomeni toliko večje v nebesih. To se sicer lepo sliši, običajno pa bi raje takojšnje zadoščenje za opravljeno delo.

Potrebno je neomajno upanje in trdna vera Božji obljubi, da presežemo to željo in vsak dan znova vestno opravljamo svoje naloge po svojih najboljših močeh - rast pa skromno prepustimo Bogu, kot nam svetuje sv. Ignacij: "Molite, kakor da bi bilo vse odvisno od Boga, in delajte, kakor da bi bilo vse odvisno od vas."

V vas, g. dekan, takega delavca imamo. Hvaležni smo, da vas je Božja previdnost namenila vipavski župniji. Veseli smo, da ste med nami. Želimo in upamo, da boste še dolgo.

Čestitkam in dobrim željam se pridružujemo tudi člani uredniškega odbora VG.

"ZASTONJ STE PREJELI, ZASTONJ DAJATE!"

je geslo letošnjega Tedna Karitas, ki nas vse ljudi, še posebej pa kristjane nagovarja, da je vse kar imamo, Božji dar, ki smo ga prejeli zastonj, zaradi Njegove ljubezni in smo ga prav zaradi tega dolžni zastonj dajati naprej.

Nekateri darujemo svoj čas in svoje sposobnosti, drugi materialne dobrine, so pa tudi taki, ki se v molitvi spomnijo vseh pomoči potrebnih. Vsakemu je Bog namenil svojo službo.

Ob 10-letnici Škofijske Karitas je naš škof msgr. Metod Pirih zapisal:

"Že 10 let deluje Karitas po naših župnijah in dekanijah. Rad bi, da bi ta tretja bistvena razsežnost delovanja Cerkve prišla v vsako našo župnijo. Prav povsod so ljudje, ki potrebujejo naš čas, našo ljubezen in našo pomoč. Kristjan mora preko dobrotelčnih ustanov pomagati pri reševanju stisk sodobnega človeka. Mi smo verodostojni v izpovedovanju svoje vere, ko se ta udejani v konkretnih primerih. Zato naj oznanjevanje in bogoslužje vodita k služenju, kot vrhuncu v posnemanju Jezusa Kristusa.

Za opravljeno delo se vsem ljudem dobre volje iskreno zahvaljujem."

Na območju naše škofije se vodijo številne akcije pomoči, v katere se vse bolj aktivno vključuje tudi naša dekanija. Zato nekaj podatkov in hvala Bogu, da smo med tistimi, ki pomoč lahko damo, zato hvala vsem, ki ste pri tem prispevali po svoji moči:

Materialno pomoč v hrani, oblačilih in plačilom najbolj nujnih računov prejema 1500 družin v stiski. **“Da bo korak v šolo vesel”** je akcija, kjer zbiramo sredstva in pred začetkom šole pomagamo 1200 šolarjem z zvezki ali naročilnico v knjigarni.

“Posvojitev na razdaljo” pomeni, da se družina ali posameznik zaveže, da bo za točno določenega otroka mesečno, za dobo enega leta, prispeval 5.000 SIT-takih darovalcev oz. otrok je 160.

“Streha nad glavo” je namenjena ljudem v Banja Luki, ki trpijo zaradi posledic vojne. Finančna pomoč 13 mio SIT, pohištvo, gospodinjinski aparati in tudi pomoč mladim pri obnovi hiše (med njimi je bila večina dijakov Škofijske gimnazije Vipava) je rezultat te akcije.

Akcija **“Potres 1998”** je zaključena. Zbrana sredstva so bila razdeljena 197 družinam.

VABIMO VAS, DA SE VKLJUČITE V “NAMENSKO POMOČ”, KAR POMENI DAROVATI 500 SIT MESEČNO ZA UBOGE.

Sodelavke župnijskih Karitas ob velikonočnih in božičnih praznikih napišemo ostarelim, bolnim in drugače prizadetim 1500 voščilnic. Pripravljamo srečanje jubilarov in starejših ter pomagamo pri udeležbi svete maše v Domu. Pet bolnikov dnevno obiskuje vojak civilist. V primeru materialne stiske pomagamo na podlagi Pravilnika o kriterijih za materialno pomoč.

Likovna kolonija **“Umetniki za Karitas”** se je letos na Sinjem Vrhu dogajala že sedmič, prav tako je bila tudi osrednja prireditev Škofijske Karitas na Dvorcu Zemono, kjer si vsako leto umetnost in dobrota podajata roki. Podatek, da se je doslej kolonijam pridružilo 180 likovnih umetnikov, nastalo je 341 likovnih del, od katerih je 220 že prodanih, je dovolj zgovoren. Ob 10-letnici Škofijske gimnazije v Vipavi so si lahko dijaki, profesorji in gostje ogledali vsa nastala dela.

DOM KARITAS NA CESTI

Pred enim letom je Škofijska Karitas dobila v najem hišo, za enkrat za dobo dveh let, katero smo ob pomoči ljudi dobrega srca in pridnih rok v treh mesecih usposobili.

Blagoslovitev **Materinskega doma** je bila 25. marca letos in od takrat je v hiši našlo zatočišče več mater. Trenutno so v njem štiri matere in en otrok.

Bivanje v domu traja največ eno leto, z njimi delajo strokovne delavke v sklopu programa Materinskega doma v Solkanu.

HVALA LEPA VSEM, KI STE ZAČUTILI, DA MATERE POTREBUJEJO DOBRO BESEDO IN TUDI MATERIALNO POMOČ.

V pritličju hiše je v pripravi program **“Popoldan na Cesti”**, kjer bodo otroci z učnimi težavami dobili pomoč dijakov - prostovoljcev.

Ob Tednu Karitas 2001 pripravila Jožica Ličen

SVETI VEČER

*Nocoj, nocoj skrivnosti cveto:
vse zvezde so kelihi zlati,
ki lijejo mir na zemljo.*

*Nocoj, nocoj skrivnosti cveto:
čez polja snežena in skozi gozdove
duh božji plove.*

*Poljana vsa v luninem svitu blesti,
gozd sanja in tajno šepče
vest čudežne sreče.*

*V jaslicah božje Dete leži,
ob njem Marija mati sloni,
nad njim sveti Jožef se sklanja.*

*Pastirci k hlevu pobožno hite,
da dvignejo k jaslim trudne roke:
Mesija jim angel oznanja...*

*Zemljo je objela nebeška radost,
Bog-človek je rojen, najgloblja skrivnost -
Človek, moj človek, kako je s teboj
to noč nocoj?*

Gustav Strniša

BOŽIČNA NOČ

*Božična noč, luč repatice
pokožno osvetljujejo strehe.
Na mizo dajmo zdaj orehe,
rožiče, smokve in potice.*

*Prižgimo sveče, koprneče,
naj roke sežejo otročje
in si natrgajo v naročje,
kar jim drevesce nudi sreče.*

*A srca dvignimo v poljane
cvetočih zvezd, ko zlate vrče,
naj v slasti in bolesi krče
pokoja božja kaplja kane.*

*In komur vrč je že v črepinjah,
naj v školjko sklene gladni dlani
in z malimi naj v veri vdani
koraka v njihovih stopinjah.*

Alojz Gradnik

Drobtinice iz društva Sožitje

Da so otroci in mladina iz CIUO tudi po svojih zmožnostih športniki, ste že večkrat brali na straneh tega glasila. Sodelovali so tudi na Specialni olimpijadi. Gibanje Specialna olimpijada je vključeno v dejavnost društva Sožitje, in tako osebe s posebnimi potrebami (tako jih imenujemo danes) tekmujejo na njim prilagojenih tekmovanjih v raznih športih.

Danes bom povedala le o dveh naših krajanih, ki sta oba varovanca Varstvenodelovnega centra v Ajdovščini, in sta oba tekmovalca na specialnih olimpijadah.

Matej Fabčič je že prekaljen športnik, tekmoval je že v teku, v skokih in v plavanju. Dosegal je lepe uspehe v tekmovanjih po celi Sloveniji, tekmoval je tudi na Madžarskem. Pravila zahtevajo, da gre v inozemstvo vsak tekmovalec le enkrat. Povsod je imel lepe uvrstitve, tudi prvo, drugo ali tretje mesto.

V oktobru pa je tekmoval v plavanju na specialni olimpijadi v Železnikih, in je tam v prostem plavanju dosegel tretje mesto.

Na tem tekmovanju je sodelovala tudi Marija Kostanjevic, in je v plavanju na 25 m prsno dosegla drugo mesto ter dobila srebrno medaljo.

Med nami povedano: ko sem se kot ponosna mati hvalila z njenim uspehom, so me vsi začudeno spraševali, če Mija sploh zna plavati.

Pa je splavala že pred 40 leti. Ali sem jo vodila na Reko, in jo tam učila plavanja? Kje neki! Neko nedeljsko popoldne sem jo odpeljala na Močilnik - in po sreči ali nesreči - pozabila rokavce doma.

Mija, ne bodi lena, je kar stopila v potok - in zaplavalala. Ko sva jo potem, včasih Franka, včasih jaz, peljali na Reko, so jo vsi moji nečaki morali nenehno loviti po morju, ker je plavalala predaleč, in bi verjetno preplavalala Kvarner, če je ne bi prej pojedel morski pes.

Nada Kostanjevic

KRAJ, KJER SMO SE RODILI, JE NAŠ ROJSTNI KRAJ

Nosimo ga v srcu, ga radi obiskujemo in se vanj vračamo, posebno tisti, ki živijo drugje. Letos smo se, rojeni 1931. leta, zbrali 30.8.2001 v Podskali, ki je obnovljena še vedno najlepši kraj našega otroštva. Tu smo kot otroci skakali, se lovili in raziskovali čudoviti svet ob vodi. Snidenje ob 70-letnici je bilo enkratno. Veliko smo si pripovedovali in sklenili, da se drugo leto spet srečamo. Naš mojster Edo Premru - Mikužev, ki živi v Italiji, nam je v spomin na to srečanje izdelal poseben srebrni znak. Na njem je upodobil Zmago (Viktorijo), kar pomeni, da smo premagali vse težave in prišli v sedmo desetletje. Kakšno je naše počutje ob tej obletnici, pove fotografija. Ali nas ni lepo videti?

Pavla, Zalka, Zmaga, Magda, Tilka, Sonja, Edo, Jože, Rafko, Štefko, Duško, Ine, Miro, Jože, Janez, Cveto

Srebrni znak, ki smo ga udeleženci dobili v spomin

Sonja Pušnar

Vsem, ki so letos vstopili v sedmo desetletje, čestitamo in želimo veselega srečanja tudi v letu 2002.

Uredniški odbor VG

NAJSTAREJŠE VIPAVKE

V prejšnji številki ste spoznali najstarejšo članico DU Vipava. Naj vam ob tem povemo, da pa je naša najstarejša Vipavka g. Pavla Kodelja, ki živi v Domu starejših občanov v Ajdovščini in bo v prihodnjem letu praznovala 95. rojstni dan. Prav toliko pa bo stara tudi naša redna bralka, po rodu iz Vipave, ki pa že od svoje mladosti živi v Franciji v kraju Knutange, g. Julka Durn. Pred petimi leti je ob njeni 90-letnici je v katoliški reviji Naša luč o njej tamkajšnji slovenski duhovnik zapisal takole:

3. februarja je praznovala 90-letnico Julka Durn. Vsi v Lorenu jo poznamo kot teto Julko doma iz lepe Vipave. Rodila se je v Poniževi družini, ki je bila v Vipavski dolini zelo znana. Poročila se je leta 1930 v Vipavi in še isti mesec odšla s svojim možem Alojzom Durnom v Francijo, kjer sta imela šest otrok. Njihovo življenje je v prvih letih bivanja v Franciji potekalo težko in revno. Med drugo svetovno vojno so hudo občutili, kaj pomeni tujina. V tem času so izgubili tudi hčerko Marijo Magdaleno, kar je pomenilo za Julko velik udarec. Samo vera, ki jo je prinesla s seboj iz domačih krajev, ji je dajala poguma, da je vse lažje prenašala. Večkrat mi je dejala, ko sem bil še v Metzu: "G. Silvo, Vipava je lepa in vedno bolj mislim na domači kraj. Log, kjer je naša vipavska Mati Marija, me vedno kliče k sebi. Koliko lepega sem doživela v Logu!"

Leta 1967 v septembru ji je umrl mož in od takrat je bivala vedno sama. Vsak mesec je romala na kak svet kraj, kjer se je v molitvi zatekala k Bogu in Mariji. Veliko je molila za mir v svetu in po družinah. To še vedno dela, kot je prej, saj sama pravi: "Drugo mi ne ostane kot molitev!" Naročena je na vse slovenske katoliške časopise in revije. Veliko daruje za misijone, kjer delajo naši misijonarji. Še vedno pravi: "Kdaj pa bomo pomagali revežem, če ne danes, kajti jutri bo že prepozno!" Pri 90 letih je še čila in zdrava. Le včasih mi malo potarna, da jo bolijo noge in da je stara.

Draga teta Julka, vsi slovenski duhovniki v Franciji in mnogo ljudi, ki vas poznajo, vam čestitamo za tako velik jubilej in vam kličemo:

"Bog vas živi še mnogo let med nami in bodite vašim otrokom, vnukom, vnukinjam in nam vsem svetel zgled, kako je treba črpati iz vere upanje, dobroto in ljubezen!"

MIKLAVŽEVANJE 2001

Tako, kot že vrsto let, je tudi letos dramska skupina iz Vipave v okviru društva "Razmetano podstrešje", pripravila Miklavževanje s priložnostno igrico z naslovom "Kako postati junak?" in seveda z obiskom sv. Miklavža. Predstava je bila izvedena trikrat, dvakrat za otroke, tretjič pa za odrasle. Sv. Miklavž se je zahvalil tudi mentorjem za njihov trud, ki ga vlagajo v posamezne delavnice.

Sama igrica je prikazovala tri dečke, ki so mislili, da so junaki s tem, ko so počenjali razne neumnosti. S pomočjo angelov pa so spoznali, da le niso takšni junaki kot si mislijo in da se bodo morali poboljšati, ne samo zaradi Boga, pač pa tudi zaradi sebe in drugih ljudi, šele takrat bodo dosegli pravo srečo in zadovoljstvo. Seveda ni manjkala niti "parkelj", ki je dečke zapeljeval ter jih poskušal spraviti na kriva pota. Igrica se zaključi tako, da se dečki poboljšajo, zmagala je torej dobrota. Tako kot se človek srečuje v vsakdanjem življenju z dobrim in zlim, je bilo prikazano tudi v igrici s prispodobama hudobca in angelov.

Zaradi pritožb staršev, da so igrice predolge, smo letos izbrali krajšo, za katero upamo, da je bila vseeno dovolj poučna za vse in je posredovala pravo sporočilo.

Radi bi poudarili, da prihod Sv. Miklavža ne pomeni samo obdaritev, pač pa je pomen praznovanja tega svetnika veliko globlji. Otrokom in odraslim skuša prenesti sporočilo dobrote, da moramo delati dobra dela, imeti radi sebe in drug drugega, spoštovati starejše ljudi, ter jim v težavah pomagati. Ob sami izvedbi predstave je tudi zelo pomembno, da ob prihodu Sv. Miklavža starši razumejo njegovo prošnjo, da ostanejo prisotni v dvorani do konca obdaritve, saj se s tem izrazi tudi kultura ljudi in pomen sporočila, da ni najpomembnejša samo obdaritev.

Letošnje Miklavževanje je bilo že deveto po vrsti. Naslednje leto bomo praznovali deseto

Miklavž med vipavskimi otroki

obletnico. Za to priložnost bo dramska skupina pripravila razstavo, s katero si boste lahko obudili spomine na vse dosedanje predstave Miklavževanja. V mesecu marcu, pa bo dramska skupina pripravila priložnostno igrico tudi za materinski dan. Vabimo vas torej že sedaj na vse naše naslednje predstave, ki jih bomo še pripravili, obenem pa se vsem lepo zahvaljujemo za obisk in sodelovanje.

Marjana in Anina

Kdo je bil sv. Miklavž

Ko so torej otroci odprli že kakšno okence na koledarju, so dočakali tisto, kar so jim pripovedovali odrasli - prišel je Miklavžev večer. Vse leto, zadnje tedne pa vedno bolj pogosto, so jim pripovedovali, da bodo dobili darila tako rekoč po svojih zaslugah.

Starši si vedno želijo pridnih otrok in si na vse mogoče načine pomagajo, da bi jih obdržali na uzdah. Že od nekdaj je bilo tako in se do zdaj še ni nič spremenilo.

Miklavž je bil vedno dobrodošel, da je odraslim pomagal pri vzgoji. Danes si težko predstavljamo, ali bolje povedano: otroci si težko predstavljajo, da bi jim Miklavž ne prinesel kakšnega darila.

Miklavž obdaruje otroke. Razglednica iz začetka 20. stoletja

Tam, kjer je to v navadi, mora biti ta navada kar obilna. Tisti, ki se spominjajo še časov izpred druge svetovne vojne, pa vedo, da Miklavž ni bil vedno tako radodaren. Kdo sploh je dobri mož, ki obdaruje pridne otroke? Nikolaj, pri nas imenovan Miklavž, je živel v 4. stoletju po Kr. v Mali Aziji. Bil je iz zelo bogate družine. Postal je duhovnik in pozneje škof, umrl je v visoki starosti okrog leta 350. Kot svetnik je postal posebno priljubljen v vzhodni Cerkvi, v Grčiji in Rusiji, šele v 7. stoletju so ga začeli častiti tudi v zahodni Evropi. V italijanskem Bariju je sarkofag z njegovimi kostmi. Znanih je več legend o njegovi dobrotljivosti. Nekoč je trem devicam, ki bi si morale v javni hiši zaslužiti za doto, podaril mošnjo zlatnikov, da se jim ni bilo treba lotiti nepoštenega dela. Rešil je tri popotne dijake, da jih ni ubil pogoltni gostilničar, rešil je mornarje na nevihtnem morju.

Zgodbe o sv. Nikolaju so upodobljene v številnih cerkvah. Njegova podoba se nam danes zdi znana, kot da bi nam bili sporočili njegovo fotografijo. Zdaj vsi vemo, da je to možak z dolgo belo brado. Vedeti pa moramo, da te predstave izhajajo iz upodobitve avstrijsko-nemškega slikarja Moritza von Schwinda, ki je Miklavžev romantično-bidermajerski lik ustvaril šele v 2. polovici

19. stoletja in si gotovo ni predstavljal, da se mu bo tako posrečil, da bo ustrezal vsem po vrsti. Tak Miklavž, kot si ga predstavljamo danes, je torej star šele dobrih sto let. K temu, da se je tako razširila njegova podoba, je največ pripomogel tisk. V prvi polovici 20. stoletja so bile čestitke za Miklavža mnogo bolj pogostne, kot so zdaj. Na razglednicah in v časopisnih reklamah so upodabljali njegovo podobo kot bradatega, s krznom okrašenega dobrodušnega škofa. S svojo dobrotljivostjo se je moral uvesti v srce otrokom in ostati v spominu odraslih.

Povzeto po: Naša žena, nov. 2001

ISKRICE

Preudarnost te bo varovala, razumnost te bo ohranjala. Obvarovala te bo slabe poti, ljudi, ki govore varljivo. (Pregovori)

Pričakovanje je odprtost za prihodnost. Pričakovanje je vera vernih in nevernih.

Jemanje nam napolni roke, dajanje pa nam napolni srce. (M. Seemann)

Družinska praznovanja so v bistvu biseri. Samo praznovanje je premalo, potrebna je priprava na praznovanje. (L. Jerebic)

Trpeti za tistega, ki ga ljubiš, je najbolj prepričljiva pot, da dokažeš ljubezen. In večje ko je trpljenje, bolj prepričljiv je dokaz, kako globoka je ljubezen, ki jo izpričujemo.

Razorožimo svojo govorico, da besede ne bodo več rušile in ranile, ampak gradile in ozdravljale. (B. Dolenc)

Rad imeti ljudi je konjiček, za katerega je vredno živeti. Drugi ljudje so tudi ljudje. Celo tvoj sosed je boljši kot si misliš. (P. Bosmans)

Ljubezni ne potrebujejo popolni, ampak nepopolni. (O. Wilde)

Kolikor bolj ljubimo in se darujemo, toliko bolj naše življenje dobiva smisel in vrednost. (H. Hesse)

PISALI SO NAM

Julka Poniž Durn, Francija

Zahvalila se nam je za Vipavski glas in poslano knjigo Življenje ob trti in kršinu.

Martin Silvester, Ljubljana

Zahvaljuje se za Vipavski glas, ki ga vedno z veseljem prebere. Napisal je tudi pojasnilo k članku g. Zofije Marc. Tako piše:

“V članku gospe Zofije Marc Kulturna dejavnost po koncu I. svetovne vojne sem ugotovil netočnost na strani 24 v četrti vrstici od spodaj navzgor. Stavek se pravilno glasi: Stanovali smo v pritličju hiše Vipavca Ivana Prelca v bližini Plečnikove cerkve. (Naša hiša je s Prelčevo nekakšen dvojček.)”

Tomaž Hrovatin, Vipava

V VG št. 58 je v prispevku **Vipavsko najdišče žar** avtorja g. Vinka Premrla navedba, da sodijo najdene žare v X. ali XI. stoletje.

Po trditvi in uradni izjavi strokovnjakinje Zavoda za spomeniško varstvo Nova Gorica, gospe Osmukove (objavljeni v slovenskih časopisih in na televiziji) in primerjavi s podobnimi najdišči širom po Evropi, sodi vipavska najdba v sam **začetek I. (prvega) stoletja našega štetja.**

Ta strokovni podatek pa pomika zgodovino Vipave kot prvotnega ali prvinskega naselja za skoraj celih 2000 let, v obdobje takratnega rimskega cesarstva.

KRAJA SUHIH ČEBEL V LOMEH

Andrej Batič - Andrejc, ki je vpleten v to zgodbo, stoji pred svojim čebelnjakom na Palah v Ajdovščini

veliko ogledalo in podnevi nenehno v njem opazoval čebele. Njegovi dve sestri Franca in Ida pa sta potem opravljali tudi vsa dela pri čebelah. Maks pa ni bil le hrom, ampak tudi malo umsko prizadet. Zato je ob tem nastala naslednja resnična zgodba...

Tedaj, ko je bil Maks v zaporu in še nekaj časa potem, ko je za stalno obležal, je poleg njegovih dveh sester skrbel za čebele tudi čebelar Andrejc, doma iz precej oddaljene Ajdovščine. V bližino Lom je vozil svoje čebele na pašo. Znano vam je, koliko dela je pri čebelah, ko se iz številnih panjev vsipajo roji, pa ob točenju, ob prevažanju čelbel na pašo...

Andrejc je dalj časa pomagal Maksu in sestram v Lomeh, posebno takrat, ko so bila kaka bolj zahtevna dela v čebelnjaku in pri ogrebanju rojev. Andrejc pa je imel tudi doma mnogo dela in pri svojih čebelah na pasišču, zato je poprosil svojega prijatelja čebelarja Korleta iz Grivč, naj jim v Lomeh pomaga čebelariti on, in res je to skrb z veseljem prevzel. Korle je poleg svojih skrbno varoval še Maksove čebele. Lovil je roje po visokih drevesih, vtiral satnice v okvirje in opravljal razna potrebna dela.

Nekega dne zgodaj zjutraj se pojavijo karabinjerji² v Andrejčevi hiši v Ajdovščini. Njegovo ženo so spraševali, kje je njen mož in kaj dela. Andrejcu se je čudno zdelo, kako da ga iščejo karabinjerji. Vprašali so ga: "Ali niste vi čebelar Andrejc?" "Da," jim odvrne. "Kje ste imeli čebele?" "V Potočah." "In potem?" "V Podkraju." Predno so odšli, so mu rekli: "Veste, Andrejc, kliče vas marešalo³ karabinjerjev, da se pri njem zglasite ob 6. uri zvečer." V tistih časih pa ni bilo zdravo, če so vas karabinjerji obiskali,

V bližini Črnega Vrha nad Idrijo stoji vasica Lome. Nekaj hiš je v dolinici, ostale pa so raztresene po pobočju, ki se dviga proti Hrušici. V eni od teh hiš je pred leti živel Maks. V skladovnicah je imel nekaj desetini "AŽ"¹ panjev. Bil je zelo vnet čebelar in je že v tistih časih prevažal čebele zelo daleč na pašo, celo na oddaljeno Dolenjsko.

Blizu Maksove domačije je takrat potekala italijansko-jugoslovanska meja - on je bil onstran meje, na italijanski strani. Italijani so tod naokoli nekaj let pred drugo svetovno vojno gradili po gozdovih poti in velike utrdbe. Ljudje so nekaj šušljali. Kadar ljudje toliko govorijo, je od tega le nekaj res. Italijanska policija je prišla na sled skupini, ki je izdajala načrte italijanskih utrdb Jugoslovanom. Baje je bil mednje zapleten tudi Maks.

Sami dobro veste, kaj se po takih dejanjih običajno dogaja - zasliševanje in mučenje. Maks je v Italiji odsedel nekaj let strogega zavora ter tam hudo zbolel in oslabil. Nato so ga Italijani spustili domov. Ostal je priklenjen na posteljo. Čebelaril je samo še tako, da je imel ob postelji

Na satu v sredini je matica, ki jo obkrožajo čebele delavke

Ko roj zapusti panj, se vanj ne vrne več, včasih si zgradi svoj novi dom kar pod milim nebom, tako kot nekoč v davnini.

zato ga je zelo zaskrbelo in je takoj odšel v karabinjersko kasarno. Ko se tam javi, mu reče marešalo: "Andrejc, vas smo klicali za šesto uro zvečer. Zato, ker nas niste poslušali, vzemite vezalke iz čevljev, kravato proč in pas od hlač, greste v zapor." V veži, ko ga je spremljal karabinjer v zapor, je srečal prijatelja Korleta. "Kaj pa ti Korle tukaj?" "Ja, ja, ja, mene so karabinjerji klicali zaradi puške." Korle je bil namreč tudi lovec. "Tako, tako, Korle - jaz pa v zapor." Pet minut za tem, ko je Andrejc bil že v zaporu, pride za njim v celico tudi Korle. "Kaj pa je, Korle, kje imaš puško?" "Ja, ja - saj me niso klicali zaradi puške in tudi nič mi niso povedali, zakaj so me odgnali v zapor. Rekli so mi le, naj bi prišel šele ob 6. uri zvečer." "Tako Korle, zdaj sva skupaj." Čakala sta v zaporu brez hrane do 6. ure zvečer.

Točno ob šestih ju je poklical marešalo v pisarno. Najprej je poklical Andrejca in nato še Korleta. "O, o, o, vesta vidva, ker nas nista poslušala, kar smo vama ukazali, sta bila v zaporu in sedaj bosta šla domov. Jutri zjutraj ob 7. uri se javita pri marešalu v Črnem Vrh."

Drugo jutro sta odšla skupaj v Črni Vrh. Korle je pohitel. Hotel je biti prvi, ker ni vedel, za kaj gre. Pozdravi dežurnega karabinjerja: "Dober dan!" "Qui si parla italiano, andate in caserma."⁴ Odšla sta v karabinjersko kasarno. Korleta pokličejo v pisarno v prvo nadstropje. Andrejc pa je čakal v čakalnici. Čez nekaj časa, po kričanju in prerekanju v pisarni, pripeljejo Korleta brez vezalk v čevljih in brez pasu v hlačah. "Kaj pa je, Korle?" ga vpraša Andrejc. "Veš kaj pravijo, da sem kradel čebele." Karabinjer, ki ga je spremljal, mu reče: "Tiho! Brez govorjenja, nobenega govora več!" potem so ga peljali zapret, ker pa zopora niso imeli, so ga zaprli kar pod stopnice v kurnik za kokoši. Nato pokliče marešalo Andrejca v pisarno. Dejal mu je ostro: "Obtoženi ste, oziroma da je Korle ukradel 80 kg suhih čebel, ki jih je odnesel k vam v Podkraj." Andrejc mu odvrne: "Veste, gospod marešalo, ta kraja 80 kg suhih čebel je nemogoča, to ni 80 kg fižola ali moke, da se jo lahko naloži v vrečo. To so čebele in da bi mogli te spraviti, bi potrebovali 30 panjčkov in te panjiče bi morali prenesti ponoči." "Te čebele je Korle pokradel Maksu v Lomeh in jih odnesel k vam v Podkraj". Andrejc je rekel: "Gospod marešalo, dobro veste, da je iz Lomov do Podkraja najmanj 10 km in je zona militare⁵, noben civilist ne sme tja. Če bi šel čez Col pa zaradi še večje razdalje tega sploh ne bi mogel narediti." Marešalo reče: "Korleta so videli še ob 10. uri zvečer v Lomeh, ko je šel spat na senik in zjutraj ob 4. uri so ga dobili na skednju, ko je še spal." "No potem, gospod marešalo, je to nemogoče. To je izmišljeno." Marešalo odvrne: "Bomo še raziskali..." Po daljšem pogovoru o drugih stvareh začne marešalo zopet o Korletu. "Ali jamčite za Korleta, da tega ni ukradel?" "Da, gospod marešalo, veste, Korle ni še ničesar ukradel, čeprav se pozna že vrsto let. Še precej mi je pomagal pri čebelarjenju. Če pa bi vaša obtožnica bremenila Korleta, da je ukradel 2-3 kg čebel in da je te nekje v bližini skrnil, za to pa res ne bi mogel biti porok."

Zasliševanje je trajalo od zjutraj vse do opoldne. Tedaj reče marešalo: "Sedaj grem na kosilo." Andrejc potoži: "Tudi jaz še nisem jedel, gospod marešalo." "Lahko greste." "Kaj pa boste napravili s Korletom? On je še vedno zaprt v kurniku, dajte mu vsaj jesti." Andrejcu je na kratko napisal in izročil listek s svojim podpisom ter mu rekel: "Pojdite s tem tja in naj ga izpustijo iz kurnika. Popoldne bomo že to stvar razčistili in uredili."

Popoldne pokliče marešalo čebelarskega izvedenca iz Zadloga, potem pa Andrejca in Korleta, ki sta potrpežljivo čakala v čakalnici. Marešalo in izvedenec sta ob spremstvu karabinjerja odšla v Lome k čebelarju Maksu. Ob povratku v Črni Vrh je prispela z njimi še kot zastopnik prizadetega

Maksa njegova sestra Franca. Začelo se je pregovarjanje in tudi čebelarški izvedenec je navijal za Maksa. Marešalo je uvidel, da je to laž in podvomil, da bolni Maks ni pri čistem razumu. Kmalu zatem so se poravnali in odšli vsak na svojo stran - domov.

Naslednji dan, ko je šel Andrejc k svojim čebelam v Podkraj, sreča pred cerkvijo Franco in Maksovo zastopnico, izvedenca iz Zadloga in občinskega policaja iz Črnega vrha. Rekli so: "Zdaj smo mi prišli v Podkraj po tiste čebele, ki ste jih pokradli." Andrejc jih je začudeno pogledal in jim rekel: "Franca, vi zastopnik in vi občinski policaj, ali veste, da smo se včeraj pri karabinjerjih poravnali, da iz tega ne bo nič." "Mi smo prišli po čebele in bomo te polovili ter jih nesli pred naš čebelnjak, pa bomo videli, če bodo šle v panje". Drejc je rekel: "Franca - to ni po čebelarско. Če pa že na tem vztrajate, na to pristanem, samo s pogojem, da me odpeljete s taksijem nazaj v Podkraj. Do Črnega Vrha je tistih dvanajst km hoje in to še zvečer, ko je copri-fuoco⁶." Potem so nalogili pred panji polno vršo Drejcčevih čebel. Drejc pa je zahteval, da morajo biti te zapečatenе in tako so odšli h karabinjerjem v Podkraj, da so jim tisto vršo s čebelami zapečatili in jih nato prepeljali v Črni Vrh.

Ko pripeljejo vršo s čebelami v Črni Vrh, se napotijo k marešalu. Ko jih zagleda, hoče skočiti iz kože. "Saj ste se včeraj poravnali, kaj pa je zdaj spet to?!" Druge pomoči ni bilo, da so odšli vsi domov. Vršo s čebelami, zapečateno, pa so karabinjerji imeli zaprto v zaporu - kurniku, kjer je bil prejšnji dan zaprt Korle.

Naslednjega dne se ponovno zbero vsi v karabinjerjevi čakalnici. Razjarjeni marešalo besni in hoče vse zmetati ven. Tolče po mizi in kriči: "Saj ste se včeraj poravnali, kakšna lumparija je spet to?!" Franca, ki je zastopnica Maksa, pravi: "Tako on hoče." Andrejc ji reče: "Franca, to so veliki stroški. Glejte, koliko ste plačali za taksi, ki nas je peljal v Črni Vrh in sedaj so še čebele zaprte v zaporu." Ker se nista mogla obtožena Andrejc in Korle sama zagovarjati, sta dobila svojega zastopnika, in to je bil Božič iz Grivč. Zastopnik Božič je dejal: "Sedaj bomo naredili čisto po čebelarско, te čebele bomo odnesli v Lome in jih tam nakrmili." Po tem, ko so to opravili, je zahteval Maksov zastopnik, naj jih pred čebelnjakom izpustijo. Zastopnik Božič pa je zahteval, da morajo čebele odnesti 2 km proč in jih pobarvati. Če bodo čebele takoj prišle v Maksov čebelnjak, ker to pot že poznajo, so njegove, če jih ne bo nazaj, pa to pomeni, da čebele niso njegove. Tako sta odpeljala čebele oba zastopnika 2 km proč od Maksovega čebelnjaka in jih tam izpustila. Pred Maksovim čebelnjakom se je zbralo mnogo radovednežev, med njimi sta čakala Franca kot zastopnik, karabinjerski izvedenec, oba zakrinkana in zamaskirana hodita od panja do panja in gledata, kdaj bo kakšna pobarvana čebela priletela v panj. Ker pa ni priletela nobena pobarvana čebela pred panje, je bilo s tem dokazano, da niso bile to Maksove čebele, temveč Andrejčeve iz Podkraja.

"Kaj pa bo zdaj?" je rekel karabinjer, ki je bil tudi med njimi. Andrejc nadaljuje: "Zdaj je dokazano to, da ni res, kar so nas obdolžili, da so čebele ukradene. Poravnali boste stroške meni za pot v Podkraj, dvakrat v Črni Vrh in mojega zastopnika. To bo stalo 300 lir. Seveda vzamete s tem nase tudi to, da plačate še posebej taksi, ki ste ga vi vsakokrat posebej najeli."

Tako se je končala zgodba o tatvini suhih čebel v Lomeh pri Črnem Vrh. Andrejc je dobil za odškodnino celih 300 lir, kolikor je takrat stala dobro rejena kravica. Korle pa se ni znal postaviti, zato je potegnil krajši konec ter odšel suh in potr ti proti domu.

Franč Cerovšek

Op. pisca:

¹ *AŽ - tip panja Alberti-Žnidaršič*

² *carabinieri - karabinjerji, orožniki, policaji*

³ *maresciallo - marešalo, poveljnik policajev*

⁴ *"Qui si parla italiano, andate in caserma" - "Tu se govori italijansko, pojdite v kasarno"*

⁵ *zona militare - vojaška cona*

⁶ *copri-fuoco - policijska ura*

KRIŽANKA

			KRAJEVNA SKUPNOST VIPAVA ŽELI VSEM VIPAVCEM VESEL BOŽIČ IN SREČNO NOVO LETO.			OŽKA DOLINA JV OD VIPAVE, KI POVEZUJE VIPAVSKO S KRASOM	PAS ZEMLJE OB MORJU ALI JEZERU	KRAJŠE PRIPOVEDNO DELO	UREDNIŠTVO VIPAVSKEGA GLASA ŽELI VSEM BRALCEM VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO	
			SNEG NA PODLAGI	V LANSKEM LETU	REKA V ANGLIJI	RONALD, KRAJŠE SLOVENSKE REVUJA			VIPAVSKI POTOK, NA JV DELU VIPAVE	URŠKA HIROVAT
			ŠTEVILO POD ULOMKOVO ČRTO							PLOŠČINSKA MERA
			NIZEK, RAVEN SVET				SINJSKA VITEŠKA IGRA			
			LJUDSTVO V NIGERIJ							
			KRATICA, ZAPISANA NA KRIŽU		EVA LONGIKA	KAMNINA IZ DROBNO-ZRNATIH, JAJČASTIH KRISTALOV	MESTO V UKRAJINI	VINARSKI STRO-KOVNJAK, ENOLOG	OREL V GERMANSKI MITOLOGIJI	
			STRO-KOVNJAK ZA TERMALNE VODE						ČRNA, TRDA SNOV IZ KAVČUKA IN ŽVEPLA	NAŠ KRAJ
			PORUŠENJE NAČRTA ALI DELA							VRSTA NEMŠKEGA AVTO-MOBILA
			SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL	KRATICA EVROPSKE SKUPNOSTI	OSTRIVEC	PLAČILO, PLAČA (STARINSKO)	KEMUSKI ZNAK ZA NEON		DEL IMENA ZLO-GLASNEGA TERORISTA, ... LADEN	
			AVTO-MOTO DRUŠTVO		VIŠINA, RAVEN	PAUL ANKA			GRŠKA BOGINJA RODOVIT-NOSTI	
			ŽIVAHEN, SPROŠČEN POGOVOR				AVSTRIJSKI PESNIK, NIKOLAUS MARGARET ASTOR		GRŠKA ČRKA	
			VREMENSKA NESREČA, POPLAVA							
			OSEBNI ZAIMEK				JUNAKINJA TAVČAR-JEVEGA ROMANA			

Rešitev križanke iz 58. številke VG

VODORAVNO: krovec, hrt, **Boris Ličen**, mape, kila, Matajur, IL, snov, kasko, Irska, AV, sikoza, IS, Štjak, slak, EI, tla, era, skorja, til, tajga, soja, NA, IU, pritiskalo, pocestnica, kava, ora.

NAVPIČNO: KB, MS, šest, PP, romanistika, rok, oratorij, ojnica, **vipavska trgatev**, esej, koklja, isa, CL, ukaz, AA, Ist, ikra, as, sukno, hči, SA, leto, air, relikviarij, LCA, tnalo, skala, OA.

Pleve in drobtine

Kaj se bo izcimilo iz "Starega placa", nihče ne ve. Lepe bele ploščice so tako bele, da bi najraje hodili po njih copatih. (ALi veste, kakšne copate bi potrebovali traktorji?) Poniknili sta tudi gredici pred staro šolo, ki je končno postala simpatični sedež raznih simpatičnih dejavnosti. Imeli smo celo predavanje "Razmetanega podstrešja" in imeli jih bomo še! Imeli smo kar dosti "duhovnih in telesnih vaj", da smo se dokopali do raznih prepotrebnih ustanov: zbiralnice mleka, menze, Metoda, cerkvene hiše, župnišča, Majde, mesnice in celo cerkve. Sedaj so te ustanove kolikortoliko dostopne, le Metod ima nekako čudno ošpičen pločnik ob svoji "baraki".

Škoda, da v trgu ni več volov. Sicer bi bilo treba napreči par volov v avtobusni vozni red, da bi ga privlekli iz "babilonske" veže. Menda bi bil Babilonec še kako zadovoljen, da končno ne bi njegove veže zamenjevali z javnim straniščem.

V Fami, pravijo, da se dobi vse, kar hočete, če imate solde, upajmo da je res! Žal pa sedaj plinske jeklenke dobite le na črpalki, ker drugje ni prostora zanje. Potrpimo, lažje je, kot hoditi v borovno po drva.

Ozrimo se malo na poletje! Jeronimove šagre na Nanosu so bile vse zelo dobro obiskane. Le mi, ubogi reveži, ki nas nima kdo peljati, smo pač morali potovati "malo na hop, malo na štop", ker je bilo kandidatov za avtobus vedno premalo. Le za zadnjo - deževno in trgatveno nedeljo smo se Vipavci zdramili, rekli ne onesnaževanju narave z bencinskimi hlapi in "skljukali" ljudi za en avtobus, in se podali k našem Jeronimu.

Šembidci so rekli, da bi najraje za vse poletne šagre prepustili organizacijo nam. No, ne vem - preveč je preveč.

Nada Kostanjevic

Vremenska postaja na Slapu

Marija in Franc Štekar, ki oskrbujeta vremensko postajo na Slapu, sta pristala, da nam odslej posredujejo podatke o vremenu za Slap. Svojo postajo sta nam predstavila tako-le:

Meteorološko postajo oskrbujeva že od leta 1964. Trikrat dnevno, in sicer ob 7h, 14h in 21h opazujeva padavine, smer in jakost vetra ter vse izredne pojave. Poleti pa, od 5.5. do 22.8. oddajava vsako jutro "agrodepešo" o temperaturah, padavinah, izrednih pojavih, kot je toča, peronospora in oidij.

Na postaji opazujeva tudi razvoj trte, poljščin in sadnega drevja. Vsa poročila oddajava enkrat mesečno, razen agrodepeše in poročila o izrednih pojavih.

V septembru je Slap imel 270 l padavin, v oktobru 76 l, in sicer v šestih padavinskih dneh.

Letos je padlo na Slapu od 1.1. do danes (15.11.) 1201 l padavin na m².

Podajam pa tudi podatke za Vipavo:

september 287 l padavin, oktober 79.5 l - 7 padavinskih dni.

Vipava je imela do 15. novembra 1284 l padavin na m².

Tudi tu so opazne razlike!

VREMENSKO POROČILO

	VIPAVA	SLAP
OKTOBER	79,5 l/m ² dežja, 7 deževnih dni	76 l/m ² dežja, 6 deževnih dni
NOVEMBER	62,3 l/m ² dežja, 12 deževnih dni, 1x sodra, 5x slana, 1x nevihta., 1x rosa, 3x močna burja	61,8 l/m ² dežja, 7 deževnih dni, 4x slana, 8x rosa

Nada Kostanjevic

* * *

Planinsko društvo VIPAVA

VABI

vse planinske prijatelje in ljubitelje narave na

TRADICIONALNO

8. NOVOLETNO SREČANJE

NA PLAZU

1. januarja 2002

Ves dan vas pričakujemo s prijazno besedo in toplim čajem

Vsem članicam in članom, mladim in odraslim, pa tudi tistim, ki se še niso pridružili našim vrstam in ki bi radi delovali v našem društvu

želimo v letu 2002

veliko zdravih stopov in prijetnih izletov v naše in tuje gore, veliko sreče, veselja in spoštovanja narave.

PLANINSKO DRUŠTVO VIPAVA

* * * * *

PAMI^o d.o.o.

Vipavska c. 50, Rožna dolina - 5000 Nova Gorica

Vsem občanom voščimo vesele božične
praznike in srečno novo leto.

Obenem vas vabimo, da obiščete trgovino
ARS na Tovarniški cesti 4/A v Ajdovščini.

*Vsem svojim strankam želijo vesel
božič, uspešno, srečno in zdravo
novo leto 2002:*

TOPLA MALICA

URŠKA TROŠT s.p. & MILKA JEŽ s.p.
Trg Pavla Rušta 3, VIPAVA
tel. 05/366 51 65

KNJIGOVODSKI BIRO Milena Ličen s.p.

Trg Pavla Rušta 6
5271 VIPAVA
tel. 05/36-85-146

CVETLIČARSTVO

TADEJ FABČIČ s.p.

VOJANA REHARJA 22
5271 VIPAVA,
tel.: 05/ 36 87 087

PAPIRNICI IN KNJIGARNA

Glavni trg 15, 5271 Vipava, tel.: 05/ 36 40 033
Vipavski Križ 15, 5270 Ajdovščina, tel.: 05/ 36 88 830

HAIR STUDIO

Simon

Simon Rodman

HAIR STUDIO SIMON

Vojana Reharja 4
5271 Vipava
tel.: 05/ 36 65 084

AMBROŽIČ NEVENKA
PIZZERIJA JOLLY

odprto vsak dan od 9h do 21h
tel.: 05/36 65 487

Gostilna Podfarovž Vipava

Zdenka in Frenk
Bernik

Telefon:
(05) 36-65-217 gostilna
(05) 36-63-178 doma

*Srečno in uspešno 2002 želimo
našim gostom in krajanom Vipave*

bife
„PRI MARJANCI“

Bojana d.o.o. Glavni trg 3

MESNICA

EGON ČEBOKLI s.p.
Beblerjeva 9, 5271 VIPAVA
tel.: (05) 3665 066

mini market

»CAJNA«

Majda Andlovce s.p.
Beblerjeva 6, 5271 Vipava

bar

»KRHNE«

Ivanka Krhne - Čipič

Glavni trg 5, 5271 Vipava

GOSTINSTVO

Danica Gregorc s.p.
Vinarska 5, VIPAVA

Vinarska 5, 5271, VIPAVA
telefon: 05/36-71-245, gsm: 031/817-843

TRGOVINA

NOVA GORICA
Bevkov trg 6
Tel.: 05/ 3302 420
MERCATOR center
Tel.: 05/ 3302 422

VIPAVA
Glavni trg 17
Tel.: 05/ 3643 174

 TRGOVINA "ZELENI VRT"
JANEZ d.o.o.
Gradiška 13, 5271 Vipava
Tel.: 05/ 364 00 34, tel./fax: 366 52 14, mobilni: 041 719-333
Urniki: vsak dan od 8.30 - 16.30, sobota od 8.30 do 12. ure

ŠIROKA PONUDBA VSEH VRST SADIK IN TRT

- okrasne, gozdne
- lončnice, trajnice
- cvetoče grmovnice
- semena, čebulice
- sadike, citrusi, kiwi
- svetovanje

UGODNE CENE!

- domači radiči in solata
- krompir
- jabolka

SADJE, ZELENJAVA
KITAJSKI PORCELAN
GLINASTA POSODA
RAZNE ZEMLJE

- zemlja za trte
- BIOAKTIV, BIOGRENA
- HUMKO ZEMLJA

Jagodičevje:

- jagode
- robide
- ribez
- maline
- taybery

Se priporočamo!

MASAŽA-PEDIKURA-SOLARIJ
HORVAT METOD

Beblerjeva 2
5271 VIPAVA

TEL.: 05 368 51 76
05 368 51 77
GSM.: 041 249 002

*Naredite nekaj zase! Prepustite se
čudoviti masaži telesa, lepotni negi
obrazu, pedikuri nog in toploti solarija.
Pričakujemo Vas!*

**VESEL BOŽIČ
IN SREČNO NOVO LETO
VAM ŽELI**

FAMA

**NAKUPOVALNI
CENTER
FAMA VIPAVA**

**CENTER PRIJETNEGA
POČUTJA
IN UGODNIH NAKUPOV**

S.A.T. TROŠT d.o.o.

Vojkova 42, 5271 VIPAVA, tel.: 05/ 3665-194, 3687-113, fax: 05/ 3687-114

SERVISIRANJE AVTOMOBILOV
AVTOPREVOZNIŠTVO
TRGOVINA Z DROGERIJSKIM MATERIALOM

ENOTA VIPAVA, Vojkova 42, tel.: 05/ 3687-113
ENOTA AJDOVŠČINA, Ul. 24. sep., tel.: 05/ 366 38 26

Avtoservis FERJANČIČ

JOŽE FERJANČIČ S.P.

ZEMONO 23, 5271 VIPAVA

Tel.: 05/36-65-910, Mtel.: 0609-619-185

AVTO UKMAR

IGOR UKMAR s.p.
Gradiška c. 3, 5271 VIPAVA
tel.: (05) 3687010 fax.: (05) 3687011

- PRODAJA VOZIL IN SERVIS HYUNDAI, SUZUKI, MITSUBISHI, PROTON, SUBARU
- AVTOELEKTRIKA
- REDNO SERVISIRANJE IN MENJAVA GUM (ČIŠČENJE INJEKTORJEV, MONTAŽA IN POLNJENJE AVTOKLIM...)

Vsem cenjenim strankam, občankam in občanom želimo vesel božič in srečno, zdravo novo leto.

AVTOSERVIS KOBAL BORUT KOBAL s.p.

AVTOSERVIS KOBAL
Goriška c. 13, 5271 Vipava
tel.: 05 / 368-50-07

VULKANIZERSTVO GOLOB

servis, storitve, prevozi

Peter Golob s.p.

Goriška 6, 5271 Vipava

delavnica: 05 368 71 60

pisarna: 05 368 71 61

fax: 05 366 54 20

GSM: 041 727 830

odprto: od 8h do 12h, 14h do 18h,
sobota: od 8h do 12h

V prihajajočih božičnih in novoletnih praznikih vam želimo obilo veselih in prijetnih trenutkov.

V novem letu pa veliko poslovnih in osebnih uspehov ter srečno in varno vožnjo.

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE

SKAPIN d.o.o.

TRGOVINA MONTAŽA VZDRŽEVANJE

*Ustavimo čas, ki prehitro beži,
vsaj za trenutek si pogledimo v oči.
Srce odprimo, ko si zaželimo
zdravja, sreče, ljubezni.
Bodimo iskreni ob želji uspeha!
Naj se prijateljstvo nikdar ne neha.*

ELEKTROTRGOVINA

Vojana Reharja 1, Vipava
Tel./fax: 05/ 36 44 160

**STROJNO KLJUČAVNIČARSTVO
PREVOZI
JAKLIČ
VIPAVA**

SKAPIN PAVEL s.p.

elektro - instalacije - vzdrževanje

Beblerjeva 13, Vipava

tel. 05-3665800, 041-698621

VAM ŽELI VSE DOBRO IN SREČO

ZIDAR d.o.o.
gradbeno
obratno
podjetje

ZIDAR

Goriška cesta 43, 5271 VIPAVA

Tel./fax: 05/ 366 50 14, 366 52 91

Odprto pon.-pet. od 7. do 15. ure, sobota od 8. do 12. ure

A.T.S.
AVTOPREVOZNIŠTVO, TRGOVINA,
STORITVE

Gomizelj Tomislav s.p.
vodja dejavnosti

Stanovanje:
Gregorčičeva 21
5271 Vipava
tel.: 05/ 36 65 024
GSM: 041 616 869

Sedež podjetja:
Gregorčičeva 21
5271 Vipava
tel.: 05/ 36 85 060

E-mail: gomizelj.tomislav@siol.net

**INSTALATERSTVO
IN KLEPARSTVO**

MIROSLAV KODELJA

NA PRODU 17, 65271 VIPAVA
TELEFON: (05) 365-403
GSM: (041) 406-778

ČKODELJA ČISTILNICA

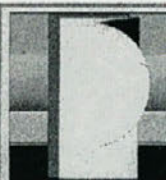
KODELJA BOJAN s.p.

Lavričeva 43a, 5270 Ajdovščina, tel.: 05/36 61 768

VIPAVA, Trg Pavla Rušta 7

ČISTILNICA, PRALNICA - tel.: 05/36 61 768

AVTOPRALNICA - tel.: 05/36 41 170

PALETA

d.o.o.

Gradiška cesta 6 5271 VIPAVA
tel.: 05 364 00 29 fax: 05 364 00 28
mobitel.: 040 610 180

SEKCIJSKA GARAŽNA VRATA
ELEKTRO POGONI ZA
GARAŽNA IN VRATA VRATA

Gradiška c. 6
5271 Vipava
e-mail: igras.vipava@siol.net
Tel.: 05 364 00 12
Fax: 05 364 00 28

Goriška c. 54
5270 Ajdovščina
e-mail: igras@siol.net
Tel./Fax: 05 368 13 53
Tel.: 05 368 13 32

izvedba, nadzor, cenitve, nepremičnine, projektiranje, svetovanje

Prodaja in dostava pohištva

nova OPREMA

*V prihajajočih prazničnih dneh
odprite okna in vrata veselju*

*in sreči, to so želje
kolektiva Nove opreme.*

Danilo KOREN

Bevkova ul. 12, 5271 Vipava
Tel.: 05 / 36 65 187

Mobitel:

0609 / 619 678

Enota Postojna, Volaričeva 5
Tel.: 05 / 72 65 127

PISARNIŠKO POHIŠTVO

IZLOŽBA
MESECA
DECEMBRA

- Posebna ponudba plačilno kreditnih kartic ACTIVA, ACTIVA/EUROCARD/MASTERCARD in VISA brez plačila letne članarine *
- Predstavitev evra; več informacij v enotah banke
- Mladim prijazne storitve
- Ugodna kratkoročna gotovinska posojila za potovanja, počitnice in praznične nakupe

Obiščite nas, razveselili vas bomo s prijaznimi nasveti in drobnimi pozornostmi.

Srečno in uspešno leto 2002

 Nova KBM d.d.
Področje Nova Gorica

*Velja od 1. do 31. decembra

GLAVNI TRG št. 15, 5271 VIPAVA
Telefon: (05) 3665-031, 3665-584
Telefax: (05) 3665-031
Transakcijski račun: 19100-0008900774

HRANILNO KREDITNA SLUŽBA p.o. VIPAVA

*Vsem krajanom voščimo prijetne
praznike ter obilo zdravja in
zadovoljstva v letu 2002!*

*Trudimo se ohranjati tradicijo
hranilništva v Vipavi, začeto že
leta 1896 in Vas vabimo, da nas
obiščete!*

*Zahvaljujemo se za zaupanje
vsem, ki s svojim sodelovanjem
omogočate, da se tradicija
vipavske hranilnice ohranja!*

triglav

Območna enota Nova Gorica

*V novem letu
Vam želimo
veliko osebne sreče
in Hvala za zaupanje.
Hvala za zaupanje.*

Zavarovalnica Triglav d.d.
Predstavništvo Ajdovščina
Goriška cesta 23a
5270 Ajdovščina

*Pričakujemo Vas v prostorih poslovalnice Vipava vsak
ponedeljek in petek od 9. do 11. in vsako sredo od 15. do 17.*

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 30.9.2001 DO 31.12.2001

Irma Bajc	Ivana Ščeka 1	2.000 SIT
Bratovš	Tabor 1	2.000 SIT
družina Faganeli	Nova Gorica	3.000 SIT
Francka Ferjančič	Na Hribu 20	2.000 SIT
Milka Ferjančič	Slap	1.000 SIT
Evelina Humar Mahnič	Ljubljana	3.000 SIT
Anica Jež	Ljubljana	5.000 SIT
Marjan Kete	Nova Gorica	2.000 SIT
Milena Kobal Cisera	Trst	50.000 Lit = 5.690 SIT
Ruth Markič	Solkan	5.000 SIT
Anton Plesničar	Gregorčičeva 3	3.000 SIT
Franc Petrič	Gradišče	1.000 SIT
Julka Poniž Durn	Francija	50 FF = 1.676 SIT
Cilka Premrn	Gregorčičeva 1	2.000 SIT
Bernard Ivan Rehar	Francija	100 FF = 3.352 SIT
Martin Silvester	Ljubljana	1.000 SIT
Urška Žgur	Lože	1.000 SIT
Skupaj		43.718 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na žiro račun KS Vipava 52010-645-50977 s prispevom ZA VIPAVSKI GLAS.

**VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
DECEMBER 2001
700 izvodov**

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Nada Kostanjevic, Vladimir Anžel in Breda Butinar - lektorica

Sodelovali so še: Franc Cerovšek, Anton Jež ml., Marija Černigoj, Jože Papež, Helena Kobal, Stojan Žvokelj, Vida Babič, Leander Pegan ml., Janko Vehovar, Just Rugel, Jurij Rosa, Franc Kralj, Simon Černe, Katarina Fatur, Bojana Kompara, Greta Štor, Andrej Nabergoj, Marko Protič, Matej Naglost, Sindis Čufer, Grega Likar, Blaž Premrn, Samo Blazetič, Mirjam Ferjančič, Simon Strnad, Zdenka Fučka, Danica Benčina, Helena Kravos, Andreja Golob, Lejla Irgl, Vida Bajec, Martina Kete, Jožica Ličen, Sonja Pušnar, Marjana Kalc, Anina Stegič

VSEBINA

Iz naše preteklosti	
<i>Hrušica je bila znana že v davnini</i>	2
<i>Kapelice in znamenja v našem okolju</i>	4
Predstavljamo vam	
<i>Grabrijanovi moji predniki</i>	7
<i>Anton Jež</i>	10
Iz naše KS	13
Iz naše občine	
<i>HC med Vipavo in Logom</i>	13
<i>Varnostni sosvet</i>	14
<i>Pobuda za ustanovitev godbe na pihala</i>	17
<i>Grad Lože bo na novo zaživel</i>	20
<i>Moskovski poklon Žigi Herbersteinu</i>	22
<i>Njih dejanja niso utonila v pozabo</i>	24
<i>Matija Vertovec - zaslužen slovenski duhovnik in ljudski učitelj</i>	25
<i>Pokrajina kamnitih križev</i>	31
<i>Kamni govorijo</i>	33
Iz ustanov in društev	
Iz ŠGV	
<i>10 svečk na torti</i>	35
<i>Najboljši smo</i>	36
<i>Srečanje učiteljev, vzgojiteljev in ravnateljev katoliških šol na ŠGV</i>	37
Iz OŠ	
<i>Prispevki članov literarno-novinarskega krožka</i>	39
Iz CUIO	
<i>Srečanje mladih likovnih ustvarjalcev</i>	41
<i>II. abilimpijada Slovenije</i>	41
<i>Sadili smo jablane</i>	42
<i>Od izvira do izliva</i>	43
<i>Plezali smo</i>	44
<i>Veseli večer s pesmijo in Miklavževim spremstvom</i>	45
Iz društev	
<i>IV. mednarodno zborovsko tekmovanje</i>	46
<i>50. let DU Ajdovščina-Vipava</i>	46
In memoriam	
<i>Ivanki in Malki v slovo</i>	49
Za dom in družino	
<i>30 let med nami</i>	50
<i>"Zastonj ste prejeli, zastonj dajate"</i>	50
<i>Sveti večer</i>	52
<i>Božična noč</i>	52
<i>Drobtinice iz društva Sožitje</i>	52
<i>Kraj, kjer smo se rodili, je naš rojstni kraj</i>	53
<i>Najstarejše Vipavke</i>	53
<i>Miklavževanje 2001</i>	54
<i>Kdo je bil sveti Miklavž</i>	55
<i>Iskrice</i>	56

Pisali so nam	56
Za razvedrilo	
<i>Kraja suhih čebel v Lomeh</i>	57
<i>Križanka</i>	60
<i>Pleve in drobtine</i>	61
<i>Vremenska postaja na Slapu</i>	61
<i>Vremensko poročilo</i>	61
Voščila	63

Ajdovščina

SP 0

VIPAVSKI

2001

352.9(497.12 Vipava)

0077975,59

LAURICEJA KNIJZNICA

COBIS